

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Diplomová práce

Eva Kolaciová

Folklor na Hornácku a jeho využití na 1. stupni základní školy

Olomouc 2014

Vedoucí práce: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení práce a poskytování cenných rad.

OBSAH

Úvod.....	6
1 Mikroregion Horňácko	7
1.1 Geografické vymezení mikroregionu Horňácko	7
1.2 Stručný historický vývoj Horňácka.....	9
2 Tradiční lidová kultura Horňácka	11
2.1 Lidové muziky na Horňácku v minulosti.....	11
2.2 Současné lidové muziky na Horňácku	12
2.3 Folklórní seskupení z Horňácka.....	14
2.4 Významné osobnosti z Horňácka mající vztah k folkloru	16
2.5 Folklorní festivaly na Horňácku.....	19
2.6 Tanec na Horňácku	20
2.7 Lidový oděv na Horňácku.....	21
2.7.1 Ženský kroj	21
2.7.2 Mužský kroj	22
2.7.3 Dětský kroj.....	23
2.8 Výroční zvyky na Horňácku	23
2.8.1 Jarní obyčeje	23
2.8.2 Letní obyčeje.....	25
2.8.3 Zimní obyčeje	27
3 Návrh projektového vyučování.....	29
3.1 Charakteristika projektového vyučování.....	29
3.2 Návrh projektu Vánoce na Horňácku.....	32
3.2.1 Rozplánování projektu Vánoce na Horňácku	34
3.2.2 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace	36
3.2.3 Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace	39
3.2.4 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět	42
3.2.5 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova	44
3.2.6 Vzdělávací oblast: Člověk a svět práce	46
3.2.7 Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova	48
3.2.8 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Hudební výchova	50
3.3 Návrh projektu Velikonoce na Horňácku	52

3.3.1	Rozplánování projektu Velikonoce na Hornácku	54
3.3.2	Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace	56
3.3.3	Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace	60
3.3.4	Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Přírodovědná část	63
3.3.5	Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Vlastivědná část.....	65
3.3.6	Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace: Cizí jazyk	68
3.3.7	Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova	71
3.3.8	Vzdělávací oblast: Člověk a kultura: Hudební výchova.....	74
3.3.9	Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova	75
3.4	Návrh projektu Hornácko.....	76
3.4.1	Rozplánování projektu Hornácko	78
3.4.2	Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace	80
3.4.3	Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace	82
3.4.4	Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Přírodovědná část	84
3.4.5	Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Vlastivědná část.....	86
3.4.6	Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace: Cizí jazyk	90
3.4.7	Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova	92
3.4.8	Vzdělávací oblast: Člověk a kultura: Hudební výchova.....	94
3.4.9	Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova	96
3.5	Krátké zhodnocení projektů	100
Závěr.....		101
Seznam pramenů a literatury.....		102
Seznam příloh.....		107
Anotace.....		162

ÚVOD

Aby děcka znaly co nejvíc písniček z Horňácka a aby zůstávaly v hudebnosti věrné svojému kraji.“ (František Okénka)

Slova pana Františka Okénky (*1921)¹, významného folkloristy a dlouholetého ředitele základní školy z Hrubé Vrbky, zcela vystihují záměr mé diplomové práce.

Cílem mé diplomové práce je vytvoření seznámení se s mikroregionem Horňácko a prostřednictvím netradiční výuky, vytvořením tří tematických týdenních projektů, přiblížit dětem z horňáckých základních škol zvyky a tradice, které se na Horňácku dodržovaly a na některých místech jsou stále ještě živé. Vánoční zvyky a tradice děti z druhé třídy poznají skrz projekt *Vánoce na Horňácku*. Děti ze čtvrté třídy se seznámí s velikonočními tradicemi v projektu *Velikonoce na Horňácku*. Děti z pátých tříd se v projektu *Horňácko* obeznámí s významnými osobnostmi, hudebním projevem a kulturními památkami na Horňácku.

Téma této práce je mi blízké hlavně proto, že mě folklor ovlivňuje již od raného dětství. Od svých 7 let jsem navštěvovala dětský folklorní soubor *Lúčánek* a věnovala se hře na housle, kterou jsem využila jako primáška dětské cimbálové muziky folklorního souboru *Lipovjánek*.

V první kapitole teoretické části práce jsem se zabývala vymezením mikroregionu Horňácko a jeho historickým vývojem. Druhou kapitolu jsem věnovala tradiční lidové kultuře a zmínila jsem lidové muziky, soubory, tanec, festivaly, osobnosti mající vztah k folkloru, lidový oděv a výroční zvyky na Horňácku. Protože ve své praktické části využívám projektovou metodu, krátce se o ní teoreticky zmiňuji ve třetí kapitole. Součástí třetí kapitoly jsou tři vytvořené tematické projekty pro druhou, čtvrtou a pátou třídu prvního stupně základních škol.

Prostřednictvím folkloru jsme schopni i v dnešní době aktivně poznávat odkazy našich předků. V současném uspěchaném světě, ve kterém máme všichni nedostatek času, je důležité, abychom dětem nejenom jako pedagogové ale i jako rodiče, význam těchto kulturních hodnot připomínali a aktivně se na jejich udržování podíleli.

¹PAVLÍK, J. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. s. 306. ISBN 978-80-7326-197-9.

1 Mikroregion Horňácko

1.1 Geografické vymezení mikroregionu Horňácko

Mikroregion Horňácko leží na jihovýchodní Moravě při severozápadním úpatí pohoří Bílých Karpat, které tvoří přirozenou hranici mezi Českou republikou a Slovenskem. Nejvyšším vrcholem je zde Velká Javořina (970 m), kde pramení řeka Velička, protékající středem Horňácka. Z hlediska národopisného je Horňácko subregionem Slovácka. Horňácku náleží devět obcí s přidruženými osadami a samotami. Centrem Horňácka je obec Velká nad Veličkou. Mezi další obce patří Nová Lhota s osadou Vápenky, Suchov s osadou Suchovské mlýny, Javorník, Kuželov, Malá Vrbka a Hrubá Vrbka, Louka a Lipov sousedící s mikroregionem Dolňácko.²

Suchov

Dominantou této horské obce, která získala název podle jména majitele dvora Sucha a která se svažuje prudce z kopce, je kaple sv. Lukáše. Dnes v Suchově žije asi 510 obyvatel. V lese nad obcí byly objeveny zbytky hradu Kanšperku. Suchov navštěvoval spisovatel Vilém Mrštík (1863-1912). První zmínka o Suchovu pochází z roku 1500.³

Nová Lhota

Vesnici s krásnou přírodou najdeme kousek od slovenských hranic na úbočí Bílých Karpat. Podle starých zdrojů ji založili dřevorubci, kteří káceli pohraniční lesy. Protože museli území vykácet v přesně určené lhůtě, říkalo se jim „*Lhotari*“. Založili zde Lhotku, skládající se ze dvou částí. Obě části sloučil v roce 1598 Jan Dětřich z Žerotína a dal jim název Nová Lhota. Dnes na Nové Lhotě žije 701 obyvatel. Od ostatních obcí Horňácka se liší svým nářečím a tanečním projevem.

Javorník

Svoje jméno získal podle javorů, které ve větším množství rostly v okolí. Obci, v níž žije 750 obyvatel, dominuje evangelický kostel z roku 1783. Javorník navštívil hudební

²MIČKA, Antonín. *Pěšinkami Horňácka*. Hodonín: Český svaz protifašistických bojovníků, 1987. ISBN MK-59-019-87.

³BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňácka za prameny vod a písní*. Beroun: MH, 2008. ISBN 80-86720-40-1.

skladatel Leoš Janáček (1854-1928) a ženský zpěv v místním kostele jej inspiroval při vzniku opery *Její pastorkyňa*. První zmínka o Javorníku pochází z roku 1350.⁴

Hrubá Vrbka

Název obec získala podle vrb rostoucích na břehu potoka, podél kterého se obec rozkládá. První zmínka o obci pochází z roku 1360. V Hrubé Vrbce žije 652 obyvatel. Kolem obcí Hrubá a Malá Vrbka se rozprostírá národní přírodní rezervace *Čertoryje*. Mezi nejvýznamnější památky patří Monastýr svatého Gorazda, zasvěcený pravoslavnému biskupovi, popraveného nacisty za války. Z Hrubé Vrbky pochází mnoho významných osobností, jejichž jména jsou spojena s folklorem. Patří mezi ně např. Jožka Kubík (1907-1978), František Okénka (1921), Luboš (1930-2011) a Dušan Holí (1933) a Martin Hrbáč (1939).⁵

Malá Vrbka

První zmínka o této zemědělské obci, ve které žije 220 obyvatel, pochází z roku 1447. Každoročně se zde koná ruční krojované kosení luk, kam se sjíždí hosté ze všech koutů České republiky.⁶

Kuželov

První písemná zmínka pochází z roku 1406. Dominantou obce, která bývá každoročně dějištěm třetího dne programu *Horňáckých slavností*, je větrný mlýn holandského typu, místními obyvateli nazývaný *větrák*. V Kuželově žije 412 obyvatel. Narodil se zde lidový vypravěč a muzikant Vašek Mlýnek (1926-1978).⁷

Velká nad Veličkou

První zmínka o obci pochází z roku 1228. Velká nad Veličkou se v průběhu svého vývoje stala kulturním centrem Horňácka. V dnešní době zde žije asi 3000 obyvatel. Každoročně se v obci koná dětský folklorní festival *Mladé Horňácko* a festival *Horňácké slavnosti*, kde účinkují pouze soubory z Horňácka. Mimo to i mezinárodní festival *Ozvěny Horňácka* hostící i zahraniční soubory. Ve Velké nad Veličkou působí několik cimbálových muzik spolu s folklorním souborem *Velička* a dětským folklorním

⁴Kolektiv autorů, Obec Javorník. In: *Putování po Ostrožsku a Horňácku. Katalog obcí*. Uherský Ostroh: MAS Horňácko a Ostrožsko, 2013.

⁵PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.

⁶BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňácka za prameny vod a písní*. Beroun: MH, 2008. ISBN 80-86720-40-1.

⁷PAVLÍK, Jan. *Kuželov, Horňácká dědina pod křídly větrného mlýna*. Kuželov: Obec Kuželov, 2005. ISBN 80-239-6558-1.

souborem *Veličánek*. Narodili se zde dva významní sběratelé písní Martin Zeman (1854-1919) a Zdena Jelínková (1920-2005).⁸

Louka

Dominantou obce, ve které nyní žije 997 obyvatel, je středověká kaplička a novostavba kostela Panny Marie Růžencové z roku 1999. První doložená písemná zmínka o existenci Louky je z roku 1046, čímž se obec řadí mezi nejstarší na Hornácku. Kolem obce se rozkládá chráněná přírodní rezervace *Háj u Louky*.⁹

Lipov

Vesnice obklopená vinohrady leží v údolí Veličky. První dochovaná písemná zmínka o Lipově pochází z roku 1358. V obci, jejíž dominantou je kostel Všech Svátých z roku 1880, žije asi 1560 obyvatel a působí zde folklórní soubor *Lipovjan*, dětský folklórní soubor *Lipovjánek* a dvě cimbálové muziky; *Cimbálová muzika Petra Galečky* a *Cimbálová muzika Jožky Staše*.¹⁰

1.2 Stručný historický vývoj Hornácka

První stopy osídlení zdejší oblasti dokazují broušené a hlazené nástroje z doby neolitu (mladší doba kamenná). Hojný výskyt kamenných nástrojů na svazích Bílých Karpat svědčí o výskytu nových pasteveckých skupin v době eneolitu (doba kamenná). Výskyt bojovných pasteveckých kmenů dokazuje nález zdobeného poháru v obci Louka. „*O přítomnosti lidu středodunajské kultury mohylové svědčí velká bronzová sekera, náhodně nalezená na moravsko-slovenské hranici u Javorníka*”¹¹ Důkazem osídlení Hornácka v mladší době haltštatské kultury (doba želená) je nález kosterního pohřebiště objeveného během stavby železniční trati u obce Lipov.¹²

První písemné zprávy o existenci Hornácka najdeme v listině velehradského kláštera z roku 1228, ve které se uvádějí statky území u Veliké (Welika), což byl původní název obce Velká nad Veličkou. Klášter měl však ve vlastnictví jen část pozemků a tak se stupňovaly spory s ostatními majiteli, které se uklidnily v roce 1447,

⁸DOSOUDIL, Martin. *Velká nad Veličkou. Století proměn městečka „Weliká“*. Velká nad Veličkou: Obec Velká nad Veličkou, 2007. ISBN 80-903762-9-0.

⁹MIČKA, Antonín., ŠKOPÍK, Michal. *Louka 950 let hornácké obce*. Dolní Bojanovice: Lelka, 1996.

¹⁰BARTOŠÍKOVÁ, A. *Krajinou Hornácka za prameny vod a písní*. Beroun: MH, 2008. ISBN 80-86720-40-1.

¹¹FROLEC, V., HOLÝ, D.; JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravkoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966. s. 19.

¹²FROLEC, V.; HOLÝ, D.; JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravkoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

kdy se Velká nad Veličkou stala vlastnictvím strážnického panství. Ve strážnickém panství bylo během války Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína zničeno mnoho obcí a sídel, které byly součástí i Horňácka.¹³

Období klidu v 16. století, ve kterém docházelo k rozvoji kulturnímu i hospodářskému, což dokazuje růst počtu obyvatel, vystřídalo 17. století s řadou nepřátelských vpádů, po kterých rostla bída. Na začátku 18. století se vyostřoval spor o hranice mezi Moravou a Uhrami, který trval až do roku 1746. Chudoba donutila mnohé rodiny hledat si práci v zahraničí.

Revoluční 19. století bylo staletím pokrokových změn. Nejen na Horňácku byla zavedena povinná školní docházka, zrušena roboty a nevolnictví. Došlo také ke změně veřejné státní správy, kdy byl v roce 1868 zřízen politický okres Hodonín a soudní okres Strážnice.

Dvě světové války ve 20. století měly na svědomí obrovské ztráty na životech. Horňácko osvobodila vojska rumunské armády v dubnu 1945. Škody, které byly napáchány během obou válek, byly rychle odstraněny a začal se rozvíjet průmysl. Ve Velké nad Veličkou byla dokončena stavba Kordárny vyrábějící technické tkaniny a v Lipově založena firma Litex, která vyráběla textilní zboží zdobené lidovými výšivkami.¹⁴

Historii Horňácka se podrobně věnuje ve své knize *Čtení o Horňácku* Jiří Pajer a v knize *Horňácko* autoři Václav Frolec a Dušan Holý.

FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

PAJER, J. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹³ MIČKA, Antonín. *Z dějin horňáckého školství a jeho osobností*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-187-0.

¹⁴ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

2 Tradiční lidová kultura Horňácka

Bohatost horňácké lidové kultury jezdí obdivovat nejen mnozí umělci. Od počátku 20. století bylo Horňácko cílem pro výtvarné umělce, které lákala pestrost lidových krojů spolu s rozmanitostí horňácké přírody. Mezi nejvýznamnější patřili Joža Uprka (1861-1940), Antoš Frolka (1874-1935), Karel Vítězslav Mašek (1865-1927) a Zdenka Braunerová (1858-1934). Horňácká hudba se stala inspirací pro mnoho předních českých hudebních skladatelů. Josef Bohuslav Foerster (1859-1951) zde získal inspiraci pro svou operu *Eva* a Vítězslav Novák (1870-1949) zde zkomponoval *Slováckou suitu*. Krásu horňácké písně jezdil od roku 1891 obdivovat i Leoš Janáček, aby zde zaznamenával písně od velických hudeců. Horňácko je výjimečné díky dodržování tradic jako je pochovávaní basy, fašanek, vynášení Moreny ze vsi, hodové obchůzky, vánoční koledování a mnoho dalších.¹⁵

2.1 Lidové muziky na Horňácku v minulosti

Mezi nejstarší hudební sestavy patří gajdošská muzika. Většina gajdošů hrávala buď sama, nebo spolu s kontrášem a hudcem. Gajdoš hru zpestřoval a zdobil různými variacemi a vyhrávkami. Gajdy však měly omezené možnosti, a tak veškerou odpovědnost nesl hudec. Muzikanti hrávali vždy z paměti a museli být schopni zahrát každou píseň, kterou si zpěváci poručili, ať už ji znali nebo ne. Čím větší improvizací schopnost hudec měl, tím snadněji se přizpůsobili ostatní dva spoluhráči, tedy kontráš s gajdošem. Během dalšího vývoje (2. polovina 19. století) byly gajdy nahrazeny basou, která ve většině horňáckých písní tvoří rytmický ráz. V muzice se také začaly objevovat dechové nástroje (jednalo se o tzv. štrajch), které zcela vytlačily původní hudecké obsazení a znamenaly úpadek starodávné lidové hudby. Později k muzice přibyl cimbál, a díky němu se lidová hudba stala harmonicky bohatší.¹⁶

Podložené informace o vzniku hudeckých muzik pochází z období před rokem 1900. První hudeckou muzikou byla muzika z Velké nad Veličkou s primášem Pavlem Trnem (1841-1917), ve které se vystřídalo několik muzikantů. Po Pavlovi Trnovi, primášem byl do roku 1910, vystoupil do popředí muzikantský rod Miškeříků z Velké nad Veličkou, jehož představitelem byl Martin Miškeřík ml. (1872-1959), který se od Pavla Trna učil. V hudecké muzice Martina Miškeříka se postupně objevily i dechové

¹⁵PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁶RUTTE, Ladislav, STRAKA, Oldřich. *Horňácko ve zpěvu, hudbě a tanci*. Gottwaldov: Tisk, 1950.

nástroje; C trubka, B trubka a lesní roh. Po odchodu Martina Miškeříka (1948) se primášem stal Josef Pešek (1924-1981), který založil muziku *Hudci z Velké*. Hudecké muziky účinkovaly i v ostatních částech Hornácka.

Tak jako ve Velké měla svou tradici rodina Miškeříků, tak v Hrubé Vrbce měla svou tradici *Ňorkova muzika*, kterou založil primáš Jan Ňorek I (1847-1894) a po jeho smrti v rodinné tradici pokračoval Jan Ňorek II. (1869-1940). Jan Ňorek III. (1893-1980) hrál prim od roku 1920 a měl nejbohatší zásobu melodických a rytmických cifer, které často ve svém hudebním projevu obměňoval. Charakteristickým rysem jeho hry bylo prudké nasazování smyčcem shora, přičemž zabíral několik strun najednou. *Ňorkova muzika* měla své skladby, které se v ostatních muzikách nehrávaly. Například *Ňorkův verbuňk*, či *Ňorkův marš*. Během stoletého období se v Ňorkových muzikách vystřídalo více než 50 muzikantů.¹⁷

Od první poloviny 19. století se na Hornácku usazovali první příslušníci romské komunity, kteří se svým hudebním projevem snažili přizpůsobit místnímu prostředí. V roce 1936 vznikla v Hrubé Vrbce muzika, kterou vedl Jožka Kubík III (1907-1978). Kubíkova muzika byla velkou konkurencí Ňorkovy muziky, od které se silně odlišovala jak hudebním stylem primáše, tak i repertoárem, který obsahoval ve větší míře čardáše ze Slovenska. V Kubíkové muzice se hrálo na cimbál, který se doposud v ostatních muzikách neobjevoval, a který se stal velkou inspirací pro budoucí cimbálové muziky.¹⁸

2.2 Současné lidové muziky na Hornácku

Cimbálová muzika Petra Galečky

Vznikla v roce 1993, má devět stálých členů a příležitostně spolupracuje s tanečním souborem *Lipovjan*. Je doprovodnou muzikou *Sborečku žen z Lipova*. Do repertoáru muziky patří nejenom písně z Hornácka, ale i z ostatních národopisných oblastí jako je Strážnicko, Uhersko-hradištsko a Myjava.¹⁹

Cimbálová muzika Martina Hrbáče

Vznikla v roce 1966 ve Veselí nad Moravou, kde měl Martin Hrbáč (1939) za úkol sestavit muziku, která bude reprezentovat podnik, ve kterém pracoval. V muzice se

¹⁷PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁸HOLÝ, Dušan. *Mudrosloví primáše Jožky Kubíka*. Praha: Supraphon, 1984.

¹⁹*Cimbálová muzika Petra Galečky* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.hcmpg.wz.cz/index.html>

vystřídala celá řada muzikantů jako Josef Trachtulec (1929-1991), Jaromír Miškeřík (1946-1993) a mnoho dalších. Účinkovali s ní významní zpěváci jako zpěvačka lidových balad Anna Kománková (1928), Luboš (1930-2011) a Dušan Holí (1933). Muzika trvale nespolupracuje s žádným souborem. V letech 1979-1989 doprovázela soubor *Velička z Velké nad Veličkou*.²⁰

Cimbálová muzika Petra Mičky

Vznikla v roce 1999. Během vývoje prošla muzikou řada muzikantů, kteří dříve spolupracovali se souborem mladá *Velička z Velké nad Veličkou*. Muziku můžeme slyšet hrát nejen na festivalech ale i při udržování kulturních tradic na Hornácku jako jsou fašanek a hody.²¹

Horňácká muzika Miroslava Minkse

Vznikla v roce 1982, nemá stálou sestavu a podle potřeby hraje jako hudecká nebo s cimbálem. Muzika vychází z tradice starých hornáckých hudeců a do svého repertoáru vybírá méně známé varianty písní.²²

Musica Folklorica

Vznikla v roce 2001 a prim v ní hraje Miroslav Kolacia (1976). Všichni čtyři členové mají hudební vzdělání na konzervatoři. Muzika se kromě hornáckého folkloru věnuje i folkloru zahraničnímu. Jako zpěváci v muzice hostují Martin Hrbáč, Martin Prachař (1974), Veronika Malatincová (1982) a dívčí sbor *Oskoruša*.²³

Horňácká cimbálová muzika Jožky Staše

Vznikla pod vedením primáše Petra Galečky (1974), jako doprovodná cimbálová muzika dětského folklorního souboru *Lipovjének* při základní škole v Lipově. Od roku 2001 se osamostatnila a vedoucím muziky se stal primáš Jožka Staša (1985). Příležitostně doprovází soubor *Lipovjan* a pěvecké sbory *Kmotričky* a *Malina*. Muzika se podílí na udržování kulturních tradic v obci Lipov a Louka.²⁴

²⁰PAVLICOVÁ, Martina, UHLÍKOVÁ, Lucie. *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 80-86156-06-0.

²¹*Cimbálová muzika Petra Mičky* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.hcmpm.unas.cz/>

²²PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

²³*Musica Folklorica*. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.musicafolklorica.cz/onas.html>

²⁴*Horňácká cimbálová muzika Jožky Staše*. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: www.stasovci.cz

Horňácká cimbálová muzika Kubíci

Vznikla v roce 2004 a spolu s *Horňáckou cimbálovou muzikou Jana Grabce* se řadí mezi nejmladší na Horňácku. Všichni členové se znají z dětského souboru *Veličánek*, ve kterém jako děti působily. Primáši Petr (1987) a Pavel Kubíkovi (1989) jsou vnuky primáše Jožky Kubíka (1907-1978). Svoji hrou se snaží co nejvíce přiblížit hře starých hudeců.²⁵

Horňácká cimbálová muzika Jana Grabce

Muzika vznikla při základní umělecké škole ve Velké nad Veličkou, kde doprovázela dětské soubory *Krahulíček* a *Veličánek* na festivalu Mladé Horňácko, který se koná od roku 1972 v kulturním domě ve Velké nad Veličkou. V roce 2005 se pod vedením primáše Jana Grabce (1988) osamostatnila.²⁶

2.3 Folklórní seskupení z Horňácka

FS Velička

Velička vznikla v roce 1968 a její původní název byl *Horňácký soubor písní a tanců Velička*, v jehož vedení se vystřídal mnoho umělců. Soubor, s nímž spolupracovala Zdenka Jelínková, doprovázela celá řada cimbálových muzik. V současnosti soubor doprovází *Musica Folklorica* a mimořádně *Horňácká cimbálová muzika Martina Hrbáče*. *Velička* se zaměřuje především na horňácký folklor, ale nejsou jí cizí i ostatní národopisné oblasti jako Myjava, Strání, Korytná a Strážnice. Soubor každoročně pořádá mikulášskou besedu u cimbálu, fašanek a od roku 1997 i mezinárodní festival *Ozvěny Horňácka*. Účastní se domácích i zahraničních festivalů (Belgie, Francie, Turecko, Německo aj.).²⁷

FS Lipovjan

Lipovjan vznikl v roce 1972. Soubor se pravidelně účastní nejen domácích ale i zahraničních folklorních festivalů (Francie, Slovensko). Zaměřuje se převážně na folklor z Horňácka, který rozšiřuje o folklor z Myjavy, Kopanic, Uherského Brodu a Strážnice. Se souborem v současné době spolupracuje *Cimbálová muzika Petra Galečky* a *Horňácká cimbálová muzika Jožky Staše*. Soubor je pořadatelem regionálního kola

²⁵*Horňácká cimbálová muzika Kubíci*. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.cmkubici.kx.cz/>

²⁶*Horňácká cimbálová muzika Jana Grabce*. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://hcmjg.wz.cz/>

²⁷PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1

soutěže *O nejlepšího tanečníka verbuňku, Štěpánské besedy u cimbálu* a předpremiéry dětského folklorního festivalu *Mladé Hornácko*.²⁸

Folklorní skupina z Nové Lhoty

Skupina lidí se dala dohromady, aby reprezentovala svoji obec při příležitosti prvního ročníku festivalu *Hornácké slavnosti*, a každoročně se programu účastní.

Suchovjan

Od roku 1957 se skupina účastní *Hornáckých slavností*. Většinou vystupuje společně s dětským souborem *Suchovjánek*. Skupinu doprovází *Cimbálová muzika Jana Grabce* a spolupracuje i s muzikou Jana Minkse. Kromě tanců a písni skupina využívá i mluvené slovo, charakteristické svým místním nářečím.

Hornácký mužský sbor z Velké

Jako je to u většiny seskupení z Hornácka, tak i mužský sbor vznikl během prvních ročníků *Hornáckých slavností*. Sbor se zaměřuje na tradiční hornácký pěvecký projev.

Mužský sbor z Javorníka

Vznikl v roce 2000, při příležitosti oslav výročí obce. Věnuje se písni táhlym i sedláckým z Hornácka. Sbor je hlavním organizátorem krojovaného hornáckého plesu, který se koná každoročně v Javorníku.

Mužský sbor z Lipova

Sbor vznikl v roce 1996 a začal písničky zpívat v trojhlase. Ve svém repertoáru má písničky ze zápisů sběratele Františka Bartoše. Sbor pořádá setkávání mužských sborů v Lipově.

Mužský sbor z Louky

Je nejmladším na Hornácku. Vznikl v roce 2008. Zpívá hlavně písně z Hornácka. Sbor vystupuje v blízkém okolí obce.

Mužský sbor z Hrubé Vrbky

Sbor se účastní společenského dění v obci Hrubá Vrbka,

Mužský sbor z Kuželova

Sbor se schází pouze příležitostně.

²⁸ PAVLICOVÁ, Martina., UHLÍKOVÁ, Lucie. *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 80-86156-06-0.

Na Horňácku působí i ženské sbory. Patří mezi ně: *Ženský sbor z Velké nad Veličkou, Sboreček žen z Lipova, Ženský sbor z Hrubé Vrbky, Ženský sbor z Javorníka a Ženský sbor z Kuželova.*²⁹

Dětské folklorní soubory na Horňácku

Dětské folklorní soubory působí ve většině obcí na Horňácku při základních školách a pravidelně vystupují se svými nacvičenými pásmy na festivalech, jako je *Mladé Horňácko* a *Horňácké slavnosti*. Vybraní žáci se též účastní přehlídky dětských zpěváčků ve Veselí nad Moravou *O stuhu Slávka Volavého* a *Horňácký zpěváček* ve Velké nad Veličkou.

Dětský soubor *Lúčánek* – Základní škola Louka

Dětský soubor *Lipovjánek* – Základní škola Lipov

Dětský soubor *Veličánek* – Základní škola Velká nad Veličkou

Dětský soubor *Krahulíček* – Základní škola Kuželov

Dětský soubor *Javorníček* – Základní škola Javorník

Dětský soubor *Lhotáček* – Základní škola Nová Lhota³⁰

2.4 Významné osobnosti z Horňácka mající vztah k folkloru

Martin Zeman

Sběratel písní z Velké nad Veličkou se narodil v roce 1854. Koncem 19. století sbíral a zapisoval písně ze všech horňáckých obcí, které najdeme ve druhé a třetí písňové sbírce od Františka Bartoše (1837-1906). Zemanova sbírka obsahuje 1097 zápisů, z nichž některé jsou v rukopisné podobě. Po roce 1905 spolupracoval s Leošem Janáčkem. Martin Zeman zemřel v roce 1919.³¹

Zdenka Jelínková

Sběratelka písní a tanců se narodila v roce 1920 ve Velké nad Veličkou. Velické prostředí spolu s horňáckým folklorem utvářelo její osobnost a zájem o vše, co se pojí s lidovou tradicí. Zvyky a obyčeje se na dráze profesionální etnografky staly jejím povoláním i velkou láskou. Po celé Moravě, Slezsku, v Čechách a na Slovensku se věnovala sběrům tanečního a dětského folkloru, které byly velmi rozsáhlé. Ve svých odborných studiích se zabývala nejen otázkami folklorismu ale i popisem her a tanců ze

²⁹PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

³⁰PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

³¹PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013, ISBN 978-80-904622-8-1.

všech výše zmíněných oblastí. Byla v kontaktu s mnoha tanečními soubory, pro něž pořádala taneční kurzy a pomáhala vytvářet taneční pásma. Od roku 1957 byla téměř každoročně autorkou některého z celovečerních programů na *Horňáckých slavnostech* ve Velké nad Veličkou. Jako scénáristka celých třicet let řídila dětský folklorní festival *Mladé Horňácko*, na jehož vzniku měla velké zásluhy. Vrcholem jejího celoživotního snažení se stala videoencyklopedie *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*, ke které napsala popisy všech tanců a jejich variant. Zdenka Jelínková zemřela v roce 2005.³²

Martin Hrbáč

Narodil se v roce 1939 v Hrubé Vrbce. Patří mezi nejvýraznější nositele horňáckých tradic, jež nejvíce ovlivnil Jožka Kubík, s nímž hrál Hrbáč od sedmé třídy v cimbálové muzice. Jako většina umělců z Horňácka, tak i on se na housle učil sám. Při svém studiu v Brně působil v *Brněnské cimbálové muzice*. Za prací odešel do Veselí nad Moravou, kde byl požádán, aby sestavil muziku pro reprezentační účely podniku, ve kterém byl zaměstnán. Toto seskupení muzikantů se osvědčilo a tak vznikla v roce 1966 *Horňácká cimbálová muzika Martina Hrbáče* a působí dodnes.³³

„Rídící“ František Okénka

Narodil se v roce 1921 v Malé Vrbce. Od svých čtrnácti let studoval na Učitelském ústavu v Brně, kde se začal věnovat hře na housle. Okénka usiloval o to, aby děti znaly co nejvíce písniček z rodného Horňácka, a aby na svůj rodný kraj nikdy nezapomněly. Spolu se Zdenou Jelínkovou založili v roce 1972 dětský folklorní festival *Mladé Horňácko*. Kromě toho, že osmnáct let zastával funkci ředitele na základní škole v Hrubé Vrbce, působil v *Cimbálové muzice Jožky Kubíka* a *Horňácké cimbálové muzice Martina Hrbáče* jako sólový zpěvák. Stál také u zrodu *Horňáckých slavností*, kde uváděl celovečerní programy a dodnes je členem programové rady.³⁴

Vašek Mlýnek

Narodil se v roce 1926 v Kuželově. Již v dětském věku se začal projevoval jeho malířský a hudební talent, a tak se předpokládalo, že bude umělecký obor studovat. Protože žil sám s matkou, na studium neměl dostatečné finanční prostředky. V té době hledala *Cimbálová muzika Joženy Kubíka* stálého klarinetistu, a tak se Mlýnek nechal

³²PAVLICOVÁ, Martina., UHLÍKOVÁ, Lucie. *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 80-86156-06-0

³³PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*, Boskovice: ALBERT, 2011, ISBN 978-80-7326-197-9

³⁴BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňácka za prameny vod a písni*. Beroun: MH, 2008. ISBN 80-86720-40-1

přesvědčit, aby v muzice začal hrát. Muzika spolupracovala s mnoha známými lidovými vypravěči, a tak se díky jeho skvělému pozorovacímu smyslu seznámil s tím, jak správně sestavit vypravěčské vystoupení. Čekal na správnou příležitost, která přišla, když jej jeho kamarád, František Okénka, přihlásil na soutěž lidových vypravěčů, kterou Mlýnek vyhrál. Toto vítězství připravilo *Cimbálovou muziku Joženy Kubíka* nejenom o vypravěče ale i o stálého klarinetistu, protože o Mlýnka projevil zájem soubor *BROLN*. Václava Mlýnka zvali všichni kamkoliv, kde se chtěli lidé bavit. Pro Václava Mlýnka si nečekaně přišla smrt při automobilové nehodě v roce 1978, kdy byl na cestě do Prahy za svým přítelem Vladimírem Menšíkem.³⁵

Jožka Kubík

Narodil se v roce 1907 v Hrubé Vrbce a pokračoval v hudební činnosti svých předků, kterou se později živil. Hře na housle se naučil sám a většinu zkušeností získal poslechem a pozorováním svých vzorů, zejména velického primáše Martina Miškeříka, se kterým začal hrát v 18 letech nejdříve příležitostně, později pravidelně. Jožka Kubík se po Miškeříkově boku rychle zlepšoval a dokonce jej i zastupoval v primu. Jako první na Hornácku do své muziky zavedl cimbál, se kterým jej seznámili romští druhové. Popularita jeho cimbálové muziky, kterou založil v roce 1936, zachránila Jožku i jeho rodinu před přemístěním do koncentračního tábora. Ministrem kultury ČSR byl oceněn a bylo mu uděleno vyznamenání „Zasloužilý pracovník kultury“. Zemřel v roce 1978.³⁶

Martin Miškeřík

Narodil se v roce 1872 ve Velké nad Veličkou a patřil ke slavnému muzikantskému rodu Miškeříků. Původním povoláním byl Martin Miškeřík kovář. Ke hře na housle se dostal přes svého otce, který hrával s Pavlem Trnem, a od kterého se hře na housle přiučil. Se jménem Martin Miškeřík je vázána část vývoje lidové hudby na Hornácku.³⁷

Luboš Holý

Narodil se v roce 1930 v Hrubé Vrbce. Spolu s bratrem Dušanem byl nositelem rodinné muzikantské tradice. Studoval v Brně, kde s Martinem Hrbáčem spolupracoval s *Brněnskou cimbálovou muzikou* a hrával prim v cimbálové muzice při Vysoké škole

³⁵PAVLÍK, Jan. *Kuželov, Hornácká dědina pod křídly větrného mlýna*. Obec Kuželov, 2005, ISBN 80-239-6558-1

³⁶HOLÝ, Dušan. *Mudrosloví primáše Jožky Kubíka*. Praha: Supraphon, 1984

³⁷GARŠICOVÁ, Jarmila. *O jednom z posledních hudečů*. Zpravodaj Velká nad Veličkou. Velká nad Veličkou: 2012. 20012/1, str. 10. ISSN neuvedeno

veterinární. V roce 1952 se stal sólistou *BROLNu* a víc jak 40 let byl jeho členem. Roku 1970 získal titul *Zasloužilý pracovník kultury*. Jeho velkým koníčkem byl i tanec, při kterém byla jeho tanečnicí Zdenka Jelínková. Věnoval se také vědecké činnosti. Byl jmenován profesorem a vyučoval na Vysoké škole veterinární v Brně. Několik let působil v Latinské Americe jako expert pro reprodukci hospodářských zvířat. Zemřel v roce 2011.

Dušan Holý

Narodil se v roce 1933 v Hrubé Vrbce jako mladší bratr Luboše Holého. Je výborným dokumentaristou, teoretikem a autorem několika publikací o Hornácku. Zpěvu se věnuje od dětství a jeho interpretace písní z Hornácka je nezapomenutelná. Jako zpěvák vystupoval nejenom v České republice ale i v zahraničí. Spolupracuje s cimbálovými muzikami jako je ostravský *TECHNIK*, *BROLN*, *Musica Folklorica* a další. Od roku 1959 až dodnes externě vyučuje národopis na filozofické fakultě Masarykovy Univerzity a etnomuzikologii na JAMU v Brně. V roce 2002 získal Medaili za zásluhy o Českou republiku v oblasti kultury od prezidenta České republiky.³⁸

2.5 Folklorní festivaly na Hornácku

Mladé Hornácko

Mladé Hornácko je nejstarším dětským folklorním festivalem v České republice. Každoročně na něm děti z hornáckých škol předvádějí v kulturním domě ve Velké nad Veličkou lidové kroje a ukázky tradic. První ročník se konal v roce 1972 jako přehlídka dětského folkloru. Setkal se s velkou podporou všech hornáckých obcí a ředitelství škol. Zúčastnily se jej děti ze všech hornáckých obcí mimo Suchov, doprovázené dvěma dětskými cimbálovými muzikami; z Velké nad Veličkou a z Lipova. Za hlavní propagátorku myšlenky *Mladého Hornácka* je považována Zdenka Jelínková, která chtěla, aby na festivalu vystupovalo co nejvíce dětí z hornáckých škol. Tímto způsobem bylo možné vychovávat generace nových zpěváků a tanečníků. Tuto myšlenku se od začátku konání festivalu daří realizovat. V programu se často ukazují práce řemeslníků, práce na poli či divácky nejvíce oblíbené chlapecké hry a tance.³⁹

³⁸PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9

³⁹MÍČKA, A., LERCHOVÁ, A., JANOUCHE, O., *Mladé Hornácko 2012*. Boskovice: Albert, 2012. ISBN 978-80-7326-205-1.

Horňácké slavnosti

První *Horňácké slavnosti* se konaly v roce 1957. Každý rok v červenci navštíví nejenom Strážnou hůrku, na které probíhá hlavní program, v němž účinkují soubory a muziky pouze z Horňácka, ale i doprovodné programy, tisíce lidí. Jednou za dva roky je součástí slavností i krojovaný průvod horňáckých obcí. Každoročně se během slavností v centru Velké nad Veličkou koná tradiční jarmark lidových řemesel. Celé slavnosti jsou zakončeny v neděli mší svatou v kostele svaté Máří Magdalény ve Velké nad Veličkou a programem pod větrným mlýnem v Kuželově.⁴⁰

Ozvěny Horňácka

Ozvěny Horňácka jsou nejmladším folklorním festivalem na Horňácku. První ročník se konal v srpnu roku 1997. Hlavní myšlenkou bylo umožnit souborům, pocházejícím z ostatních národopisných částí republiky, předvést zvyky svého regionu. Na *Ozvěnách* se za posledních 16 let vystřídal soubory nejenom ze všech částí České republiky, ale i ze Slovenska, Maďarska, Francie a Itálie. Součástí programu je biojarmark a zpívání u kostelních hradeb.⁴¹

2.6 Tanec na Horňácku

Nejrozšířenějším a nejtypičtějším tancem na Horňácku je sedlácká, která patří ke skupině točivých tanců. „*Tance točivé jsou po pohybové stránce nejvýrazněji charakterizovány otáčením dvojice na místě kolem společné osy. Krok otáčení je pro jednotlivé druhy točivých tanců specifický.*“⁴² Každá horňácká obec má svoji vlastní variantu sedlácké. Některá sedlácká je pohybově i skladebně jednodušší (Lipov, Louka), jiná naopak složitější (okolí Velké nad Veličkou). Při sedlácké tanečníci vždy střídají jednu sloku zpěvu a jednu sloku tance.

Mezi mužské tance patří verbuňk, který je zařazen do světového dědictví UNESCO. Tanec je založen na střídavém vyskakování chlapců před muzikou, kdo vyskočí výš. Verbuňk je nejživějším horňáckým tancem, ve kterém se projevuje improvizací talent tanečníka.

Velký význam v životě horňáckého lidu měly obřadní tance a taneční hry. Na Fašanech se tancovaly *Konopice*. Zapojením co nejvíce tanečníků se mělo docílit toho, že vyroste

⁴⁰ BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňácka za prameny vod a písni*. MH 2008. ISBN 80-86720-40-1

⁴¹ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1

⁴² JELÍNKOVÁ, Zdena. *Horňácká sedlácká*. Hodonín: Okresní kulturní středisko, 1983. str. 1

vysoké konopí. Tanec má jednoduché schéma, které se v průběhu několikrát opakuje. *Konopice* se začínají tančit v řadě, která se postupným přivoláváním tanečnicků mění v kruh.⁴³ Mezi další taneční hry na Hornácku patří *Jatelinka* „*Tančí více trojic, chlapci uprostřed, děvčata po stranách. Kymácivý pohyb trojic vpřed i vzad, obíhání děvčat kol tanečnicka a malebné jejich proplétání jest pro tento tanec charakteristické.*“⁴⁴ Muzikantskou taneční hrou je hra *Hojačky*, ve které chlapci poroučí muzikantům, jak mají hrát. Muzikanti hrají ve stoje „*stojáčky*“, klečí „*klekačky*“, při chůzi „*id'áčky*“ a celá hra vrcholí falešnou hrou muzikantů „*falešnáčky*“, a hrou vleže „*ležáčky*“.⁴⁵

2.7 Lidový oděv na Hornácku

2.7.1 Ženský kroj

Mezi základní části ženského kroje patří *rubáč*. Skládá se z horní a dolní části. Horní část *rubáče* přiléhající k tělu se nazývá *opléčko* a vetkávají se do ní barevné pruhy. Dolní část je sukňového typu a je vyrobena z konopného či bavlněného plátna. Kus *rubáče*, vyčnívající po oblečení *fěrtochu* a *fěrtušky* se nazývá *sobota*.

Rukávce se oblékají na horní část těla a jejich délka sahá mírně nad pás. Připomínají krátkou košilku a skládají se z několika částí. Knoflíkem nebo spínacím špendlíkem se na *lémec* připevňuje obojek. Výšivky na rukávech, zavazující se na malé šňůrečky, mohou být jednobarevné (bílé, žluté) či dvoubarevné (černobílé, žlutočerné). Na některých *rukávcích*, které nosí vdané ženy, výšivky zcela chybí. Dnes se nosí většinou *rukávce* háčkované dvoubarevné. Výjimkou ale nejsou ani trojbarevné.⁴⁶

Fěrtoch se opásává přes *rubáč* zezadu dopředu a zavazuje se na dvě kaničky. Vyrábí se z jednoho kusu plátna, který se barví buď pomocí šafránu nebo potravinářského barviva bretonu. Na horní části *fěrtochu* je našita výšivka mnoha druhů a barev. Žlutý *fěrtoch* se nosíval ve svátcích a v neděli, bílý při obřadech (např. při pohřbu).

Ve všední den ženy nosily *sukňu*, která se opásává stejně jako *fěrtoch*. *Sukňa* je vyrobena z barvotiskového plátna s černým a tmavě modrým podkladem a se žlutým

⁴³ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

⁴⁴ RUTTE, Ladislav, STRAKA, Oldřich. *Hornácko ve zpěvu, hudbě a tanci*. Gottwaldov: Tisk, 1950, str. 18.

⁴⁵ RUTTE, Ladislav, STRAKA, Oldřich. *Hornácko ve zpěvu, hudbě a tanci*. Gottwaldov: Tisk, 1950.

⁴⁶ LANGAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 80-7106-293-6.

vzorem.⁴⁷

Fěrtůška se obléká se zepředu dozadu přes *rubáč* a nesahá dál než za boky. K pasu se připevňuje barevnými, či růžovými stuhami. V dnešní době se používají stuhy červené barvy, jejichž konce se vzadu překříží a vepředu zaváží na suk.

Kordula je vestička bez rukávů, kterou si ženy oblékají na rukávce, a sahá mírně nad pás. Je vyrobena z bílého sukna a podšita bavlněným plátnem.

Lajbl se obléká v zimě na *kordulu*, má volný střih do pasu a podobá se mužskému bílému *prucleku*. Lajbl je vyroben z bílého sukna, zdobeného výšivkou různých barev. *Šátek* je ve tvaru čtverce a ženy si jej vážou na hlavu podle příležitostí buď „dolů rožky“ pouze do kostela nebo „hore rožky“ k tanci. Má různé barvy a vzory.⁴⁸

2.7.2 Mužský кроj

Mezi základní části mužského kroje patří košile, nazývaná *šňůrkovica*. Nosí se jak ke svátečnímu, obřadnímu tak i všednímu kroji. Je ušita z bílého tenkého plátna. *Šňůrkovica* je v horní části zdobena obojkem s křížkovou nebo stehovou výšivkou.

Na košili se obléká *pruclek*. Dříve se *prucleky* vyráběly ze sametu černé barvy, nyní je nosí muži ze sametu tmavě modré barvy. Na horní část levého předního dílu si svobodní muži připínají úzké pantličky. Zadní část *prucleku* je zdobena obrovským srdcem s monogramem majitele a rokem ušití *prucleku*.⁴⁹

Na *pruclek* si muži oblékají *kabát*. *Kabáty* se šijí ze silnějšího sukna. Světlý *kabát* je určen pro obřadní příležitosti. *Kabát* bílý se nosí ke svátečnímu kroji. Oba dva typy *kabátů* se odlišují pouze barvou, střih však zůstává stejný. *Kabáty* se nikdy nezapínají.⁵⁰

Nohavice jsou úzké kalhoty ze světle modrého sukna v přední horní části zdobené výšivkou se dvěma zástřihy, kterými se provléká kožený *remeň* bohatě zdobený nýtky.

Do zástřihů si svobodní mládenci vkládají *vyšívané šátečky*, aby byli k rozeznání od ženatých mužů. Dříve se *šátečky* vyráběly z bavlněného plátna, nyní z perličkového plátna. Mladším chlapcům, kteří *šáteček* nosí přeložený na trojúhelník a uvázaný kolem pasu, jej vyšívaly jejich matky.

⁴⁷ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1

⁴⁸ PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9

⁴⁹ ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje horňácké obce Velká nad Veličkou*. Velká nad Veličkou: Obec Velká nad Veličkou, 2000.

⁵⁰ FROLEC, V.; HOLÝ, D.; JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

Kalhoty, které muži nosí většinou ve všední dny, se nazývají *traslavice*. Šijí se z bavlněného plátna bílé barvy a v pase se zavazují šňůrkou.

Zástěry nosí ženatí muži, jsou určeny pro sváteční příležitosti. Muži mají *zástěry* uvázané v pase přes *traslavice*. Výšivka na *zástěře* se podobá výšivce na ženském *rubáči*.

Černý klobouk, který se nosí ke svátečnímu kroji, se nazývá *šmukáč*. Název vznikl podle ozdob klobouku – *šmuků*. Šmuky jsou točené šňůry s vyztuženým středem, které mají sametově jemné a otřepené okraje.⁵¹

Ke kroji se obouvá *vysoká obuv*. Ženské boty mají malý podpatek a jsou ušity z měkké kůže a dosahují ženám asi do 3/4 lýtka. K některým variantám kroje ženy nosí nízké černé polobotky či střevice. Ke kroji si ženy vždy oblékají černé punčocháče. Mužské boty jsou ušity z pevné kůže, která je změkčená v okolí kotníku. Boty mají malý podpatek, který si muži často nechávají podkovat.⁵²

2.7.3 Dětský kroj

Dětem do 3 let se oblékají bílé košilky sahající po kolena. Hlavu dětí zdobí čepečky s ornamentem, či výšivkou. Děti od tří let nosí kroj, který se podobá kroji pro dospělé, jen chlapci mají místo *nohavic traslavice*.⁵³

2.8 Výroční zvyky na Horňácku

Na Horňácku se od pradávna dodržovaly zvyky, pocházející z dávných pohanských tradic, které byly postupně spojovány s křesťanskými svátky. Lidé si představovali, že dodržování zvyků jim zajistí bohatou úrodu a plodnost domácího zvířectva. Dodržování těchto tradic na přelomu 19. a 20. století začalo upadat. Na Horňácku se můžeme však i dnes setkat s mnoha obyčeji, které v ostatních oblastech již dávno zanikly.⁵⁴

2.8.1 Jarní obyčeje

Celý kalendářní roční cyklus začíná masopustem, na Horňácku zvaný *fašanek*. Na den *Tří králů*, který byl prvním fašankovým svátkem, se v kostele světila voda, sůl a křída. Všechny tyto předměty měly lid ochránit před nadpřirozenými bytostmi. Křídou si lidé psali na domovní dveře počáteční písmena jmen tří králů, aby do domu nemělo přístup

⁵¹FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

⁵²ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje horňácké obce Velká nad Veličkou*. Boskovice: ALBERT, 2000.

⁵³PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011, ISBN 978-80-7326-197-9.

⁵⁴PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

zlo. Hlavní *fašanek* začíná nedělí, tři dny před Popeleční středou, na Horňácku zvanou *Škaredou*.⁵⁵ Toto období bylo plné radosti a veselí. Všude na Horňácku se konaly *fašankové obchůzky* s muzikou. Celý *fašankový průvod* vedl stárek. V pondělí a v úterý chodili po vesnici svobodní chlapi spolu s muzikanty za zpěvu písně *Pod šable, pod šable*, za který jsou odměňováni slivovicí, slaninou, vejci a hlavním fašankovým jídlem, koblihami. Slanina se napíchávala na *fašankářské šable*. Hospodáři věřili, že skákání chlapců do výšky před jejich domem, tzv. *skákání na konopě*, jim zajistí velký vzrůst konopí. Důležitou součástí průvodu byly masky a obřadní tance. *Škaredá středa* byla nejen začátkem postního období, ale také vyvrcholením fašanku. Brzy ráno se konal obyčej zvaný *na hřebeň* a byl společný pro ženy i muže. „*Muži byli oděni v halenách, které si připásali povřísky, ženy v kožiších. Muži volali: ‚Staré baby na hřebeň!‘. Ženy chodily po potoce, ohřebly stahovaly muže do vody, v níž se vzájemně namáčeli.*“⁵⁶ Večerní groteskou zvanou *pochovávání basy* končilo období masopustu a začínalo období čtyřicetidenního půstu. Nekonaly se žádné taneční zábavy a chlapi nesměli chodit „ke galánkám“. „*Kdo nemá galánku/ na konec fašanku/ ani mět nebude/ protože půst bude.*“⁵⁷

V sobotu před Smrtnou nedělí nosily děti pryč ze vsi Morenu, symbolizující smrt a zimu. Dívky si vyrobily slaměnou figurínu, nazdobily ji do ženských šatů, průvodem obcházely celou ves a zpívaly:

„*Morena, Morena,
za koho umřela,
za pana Martina
s černýma očima.
Buďte, baby, veselé,
nové léto neseme,
kvítíčko, listíčko
celú zem pokreje.*“⁵⁸

Poté Morenu hodily do potoka a házely po ní kamení, dokud se nepotopila. Nejvýznamnějšími svátky jara jsou Velikonoce. Na *Zelený čtvrtek* zvony odlétají do

⁵⁵Jidáš poškodil Ježíše Krista

⁵⁶ FROLEC, V., HOLÝ, D., JERÁBEK, R. Horňácko: *Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966. s. 296

⁵⁷ PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. s. 189. ISBN 978-80-7326-197-9.

⁵⁸ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

Říma a až do *Bílé soboty* chlapci chodí v průvodu ráno, v poledne a večer s dřevěnými nástroji (*řehťacky*) vydávající rámus repotat, a nahrazují tím kostelní zvonění. Když se pak na *Bílou sobotu* zvony znovu rozezní, hospodáři běží do sadů a třesou s ovocnými stromy k zajištění bohaté úrody. Na *Velký pátek* běželi lidé naboso k potoku, tam se rychle svlékli a celí se umyli ve vodě. Věřili v její očištnou sílu, která měla zajistit zdraví po celý rok, a při tom odříkávali:

„Vodičko čistá, bystrá,
tečeš od Jordána města,
omýváš brehy, kamení,
obmy ňa, hríšné stvorení.“⁵⁹

Na *Bílou sobotu* se před kostelem zapaloval *Jidášský oheň* a spalovaly se v něm jívové ratolesti a sůl. Uhlíky z tohoto ohně měly magickou moc. Chránily dům před živelnými pohromami. Nesmělo se také pracovat se zemí, protože se otvíraly všechny poklady Země. O Velikonoční neděli si nechávali lidé v kostele posvětit pokrmy. Z neděle na pondělí chodí chlapci dívkám malovat vápnem okna. Nejznámějším velikonočním obyčejem je pomlázka, na Hornácku *šlaháčka*. Chlapci chodí po vesnici *šlahat* dívky *korbáčem* vyrobeným z vrbového proutí. Přitom říkají: „*Aby si neoprašivěla*“. V dnešní době se na Hornácku objevuje zvyk z Dolňácka. Chlapci si splétají dlouhý *korbáč* (někdy i čtyři metry) a obcházejí s ním se zpěvem děvčata, která na něj uvazují barevné pentle. V úterý po Velikonocích dívky chlapcům *šlahání* vracely.⁶⁰

Slavnost Božího těla se vyznačovala bohatými průvody, které přitahovaly pozornost etnografů. Vyžadovala důkladnou přípravu. Ženy již od rána zdobily oltáře a chlapci vysypávali trasu, po které procházel průvod, čerstvou posečenou trávou.⁶¹

2.8.2 Letní obyčeje

Jeden z prvních letních obyčejů byl První Máj. Ve většině obcí se den předem stavěla *májka*, kterou děvčata bohatě zdobila růžemi z papíru. Samotnému svátku předcházela Filipojakubská noc znamenající zvláštní moc pro čarodějnice. Lidé se scházeli u zapálených ohňů a slavili příchod jara. Spalovalo se staré smetí. Popel měl mít zvláštní

⁵⁹ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966. s. 298

⁶⁰ PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.

⁶¹ PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

moc pro zajištění bohaté úrody. Dalšími byly svatojánské slavnosti. Děvčata pletla věnce, které musely obsahovat devět různých druhů kvítí, a pomocí nich věštily, kdy se vdají.

Léto bylo ve znamení práce a sklizně na polích. Koncem července a začátkem srpna se slavily *dožínky*. Po skončení žní se všichni společně pomodlili a v kostele probíhala děkonná mše svatá. V některých obcích se slavila tzv. *dožatá*, kdy obcí procházel průvod s vozem plným pšeničných klasů.⁶²

Posledním obyčejem, který se ještě řadil mezi letní, byly hody. V každé obci byly datovány jinak, a to dle výročí vysvěcení kostela. V sobotu před hodovou zábavou mládež seřezala strom v lese, který většinou daroval starosta. Dívky nazdobily korunu stromu a chlapci jej za pomoci ženatých mužů postavili. Ozdobený strom se musel hlídat před chlapci z ostatních vesnic. Pokud by se mládeži z vedlejších vesnic podařilo strom podřezat, znamenalo by to pro obec velkou ostudu. Hlavním hodovým pokrmem, na který byli zváni příbuzní a kmotři z vedlejších vesnic, byla pečená husa. Po obědě mládež odešla do hospody na hodovou zábavu. Součástí hodových zábav byly velmi často bitky, které se staly námětem některých písní. Hodové veselí pokračovalo pondělními a úterními občůzkami po obci. Stárky a mládež doprovázela hudecká muzika. Pilo se a tancovalo. Celé hody byly ukončeny úterní večerní zábavou.⁶³

*„V Lipovském hájku,
na samém krajku dvě lipky,
lipovští chlapci ty sů šikovní
do bitky.
Oni sa bili
v sobotu večer do rána,
pri každém stála galánka jeho
plakala.“⁶⁴*

⁶² FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966

⁶³ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Hornácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966

⁶⁴ MIŠKERÍK, Jaroslav. *Hornácký zpěvník sedláckých*. Břeclav: Moraviapress, 1994. s. 433.

2.8.3 Zimní obyčeje

Podobně jako v postním období ani v adventu chlapci nesměli chodit ke galánkám. Na sv. Ondřeje dívky trhaly větvičky z třešní, podle kterých na Vánoce věštily, zda se v příštím roce vdají.

Významným svátkem byl den sv. Mikuláše. Ve většině hornáckých obcí chodila po obchůzce mládež s mladými ženatými muži, přestrojena za Mikuláše s andělem a čerty, kteří měli za úkol postrašit zlobivé děti a rozdávat staré brambory s uhlím. Avšak v Javorníku byly průvody mnohem rozmanitější. K tradičním mikulášským maškarním maskám patřily kozy, medvěd a smrt.

V den sv. Lucie chodily dívky od domu k domu maskované za tzv. *Uce*. Dívky byly převlečeny do kroje, na ramenou měly bílé plachty, bílý obličej od mouky a v ruce peroutky, kterými zametaly nábytek od prachu.

Den před Štědrým dnem se nazýval *buchtový*. Peklo se totiž vánoční pečivo. Ústředním svátkem v zimním období byly Vánoce, začínající na Štědrý den. V ten den museli všichni členové rodiny držet půst, aby viděli zlaté prasátko. Ke slavnostní štědrovečerní večeři v žádném domě nezasedali dříve než s východem první hvězdy. Žádný z hospodářů však nechtěl rozsvítit svíčku během večeře ve svém domě jako první. Říkalo se totiž, že takový dům nejdříve vyhoří.⁶⁵ Velký důraz se kladl na prostírání štědrovečerní večeře. Doprostřed stolu nasypala hospodyně česnek s obilím, aby *žůžel neščípala*⁶⁶ a celý stůl překryla plachtou. V každém rohu stolu byl koláč. Na stole byla slaměnka s obilím a penězi. Hospodář svázal nohy stolu řetězem, aby bylo celý rok hospodářství pohromadě. Nejstarší člen rodiny začínal celou večeři modlitbou, poté pomazal všem oplatky medem a udělal všem palcem křížek na čelo. Hlavním štědrovečerním pokrmem byla houbová polévka, *pupáky s makem*⁶⁷, fazole, hrách a sušené ovoce. První tři díly z každého pokrmu se odkládaly do zvláštní nádoby a na Štěpána se dávaly dobytku.⁶⁸ Štědrý den byl nejvýznamnějším věštebním dnem v roce. Věštilo se pomocí ovoce i odlitků olova. Rozkrojené jablko s jádry ve tvaru hvězdiček znamenalo zdraví a štěstí, tvar kříže naopak znamenal nemoc a smrt. Odlitek olova ve tvaru růže znamenal štěstí, tvar rakve smrt. Jestliže byl prvním hostem na Štědrý den muž, znamenalo to, že se brzy narodí syn nebo krávy budou rodit býčky. Byla-li prvním

⁶⁵ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

⁶⁶ Aby neštípal malý drobný hmyz.

⁶⁷ Jednoduchý pokrm tvaru malých válečků vyráběný z mouky a vody, který se vaří ve vodě.

⁶⁸ FROLEC, V., HOLÝ, D., JERÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

hostem žena, mělo být více „jalúveček“.⁶⁹ Dívky na Štědrý večer třásly plotem a volaly:

*„Trasu, trasu puotem,
de si, můj miuý, pod' sem!“⁷⁰*

Z jakého směru se ozval štěkot psa, tam se dívka měla vdát. Podle zvuků ze studen ozývající se po poklepání na dřevěné zárubně dívky hádaly povolání svého budoucího manžela.⁷¹ K večeru obcházeli po vesnici koledníci. První byl pastýř s ponocným, který vytruboval na hlásný roh. Koledovat se chodilo také k rodině a koledníci odříkávali:

*„Vinšujem vám šťastné a veselé svátky,
Krista Pána narození,
na statečku rozmnožení,
co sme si od milého Pána Boha vyžádali,
predně zdraví, pokoj svatý
a po smrti nebeské království.“⁷²*

Den po Štědrém dnu, na Boží narození, byl největším svátkem v roce. Zakázána byla veškerá práce, pouze se směl nakrmit dobytek. Dojídaly se zbytky ze Štědrého dne. Nesmělo se ani ležet, protože lidé věřili, že když si jen na chvíli lehnou, postihne je v novém roce krutá nemoc. Na svatého Štěpána nebyl nikdo nikomu podřízen⁷³, a proto vzniklo rčení: „Na svatého Štěpána každý sobě za pána.“⁷⁴

Cyklus dodržujících a závazných zvyků pro vesnickou společnost znovu začínal v novém roce od svátku Tří králů.

⁶⁹ MIČKA, Antonín. *Lúcký zpravodaj*, číslo 3. Štědrovečerní lidové zvyky a tradice na Horňácku. Obecní úřad Louka, 2007.

⁷⁰ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 306. ISBN 978-80-904622-8-1.

⁷¹ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.

⁷² PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 115. ISBN 978-80-904622-8-1.

⁷³ Všichni si byli rovni. Každý byl sám sobě pánem.

⁷⁴ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

3 Návrh projektového vyučování

3.1 Charakteristika projektového vyučování

„Projekt jest určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti v životě lidí.“⁷⁵

Projektové vyučování bylo již v 17. a 18. století považováno za metodu, která zmenšuje vzdálenost mezi teorií a praxí. Myšlenku integrace učiva do všech předmětů a přiblížení reálnému životu můžeme najít již v díle Jana Amose Komenského (1592-1670). Projektové vyučování má své kořeny v Itálii a Francii. Zakladatelem projektové metody je John Dewey (1859-1952). Učivo by podle něj mělo vycházet z reálných situací ze života. Tuto myšlenku uvedl do praxe William Heard Killpatrick (1871-1965). Za hlavní rys projektu považuje plánovitost a silnou vůli žáka projekt realizovat. V dnešní době projektové vyučování považujeme za formu otevřeného vyučování, proto je vhodné realizovat jej v blocích.⁷⁶ Žáci řeší konkrétní problém a tím získávají nové zkušenosti. Mimo projektové vyučování se objevuje i termín projektová výuka. Projektová výuka se nekoná jen ve škole, ale dostává se i do přírody a společnosti. Cílem je řešení reálných situací ze života. Žáci nemají za úkol zapamatovat si rozsáhlý výklad, ale s učitelem řeší rozsáhlý úkol, který by měl být pro žáky zajímavý a měl by je motivovat.⁷⁷

Projektová metoda

„Na projektovou metodu nahlížíme jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž mají dominantní roli učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cíle a smyslu projektu. Komplexnost činnosti vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.“⁷⁸

Projektová metoda má svůj cíl, za který je považována realizace projektu a jeho výstup. Nelze ji dopředu přesně naplánovat. Vyžaduje samostatnou aktivitu žáka. Rozvíjí žákovu osobnost, vede jej k odpovědnosti za výsledek práce a motivuje k učení.⁷⁹

⁷⁵COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006. s. 10. ISBN 80-7168-958-0.

⁷⁶KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Projektová metoda a projekt*. Brno: PF MU, 2002. ISSN 0323-0449.

⁷⁷KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

⁷⁸MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. s. 37. ISBN 80-7315-039-5.

⁷⁹KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

Projekt

Záměrem každého projektu je, aby byl co nejzajímavější.

„Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality, prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci. Dává jim příležitost k seberealizaci, motivuje je k samostatné práci, hledání, objevování, týmové spolupráci a komunikaci. Učí přemýšlet v souvislostech a systematicky řešit daný úkol. K takovému způsobu učení je ovšem nutno vytvořit zcela jiné než tradiční podmínky – delší souvislý čas a přirozený způsob jeho organizace, propojení oborů a témat, používání různých informačních zdrojů, jiný způsob hodnocení.“⁸⁰

Rozlišujeme různé druhy projektů:

Podle charakteru problému: *konstruktivní, hodnotící, drilové*

Podle vztahu k učivu a předmětům: *jednopředmětový, víceředmětový*

Podle místa konání: *školní, mimoškolní*

Podle počtu žáků: *individuální, skupinové*

Podle délky trvání: *krátkodobé, dlouhodobé*⁸¹

Průběh řešení projektu:

Stanovení cíle – zajišťuje vhodnost a realizovatelnost řešení problému. Důležitou roli má motivace a aktuálnost daného problému. Čím více je problém aktuálnější, tím více žáka zajímá.

Vytvoření plánu řešení – volba správného řešení situace a časový harmonogram. Společná diskuze s žáky a rozdělení úkolů pro každého žáka. Důležitý je také odhad spotřeby materiálu, kalkulace nákladů a volba vhodného prezentování výsledků celého projektu (co bude jeho výstupem).

Realizace plánu – uskutečnění všech činností, které vedou k řešení problému. Např. vyhledávání informací, exkurze, rozhovory s důležitými osobami. Žáci se učí využívat zdroje potřebných informací (knihy, média).

⁸⁰TOMKOVÁ, Anna. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. s. 7. ISBN 978-80-7290-315-3.

⁸¹NELEŠOVSKÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

Vyhodnocení – důležité je nehodnotit pouze výsledek projektu, ale i celý průběh projektu. Zveřejnění celého řešení projektu a jeho výsledků nejenom školní ale i širší veřejnosti, působí jako velká motivace pro řešitele projektů.⁸²

Výhody projektového vyučování

Projektové vyučování rozvíjí aktivitu, samostatnost a tvořivost žáků. Vede ke zvyšování vnitřní motivace, formování dovednosti plánovat si vlastní práci a nést za ni odpovědnost. Žáci se učí spolupracovat ve skupině. Své poznatky využívají při řešení reálných situací.⁸³ Během řešení projektu není potřeba předepsané učebnice a žáci se tak naučí pracovat s odbornou literaturou. V rámci řešení projektu lze zažít opravdovou zkušenost⁸⁴

Nevýhody projektového vyučování

Projektové vyučování je velmi náročné na organizaci, čas i přípravu. Vyžaduje výběr vhodných témat a jejich předmětové propojení. Za nevýhodu můžeme také považovat, že žáci mohou snadno zneužít aktivity jednoho žáka ve skupině, který o daný problém projeví největší zájem.⁸⁵

⁸²MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

⁸³NELEŠOVSKÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*, Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

⁸⁴KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU, 2006.

⁸⁵NELEŠOVSKÁ, Alena, SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

3.2 Návrh projektu Vánoce na Horňácku

Název projektu: Vánoce na Horňácku

Realizace: 2. ročník ZŠ

Typ projektu

Podle délky: dlouhodobý

Podle prostředí: školní

Podle počtu zúčastněných: společný

Podle organizace: vícepředmětový

Podle navrhovatele: uměle připravený

Smysl projektu: Žáci se seznámí s vánočními a předvánočními tradicemi a zvyky, které se pojí k jejich mikroregionu. Naučí se tradiční vánoční písně, vyrobí ozdoby a vytvoří si tak představu o tradičních Vánocích na Horňácku.

Výstup:

- vánoční strom ozdobený tradičními ozdobami, které si děti sami vyrobí.
- vánoční ozdoby z přírodnin
- papírové vánoční přání

Předpokládané cíle:

Kognitivní

- své práce prezentují svým spolužákům
- žáci pochopí symboly vánočních tradic

Afektivní

- při prezentaci svých prací mají pocit z dobře provedeného úkolu
- žáci vnímají vztah ke svému mikroregionu

Psychomotorické

- žáci vyhledají informace z dostupných zdrojů, které zpracují

Sociální

- žáci spolupracují ve skupině
- žáci respektují práci druhých
- rozvíjení vzájemné spolupráce a komunikace mezi žáky
- vyjadřuje své myšlenky v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně a souvisle

Předpokládané činnosti

- diskuze
- sbírání, třídění informací
- nácvik tradičních písní a tanců
- výroba tradičních symbolů Vánoc
- porozumění textu
- procvičení početních operací
- procvičení učiva českého jazyka

Organizace:

- práce ve třídě
- individuální práce
- skupinová práce

Předpokládané výukové metody:

- metody slovní: výklad, diskuze, rozhovor, práce s textem
- metody praktické: praktické a výtvarné činnosti
- metody řešení problémů
- práce s textem: pracovní listy
- didaktické hry: pohybové, tvořivé
- hodnocení: v průběhu trvání celého projektu

3.2.1 Rozplánování projektu Vánoce na Hornácku

	1. HODINA	2. HODINA	3. HODINA	4. HODINA
PONDĚLÍ	Český jazyk <i>cv. č. 1</i> Práce s textem <i>cv. č. 2</i> Metoda kritického myšlení <i>cv. č. 3</i> Recitace básně	Matematika <i>cv. č. 1</i> Matematická cesta k vánočnímu stromu. <i>cv. č. 2</i> Poznej rovinné útvary	Prvouka <i>cv. č. 1</i> Povídání o tradicích <i>cv. č. 2</i> Čtení textu	Hudební výchova Nácvič koledu <i>Došli sme k vám na koledu</i>
ÚTERÝ	Výtvarná výchova - zasněžený strom na Hornácku - výroba vánočního přání		Český jazyk <i>cv. č. 4</i> Doplňování i/y po tvrdých a měkkých souhláskách <i>cv. č. 5</i> Psaní krátkého dopisu Ježíškovi <i>cv. č. 6</i> Skládání vět <i>cv. č. 7</i> Povídání na téma Vánoce u nás doma	Tělesná výchova - pohybové hry
STŘEDA	Český jazyk <i>cv. č. 8</i> Tvorba vět <i>cv. č. 9</i> Psaní vánočního přání	Matematika <i>cv. č. 3</i> Počítání na vánočním stromu. <i>cv. č. 5</i> Slovní úlohy. - vykrajování perníčků	Prvouka <i>cv. č. 3</i> Obrázky koledování z Hornácka <i>cv. č. 4</i> Skládání obrázku. <i>cv. č. 5</i> Seznámení s významným malířem Antošem Frolkou s ukázkami	Výtvarná výchova - Zdobení perníčků na ozdobu vánočního stromu ve třídě - Vyrábění jednoduchých ozdob na stromek

			jeho obrazů.	
ČTVRTEK	Pracovní výchova Výroba ozdoby <i>Voňavé Vánoce</i>	Matematika <i>cv. č. 4</i> Počítání vánočních slaměných ozdob <i>cv. č. 5</i> Slovní úlohy	Hudební výchova - nácvik koledy Vyletěla sojka - práce s obrázky	
PÁTEK	Školní vánoční besídka	Besídka ve třídě + slavnostní zdobení stromu		

3.2.2 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV⁸⁶:

- plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti
- porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti
- na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev
- zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním
- píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení

Návrh činností

1. **Práce s textem.** Učitel rozdá žákům pracovní list, ve kterém je článek o vánočních zvycích a tradicích na Horňácku. Společně si jej všichni přečtou (po řadě, každý žák jednu větu) a učitelka odpoví na případné dotazy dětem. Zmíněné zvyky si učitel s žáky vyzkouší v prvouce (člověk a jeho svět).

Pracovní list – příloha č. 1

2. **Metoda kritického myšlení.** Pětílístek – téma Vánoce na Horňácku.
(Jedná se o rozvíjení tématu tak, že nejprve uvedeme dvě přídavná jména, které pojem charakterizují, poté následují tři slovesa (co to dělá). Na dalším řádku čtyřmi slovy vyjádříme pocit, který v nás pojem zanechal. Na poslední řádek napíšeme podstatné jméno stejného významu.⁸⁷)

Příklad pro učitele:

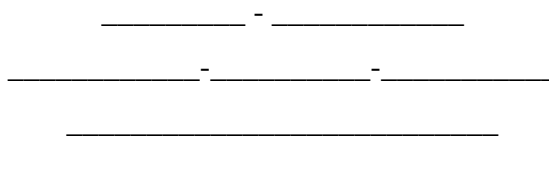
Vánoce na Horňácku
veselé – bílé
září – hraje – peče
přejeme Vám veselé Vánoce
stroměček

⁸⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013).* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

⁸⁷ TOMKOVÁ, Anna. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-7290-315-3.

Učitel na tabuli nakreslí schéma pětilístku:

Vánoce na Horňácku

3. **Recitace básně.** Učitel vypráví dětem o vánočním koledování. Když lidé chodí koledovat, přejí si veselé Vánoce. Učitel napíše koledu na tabuli. Dětem vysvětlí, že celý text je v nářečí.

„Vinšujeme vám šťastné, vesele svátky,

Krista Pána narození,

Na statečku rozmnožení.

Co jsme si od milého Pána vyžádali,

Předně zdraví, pokoj svatý a po smrti

Království nebeské.“⁸⁸

- Žáci mají za úkol přepsat toto přání do sešitu spisovně.
(Přejeme vám šťastné a veselé svátky, Krista Pána narození, na statečku rozmnožení, co jsme si od milého pána vyžádali, předně zdraví, pokoj svatý a po smrti Království nebeské.)
 - Po té žáci vytvoří dvojice a navzájem si toto původní přání (v nářeční formě) budou přát.
4. **Doplňování i/y po tvrdých a měkkých souhláskách.** Učitel rozdá dětem text koledy, ve kterém jsou vynechána písmena i/y. Žáci správně doplňují. Text koledy je v dialektu. Následuje zpěv koledy (noty - příloha č. 2).
Text koledy s vynechanými i/y – příloha č. 3 (text je upravený)

⁸⁸ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 114. ISBN 978-80-904622-8-1.

5. **Psaní krátkého dopisu Ježíškovi.** Učitel žákům rozdá předtištěné nalinkované papíry, na kterých je napsáno pouze: Milý Ježíšku. Žáci mají za úkol napsat krátký dopis, ve kterém napíší, co by si letos k Vánocům přáli.
Předtištěný papír – příloha č. 4
6. **Skládání vět.** Učitel dětem promítne na tabuli, nebo napíše (podle možnosti) tři věty, ve kterých jsou přeházená slova. Žáci mají za úkol věty z daných slov sestavit a u každého slova určit slovní druh.
První věta: stolu, význam, měla, svůj, Příprava, štedrovečerního.
(Příprava štedrovečerního stolu měla svůj význam.)
Druhá věta: nasypala, na, stolu, střed, obilí, Hospodyně, nejdříve.
(Hospodyně nejdříve nasypala na střed stolu obilí.)
Třetí věta: Na, koláč, roh, položila, stolu, každý.
(Na každý roh stolu položila koláč.)
7. **Povídání na téma Vánoce u nás doma.** Každý žák má za úkol vytvořit krátké vyprávění o tradicích, které doma se svou rodinou o Vánocích dodržuje a jak tráví štědrý den. Předvede před třídou.
8. **Tvorba vět.** Učitel napíše na tabuli seznam slov. Žáci mají za úkol vybrat si čtyři slova, která použijí ve čtyřech větách a napsat je do sešitu.
Výběr slov: Vánoce, dárky, večeře, koleda, zpívat, perníčky, svíčky, Horňácko
9. **Psaní vánočního přání.** Žáci si ve výtvarné výchově vyrobili vánoční přání, do něhož si napíší text. (Viz. aktivita č. 3)

3.2.3 Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV⁸⁹

- používá přirozená čísla k modelování reálných situací, počítá s předměty v daném souboru, vytváří soubory s daným počtem prvků
- provádí z paměti jednoduché početní operace s přirozenými čísly
- řeší a tvoří úlohy, ve kterých aplikuje a modeluje osvojené početní operace
- rozezná, pojmenuje, vymodeluje a popíše základní rovinné útvary a jednoduchá tělesa

Návrh činností

1. **Matematická cesta k vánočnímu stromu.** Učitel rozdá žákům pracovní list, na kterém jsou ve čtverečcích příklady se slabikami. Příklady ve čtverečcích, které budou mít za výsledek číslo 40, žáci vybarví modře. Čtverečky, ve kterých bude mít příklad výsledek 80, vybarví červeně. Z vybarvených slabik, žáci poskládají název písně (postupně po řádcích shora dolů a zleva doprava).

Název modré písně: *Došli sme k vám na koledu.*

Název červené písně: *Ten Vánoční čas, dočkali sme zas.*

- Písničku si s žáky učitel zazpívá. Je na volbě učitele, zda v hodině matematiky nebo v hudební výchově.

Pracovní list s řešením – příloha č. 5

Text a noty písně *Došli sme k vám na koledu* – příloha č. 2

2. **Poznej rovinné útvary.** Trojúhelník, čtverec, obdélník. Správně z těchto útvarů slož vánoční stromeček. Učitel žákům rozdá pracovní listy s výše zmíněnými tvary. Žáci mají za úkol útvary poznat, pojmenovat a z papíru vystříhnout. Na pracovním listu je obrys vánočního stromu. Žáci budou mít za úkol z vystříhaných útvarů poskládat vánoční strom, tak aby přesně zapadl do obrysu.

Pracovní list – příloha č. 6

Řešení pro učitele – příloha č. 7

⁸⁹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

3. **Počítání na vánočním stromu.** Učitel rozdává dětem pracovní list. Žáci mají za úkol spočítat příklady na řetězu, kterým je vánoční strom ozdoben. Začínají na kmenu a postupují směrem nahoru. Výsledek zapíše do hvězdy. Vánoční strom si poté vybarví pastelkami.

Pracovní list – příloha č. 8

4. **Počítání vánočních slaměných ozdob.** Sčítání a odčítání s přechodem přes desítku.

Učitel rozdává pracovní listy. Na pracovních listech jsou příklady se slaměnými anděly. Žáci mají za úkol příklad správně spočítat a podle výsledku označit (zakroužkovat) počet andělů.

Pracovní list – příloha č. 9

5. **Slovní úlohy.** Učitel žákům slovní úlohy nadiktuje nebo promítne na tabuli. Žáci mají za úkol napsat si zadání, sestavit, znázornit, vypočítat příklad a napsat slovní odpověď do sešitu.

Maminka na štědrovečerní večeři připravovala kapra. Usmažila celkem 10 kousků. Tatínek snědl dva, Terežka jeden, maminka jeden a Honzík snědl kousky dva. Kolik kousků snědli všichni dohromady? Kolik kousků z celého kapra zbylo?

(Všichni dohromady snědli 6 kousků. Z celého kapra zbyly 4 kousky.)

Tatínek koupil na výlovu rybníka ve Velké nad Veličkou kapra. Kolik měřil kapr centimetrů, jestliže ocas měřil 9cm, tělo 36cm a hlava 11cm?

(Kapr měřil celkem 56 cm.)

Na vánočním stromu, který stojí před obecním úřadem, se třpytí 34 modrých a 20 zlatých ozdob. Kolik ozdob celkem viselo na vánočním stromku?

(Na vánočním stromečku viselo 54 ozdob.)

Anička s maminkou pekly perníčky na ozdobu stromečku. Anička měla na svém plechu tři řady a v každé řadě bylo šest perníčků, maminka čtyři

řady po třech perníčcích. Kolik měla na plechu perníčků maminka?

Kolik Anička? Měla více perníčků Anička nebo maminka, o kolik?

(Maminka měla na plechu 12 perníčků. Anička měla na plechu 18 perníčků. Anička měla o 6 perníčků více, než maminka.)

6. **Čertovské počítání.** Sčítání a odčítání do 20. Učitel rozdá žákům pracovní list s příklady. Většina příkladů je vypočítána špatně. Žáci mají za úkol najít špatné výsledky a opravit je.

Pracovní list – příloha č. 10

3.2.4 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Očekávané výstupy dle RVP ZV:⁹⁰

- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije.
- uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí

Návrh činností

1. **Povídání o Vánočních tradicích**, které děti doma dodržují, jak tráví Štědrý den, zda chodí po koledě, nebo chodí koledníci k nim domů.
2. **Čtení textu** – pověry a tradice o Štědrém dni. Každý žák dostane text, který si všichni společně přečtou. (příloha č. 11). Učitel si s žáky vyzkouší tradice, zmíněné v textu.

Krájení jablka: učitel přinese dvě jablka a nůž. Žáci se postaví kolem učitele, aby na něj všichni viděli. Učitel rozřízne jablko a poté žáci věští podle tvaru hvězdy budoucnost.

Otevření oříšků: učitel přinese oříšky, pro celou třídu. Každý žák dostane jeden oříšek. Oříšek si každý rozloupne a bude pozorovat jádro.

Házení oříšků do vody: učitel zajistí mísu, kterou přinese do hodiny a naplní ji vodou. Žáci budou oříšky házet do vody.

Lití olova: jako bezpečnější alternativu učitel zvolí lití vosku a zajistí vysokou svíčku, sirky a nádobu na vodu. Svíčku zapálí a bude odkapávat vosk do vody. Žáci budou zkoumat tvary, které vosk ve vodě vytvoří a věštit tak budoucnost.

⁹⁰Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

3. **Obrázky koledování z Horňácka.** Žáci dostanou dva obrázky, jejich úkolem bude popsat, co vidí na obrázku a říct pár vět o tradici, která je na obrázku zobrazena.

Obrázek č. 1 – *Pastýřská koleda* (příloha č. 12)

Obrázek č. 2 – *Dětská koleda* (příloha č. 13)

4. **Skládání obrázku.** Do každé lavice (žáci sedí po dvou) učitel rozdá obrázek, který je rozstříhaný. Žáci mají za úkol jej poskládat a popsat, co je na obrázku znázorněno.

Obrázek: *Zaváté cesty* (příloha č. 14)

5. **Seznámení s významným malířem Antošem Frolkou s ukázkami jeho obrazů.**

- Učitel podá stručný jednoduchý výklad o zmíněném malíři.

Antoš Frolka - narodil se 13. 6.1877 v Tasově, byl to malíř, který se věnoval malbě a kresbě z venkova s folklorní tematikou.⁹¹

- učitel ukáže žákům díla malíře. *Žena z Horňácka* (příloha č. 15), *Horňák na cestách* (příloha č. 16)
- (Mezi malířova díla patří i *Pastýřská koleda*, *Dětská koleda*, *Zaváté cesty*.)

⁹¹Antoš Frolka [online]. 2013 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://www.artplus.cz/cs/autor/699-frolka-antos>.

3.2.5 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV:⁹²

- v tvorbě projevuje své vlastní zkušenosti
- interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření
- na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil

Návrh činností

1. Zasněžený strom na Horňácku. Muchláž, kresba, malba

Motivace: Povídání o zimní krajině, zda mají děti rády sněh

Učitel žákům výkres ukáže. (příloha č. 17)

Pomůcky: tvrdý papír, tuš, špejle, vodové barvy, štětec, kousky zmuchlaného měkkého papíru, lepidlo

Postup:

- žáci si nejprve nakreslí pozadí stromu vodovými barvami
- jakmile je výkres suchý, tuší si na něj nakreslí holý strom bez listů, pouze větve
- kmen si vymalují hnědou barvou
- natrháme si kousky měkkého papíru (má znázorňovat sněh na větvích), který pak lepíme na větve
- výkresy necháme schnout na topení

2. Výroba vánočního přání.

Motivace: V českém jazyce a v prvouce jsme se naučili básničku, kterou si lidé na Horňácku přejí a dříve přáli jen to nejlepší na Vánoce. My si teď vyrobíme vánoční přání a básničku pak v hodině českého jazyka do něj napíšeme.

Ukázka přání – příloha č. 18

⁹²Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Pomůcky: tvrdý papír, barevné papíry podle uvážení, nůžky, lepidlo, třpytky na dozdobení

Postup:

- do lavice rozdá učitel tvrdý papír formátu A4, kteří si žáci podélně rozstříhnou na půl a druhou polovinu dají sousedovi
- žáci si zvolí barevnou kombinaci vánočního přání a nastříhají si barevné papíry
- na zelený papír si nakreslí strom, který vystříhnou, rozstříhnou na polovinu a nalepí na vnější stranu přání
- dozdobení přáníčka třpytkami
- schne do druhého dne

3.2.6 Vzdělávací oblast: Člověk a svět práce

Očekávané výstupy dle RVP ZV⁹³

- vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- pracuje podle slovního návodu a předlohy

Návrh činností

1. Voňavé Vánoce.

Motivace: Před 50lety neměli lidé možnosti koupit si vánoční ozdoby stejné, jako jsou teď. Vyráběli si ozdoby sami z materiálů, které měli doma, a takových ozdob si vážili nejvíce. Přemýšleli jste někdy, jak voní Vánoce?

Ukázka voňavého předmětu. (příloha č. 19)

Pomůcky: seno, pomeranč, skořice, citron, tenký drátek, tavící pistole

Postup:

- den před vyráběním dekorace si učitel s dětmi nakrájí a nasuší pomeranče a citrony
- každý žák si promyslí, jaký by chtěl mít tvar dekorace (srdce, hvězda)
- seno se žák pokusí zmačkat co nejvíce do zvoleného tvaru, a za spolupráce spolužáka tvar obmotá tenkým drátkem aby tvar vydržel. (Poté se žáci vymění.)
- vybereme si předměty, které na srdce pomocí tavící pistole přilepíme

2. Pečení a zdobení perníčků na ozdobu vánočního stromu ve třídě.

Vyrábění jednoduchých ozdob na stromeček.

Motivace: Každý má doma na Vánoce krásně nazdobený vánoční strom, jaké na něm máte ozdoby?

Pomůcky: těsto na perníky, vál, deska, vykrajovátko, trouba, poleva na zdobení, štětečky

Postup:

⁹³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

- učitel doma nachystá těsto, které na druhý den přinese dětem do školy
- společně si těsto s žáky rozválí a každý žák si vybere tvar, jaký bude chtít a vykrojí si 10 perníčků
- perníčky dá učitel do trouby upéct a nechá vychladnout do druhého dne
- druhý den přinese učitel do školy nachystanou polevu z bílků a cukru. Žáci měli za úkol koupit si tenký štětec, kterým budou polevu nanášet na perníčky a zdobit je
- perník si žáci ozdobí podle své fantazie
- perníčky schnou do druhého dne a společně se všemi vyrobenými ozdobami je učitel s žáky pověsí na stromek ve třídě

Vyrábění jednoduchých ozdob na stromek

- žáci mají za úkol přinést si dvě jablka (nejlépe panenky) a oříšky
- ze třídního fondu učitel koupí alobal
- oříšky žáci balí do alobalu
- jablka malují bílou polevou (jako perníčky)

3.2.7 Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV: ⁹⁴

Návrh činností

1. Pohybové hry

Na anděla

Hráči zvolí pořadatele, anděla a čerta. Ostatní se posadí do řady, pořadatel se postaví před ně. Anděl klekne si vpravo, čert vlevo, obličejem k sedícím. Každý z hráčů si vymyslí nějakou věc, kterou chce představovat, např. zlatý prsten, zlatý kočár, stříbrné jablko a pošeptá ji pořadateli, který chodí od jednoho k druhému. Když všechny obešel, ozve se anděl.

„Lingi, lingi!“

Pořadatel: „Kdo to lingá?“

Anděl: „Anděl z nebe!“

Pořadatel: „Co chce?“

Anděl: „Zlatů panu“ (nebo cokoliv jiného)

Uhodne-li, dotýčný hráč, který věc představuje, vstane a jde za andělem. Žádá-li však věc, kterou nikdo nepředstavuje, řekne pořadatel:

„Vyletěla hore komínem.“

Pak se ozve čert:

„Hrnce, hrnce!“

Pořadatel: „Kdo to hrncuje?“

Čert: „Čert z pekla.“

Pořadatel: „Co chce?“ atd. jako s andělem.

Tak pokračují ve hře, anděl s čertem se střídají, až všichni, kteří sedí, jsou u anděla a čerta. Obě strany se pak přetahují.⁹⁵

Andělé, Mikoláš a čert

Zvolí se tři dívky, z nichž jedna je Mikoláš, druhá anděl a třetí čert. Domluví se tajně, ostatní hráči nesmí vědět, která je andělem a která čertem. Anděl a čert se postaví proti sobě a vezmou se za ruce. Za Mikuláše se postaví ostatní hráči, jeden druhého se přidrží v pase a v zástupu se rychle blíží k bráně, kterou tvoří

⁹⁴Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

⁹⁵SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum v Gottwaldově, 1958. s. 87.

anděl a čert. Ti zdvihnou ruce a propouštějí všechny až na poslední. Tu zadrží a ptají se jí, ke komu chce jít. Vybere si jednu z nich a postaví se za ni. Hra pokračuje. Až jsou všechny dívky i Mikuláš zadrženy a rozděleny Anděl pak zvolá: „Andělé, radujme sa!“, čert: „Čerti, trkajmesa!“ Hráči, kteří se teprve nyní dozvěděli u koho kdo je, se postaví do zástupu za své vyvolené a oba zástupy se přetahují.⁹⁶

Na Petra a čerta

Hráči si zvolí Petra a čerta, ostatní se postaví do kruhu a vezmou se za ruce. Petr a čert jsou v kruhu, oba mají zavázané oči. Petr má v ruce zvoněk.

Čert volá: „Petře, kde si?“

Petr: „Tu, tu!“

A zazvoní. Čert se pustí za ním, Petr však utíká a proplétá se kruhem mezi dětmi, při čemž stále zvoní. Když čert Petra chytí, zvolí se do kruhu jiné děti.⁹⁷

Mědvěď

Medvěďa dělají hoši v zimě jako sněhuláka. K tomu účelu však zarazí do země čtyři kolky a položí na ně desku. Tuto kostru oblepují sněhem tak dlouho, až nebude tvaru medvěda. Na hotového pak házejí koulemi.⁹⁸

⁹⁶SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum v Gottwaldově, 1958. s. 76.

⁹⁷SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum v Gottwaldově, 1958. s. 72.

⁹⁸SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum v Gottwaldově, 1958. s. 125.

3.2.8 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Hudební výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV⁹⁹

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlasu
- rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje

Návrh činností

1. **Nácvik nejznámějších koled z Hornácka**, které učitel s dětmi předvede na vánoční besídce.

Nácvik koled *Došli sme k vám na koledu* a *Vyletěla sojka*.

Nácvik písni imitací.

Noty ke koledám s textem – příloha č. 20

Procvičení textu. Učitel rozstříhá text obou písni po řádcích a uloží do obálky.

Třídu si rozdělí do skupin podle možností. Každá skupina dostane obálku a má za úkol text správně složit.

2. **Práce s obrázky**. Učitel rozdá každé skupině (skupiny zůstávají z předchozího úkolu stejné) obrázky. Žáci mají za úkol poznat podle obrázků, o jakou koledu se jedná.

Obrázky ke koledě – *Došli jsme k vám na koledu* – příloha č. 21

Obrázky ke koledě – *Vyletěla sojka* – příloha č. 22

Žáci si černobílé obrázky vykreslí.

3. **Seznámení s hudebním projevem na Hornácku**.

Poslech hornácké koledy z alba *Musica Folklorica – Koledy nejen z Hornácka*, na kterém hostuje nejznámější primáš Martin Hrbáč.

Seznámení s Cimbalovou muzikou Martina Hrbáče.

Vysvětlení pojmů pomocí obrázku:

Prim: primáš, vedoucí muziky

⁹⁹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Terc: hraje druhé housle

Obligát: hraje stejnou melodii jako primáš

Kontr: hraje většinou dvojzvuky, akordy

3.3 Návrh projektu Velikonoce na Horňácku

Název projektu: Velikonoce na Horňácku

Realizace: 4. ročník ZŠ

Typ projektu

Podle délky: dlouhodobý

Podle prostředí: školní

Podle počtu zúčastněných: společný

Podle organizace: vícepředmětový

Podle navrhovatele: uměle připravený

Cíl projektu:

Žáci se prostřednictvím výuky seznámí s velikonočními a předvelikonočními tradicemi a zvyky, které se pojí k jejich mikroregionu.

Výstup:

- Ve třídě si žáci vytvoří velikonoční koutek s nástěnkou a vyrobenými předměty.

Předpokládané cíle:

Kognitivní:

- žáci získávají a osvojují si informace o velikonočních tradicích, které se na Horňácku dodržují
- své práce prezentují svým spolužákům

Afektivní:

- při prezentaci svých prací mají pocit z dobře provedeného úkolu
- žáci vnímají vztah ke svému regionu

Psychomotorické:

- žáci vyhledají informace z dostupných zdrojů, které zpracují

Sociální:

- žáci spolupracují ve skupině
- žáci respektují práci druhých
- rozvíjení vzájemné spolupráce a komunikace mezi žáky

- vyjadřuje své myšlenky v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně a souvisle

Předpokládané činnosti

- diskuze
- sbírání, třídění informací
- nácvik tradičních písní a tanců
- výroba tradičních symbolů Velikonoc
- porozumění textu
- procvičení početních operací
- procvičení učiva českého jazyka
- přírodovědná vycházka

Organizace:

- práce ve třídě
- individuální práce
- skupinová práce
- přírodovědná vycházka

Předpokládané výukové metody:

- metody slovní: výklad, diskuze, rozhovor, práce s textem
- metody praktické: praktické a výtvarné činnosti
- metody řešení problémů
- práce s textem: pracovní listy
- didaktické hry: pohybové, tvořivé
- hodnocení: v průběhu trvání celého projektu

3.3.1 Rozplánování projektu Velikonoce na Horňácku

	1. hodina	2. hodina	3. hodina	4. hodina	5. hodina
Pondělí	<p>Český jazyk</p> <p><i>cv. č. 1</i> Práce textem</p> <p><i>cv. č. 3</i> Nácvik obřadních básní.</p>	<p>Vlastivěda</p> <p><i>cv. č. 1</i> Výklad o velikonočních a předvelikonočních tradicích v mikroregionu Horňácko.</p> <p><i>cv. č. 2</i> Práce s obrázky: Poznej, o jaké zvyky se jedná a stručně je popiš.</p>	<p>Matematika</p> <p><i>cv. č. 4</i> Fašanková matematická občůzka.</p> <p><i>cv. č. 1</i> Slovní úlohy s fašankovo u tematikou.</p>	<p>Tělesná výchova</p> <p>Pohybové hry, honička</p>	
Úterý	<p>Vlastivěda</p> <p><i>cv. č. 3</i> Názvy pomlázek v různých koutech České republiky</p>	<p>Anglický jazyk</p> <p><i>cv. č. 1</i> Slovní zásoba na téma Easter</p> <p><i>cv. č. 2</i> Skládání obrázků</p> <p><i>cv. č. 3</i> The Game <i>Hangmann</i></p> <p><i>cv. č. 4</i> The Game <i>Easter bunny says</i></p> <p><i>cv. č. 5</i> The game <i>Bingo</i></p>	<p>Český jazyk</p> <p><i>cv. č. 2</i> Porozumění textu</p> <p><i>cv. č. 4</i> Diktát</p> <p><i>cv. č. 6</i> Nářeční tvary pomlázky</p> <p><i>cv. č. 9</i> Nářeční tvary pomlázky.</p>	<p>Matematika</p> <p><i>cv. č. 2</i> Příklady ve skořápkách</p> <p><i>cv. č. 3</i> Velikonoční počítání</p>	<p>Hudební výchova</p> <p>Píseň Fašanku fašanku</p>
Středa	<p>Český jazyk</p> <p><i>cv. č. 5</i> Doplňování i/y, ě/je</p> <p><i>cv. č. 7</i> Určování základních skladebních dvojic</p>	<p>Výtvarná výchova</p> <p><i>cv. č. 2</i> Výroba <i>fašankárských šablí</i></p>	<p>Člověk a jeho svět</p> <p>- přírodovědná vycházka</p> <p>- vyplnění pracovního listu</p>		

Čtvrtek	Anglický jazyk <i>cv. č. 6</i> Písnička – Na melodii „ <i>Ten Little Indians</i> “	Hudební výchova <i>cv. č. 2</i> Tanec <i>Konopice</i> .	Výtvarná výchova Výroba Moreny	
Pátek	Český jazyk <i>cv. č. 11</i> Použití daných slov ve větách. <i>cv. č. 8</i> Slovesa <i>cv. č. 10</i> Určování pádů. <i>cv. č. 12</i> Hra Kdo jsem?	Matematika <i>cv. č. 1</i> Slovní úlohy s fašankovou tematikou.	Výtvarná výchova - výroba masopustních masek - Zdobení kraslic	

3.3.2 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹⁰⁰

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry
- rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku
- určuje slovní druhy plnovýznamových slov
- vyhledává základní skladební dvojici
- píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary

Návrh činností

1. Práce s textem.

Učitel rozdá žákům pracovní listy na procvičení učiva.(slova opačného významu, stavba slova, předložky, základní skladební dvojice, pád a vzor u podstatných jmen)

Pracovní list – příloha č. 1

2. Porozumění textu.

Učitel rozdá žákům text přiměřený jejich věku o tradicích, které se dodržují o fašanku na Horňácku, pod kterým je seznam otázek k textu. Žáci mají za úkol na otázky správně odpovědět.

Text s úkoly – příloha č. 2

3. Nácvik obřadních básní.

Učitel promítne, nebo rozdá každému žákovi vytištěnou básničku. Vysvětlí žákům, že básnička se používala při obřadních rituálech, konkrétně při vynášení Moreny ze vsi. Morena symbolizovala smrt, zimu a nemoc.

Učitel báseň odrecituje. Žáci se báseň naučí nazpaměť.

Text básně:

¹⁰⁰Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

*„Morena, Morena,
za koho umrela,
za pana Martina
s černýma očima.
Budte, baby, veselé,
nové léto neseme,
kvítíčko, listíčko
celů zem pokreje.*

*Mé milé léto,
cos nám prinésló?
Všeho dobrého,
kvítá modrého,
aby tráva rostla,
travička zelená,
růžička červená.*

*O Marija, o Marija,
kdes tak dlúho byla?
U studánky, u sruběňky
nohy, ruky myla.
svatý Petr jede k nám,
po věnečku nese nám,
nám, nám, nám, nám,
tým vrbeckým pannám.¹⁰¹*

4. Diktát

Před Velikonocemi

V sobotu před Smrtnou nedělí vynášely děti Morenu, znak odcházející zimy a smrti. Tento obyčej byl dříve známý po celém Hornácku, ale nejdéle se udržel jen v Hrubé Vrbce. Děvčata si opatřila slaměnou figurínu, kterou oblékla do

¹⁰¹ PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 105. ISBN 978-80-904622-8-1.

obnošených ženských šatů. S Morenou pak děti obcházely po vesnici a zpívaly popěvek.¹⁰²

5. **Doplňování i/y, ě/je** – Doplnovačka i/y po obojetných souhláskách, vje/vě

Doplnovačka – příloha č. 3

6. **Nářeční tvary pomlázky.**

Učitel dětem vysvětlí, že u nás na Horňácku pomlázku nazýváme *korbáč*, ale v ostatních krajích je tomu jinak.

Dynovačka – z Chodska, Koleda – jihomoravské Vranovsko, Kyčkování, kyčkovanka, kyčka – Opavsko, Mrskůt – střední Morava, Pamihod – střední Čechy, Sekačka – Žďársko, Šlaháčka, Korbáč – Horňácko, Šmirgust – severní Morava, Tatar – střední Morava

7. **Určování základních skladebních dvojic.** Určování pádu, čísla a rodu u podstatných jmen.

Učitel napíše na tabuli, nebo promítne (podle možností) věty. Žáci postupně chodí k tabuli a správně určují. Zároveň si věty žáci napíší do svého sešitu.

Chlapci si ke *šlaháče* upletli *korbáče*.

Hlavním velikonočním obyčejem byla pondělní pomlázka.

Od brzkého pondělního rána chlapci chodili po *šlaháče*.

V úterý děvčata oplácela chlapcům šlahání.

Na Nové Lhotě si hospodyně ulamovaly větve z kočiček.

8. **Slovesa** – Poznej, v jakém čase je sloveso a převed' jej do zbylých časů.

Učitel žákům nadiktuje seznam sloves a žáci mají za úkol napsat slovesa ve všech časech (přítomný, minulý, budoucí).

Seznam sloves: Vynášely Morenu, Pečou koblihy, Plést korbáče, Chodili po šlaháče, oplácela šlahání, ulamujeme větvičky.

9. **Nářečí.**

Učitel rozdá dětem list s básničkou a žáci mají za úkol vyznačit v básničce nářeční slova a nahradit je slovy spisovnými.

¹⁰² PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 104. ISBN 978-80-904622-8-1.

10. Určování pádů.

Učitel rozdá žákům pracovní list s tabulkou, ve kterém žáci doplňují správně tabulku. Podstatná jména jsou v prvním pádě čísla jednotného. Žáci mají za úkol napsat je ve druhém pádě čísla jednotného, prvním a čtvrtém pádě čísla množného.

Tabulka – příloha č. 5

11. Použití daných slov ve větách.

Učitel žákům zadá 5 slov, jejich úkolem bude vymyslet 5 vět. V každé větě bude jedno zadané slovo.

Vybraná slova: Morena, *korbáč*, kobliha, *fašanek*, Horňácko

12. Hra – Kdo jsem?

Učitel přišpendlí na záda nebo nalepí na čelo cedulku s názvem předmětu, osoby, svátku. (Možnost hrát s jakoukoliv tematikou a v jakémkoliv předmětu.) Žáci chodí po třídě a ptají se: Jsem osoba? Jsem předmět? Jsem podstatné jméno? Zvyk? Ostatní žáci odpovídají jednoslovnou odpovědí ano nebo ne. Na začátku hry učitel dětem napoví, že všechna slova na cedulkách se týkají tématu Velikonoce na Horňácku.

Příklad pojmů: fašanek, kobliha, Morena, medvěd, korbáč, šlaháčka, konopice

3.3.3 Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹⁰³

- provádí písemné početní operace v oboru přirozených čísel
- zaokrouhluje přirozená čísla
- řeší úlohy, ve kterých aplikuje osvojené početní operace v celém oboru přirozených čísel

Návrh činností

1. Slovní úlohy s fašankovou tematikou:

Učitel žákům nadiktuje nebo promítne (podle svých možností ve třídě) zadání slovních úloh.

Úkolem každého žáka je: napsat si zadání do sešitu, sestavit příklad, vypočítat příklad a napsat odpověď.

Masopustní obchůzka v obci Lipov trvala *fašankárom* 210 min. Ve *Velkéj* chodili *fašankáre* po dědině o dvě hodiny *delěj*, než v Lipově. Fašanková obchůzka v Kuželově byla o 65 minut kratší než v Lipově. Jak dlouho trvalo *fašankárom* než obešli *celú* Velkú? Jak dlouho chodili *fašankáre* po Kuželově? Výsledek vyjádři jak v hodinách, tak v minutách.

(Obchůzka v obci Lipov trvala 210 min = 3h 30min. Obchůzka v obci Velká trvala 5 h 30 min = 330 min. Obchůzka v obci Kuželov trvala 145 min = 2h 25min.)

Na smažení koblih pro *fašankáru* je potřeba: 50 g másla, 40 g moučkového cukru, 10 g žloutků, 30 g droždí, 500 g hladké mouky a 150 g meruňkové marmelády. Koblihy smažilo doma 9 maminek od dětí ze třídy. Kolik celkem gramů másla, gramů cukru, gramů droždí, gramů marmelády a gramů hladké mouky spotřebovalo všech 9 maminek? Kolik **kg** materiálu spotřebovalo všech 9 maminek dohromady?

¹⁰³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

(Devět maminek použilo celkem 450g másla, 360g moučkového cukru, 90g žloutků, 270g droždí, 4 500g hladké mouky a 1 350g meruňkové marmelády. Všechny suroviny celkem váží 7 020g, což se rovná 7kg20g.)

Jak dlouho trvala fašanková obchůzka v obci Nová Lhota, jestliže je v obci 35 domů a u každého domu se koledníci zdrželi 7 minut? (Vyjádři v minutách i v hodinách.)

(Fašanková obchůzka na Nové Lhotě trvala 245 min, což jsou 4 h 5 min.)

Na Nové Lhotě se *fašankáři* zastavili u celkem 35 domů. V každém domě dostali 4 vajíčka. Kolik celkem vajíček dostali? Kolik porcí škvařeniny si mohli uvařit, jestliže na jednu porci je třeba 7 vajíček?

(Fašankáři dostali celkem 140 vajíček, ze kterých uvařili 20 porcí škvařeniny.)

Při fašankové obchůzce po vesnici museli chlapci vyskakovat, aby byla bohatá úroda a aby hospodáři vyrostlo konopě co nejvíce. Petr vyskočil 5dm2cm, Honza vyskočil o 8cm výš jak Petr, Jožka vyskočil o 1 dm 8cm méně jak Petr a Franta vyskočil o 2 dm 9cm víc jak Jožka. Který z chlapců vyskočil nejvýše?

(Petr vyskočil 52 cm, Honza 60 cm, Jožka 42 cm a Franta 71 cm. Nejvýše vyskočil Franta a to 71 cm.)

Na výrobu *fašankárských šablí*, které si budou chlapci vyrábět je potřeba dvou latěk o délce 21 cm a 36 cm. Do třídy chodí 8 chlapců. Kolik metrů dřeva jsme museli celkem objednat u pana stolaře, abychom mohli vyrobit 8 *fašankárských šablí*?

(Na výrobu osmi *fašankárských šablí* musíme u pana stolaře objednat 456 cm dřeva.)

2. Příklady ve skořápkách.

Učitel rozdělí třídu na pět skupin podle možností a po třídě rozmístí vysušené skořápky od vajíček. Každá skořápka bude mít jinou barvu (podle skupin). Každá skupina bude hledat svou barvu skořápky. Do skořápky učitel smotá ruličku s příklady, které musí skupinka společně vyřešit. Skupinka, která nejrychleji správně vyřeší příklady, vyhrává. Každá skupinka má ve skořápce stejné příklady.

Seznam příkladů – příloha č. 6

3. Velikonoční počítání.

Učitel rozdá žákovi pracovní list s příklady. Příklady slouží k procvičení písemného dělení, sčítání a převodu jednotek.

Pracovní list – příloha č. 7

4. Fašanková matematická obchůzka.

Učitel rozdá každému žákovi pracovní list. Zadání: Vydej se i ty na fašankovou obchůzku a sbírej koblih po vesnici. Začátek obchůzky je v domě číslo 1, ve kterém *fašankáři* dostali 10 koblih. Potom počítej podle pokynů na každém domečku, a zapisuj, kolik koblih si dostal, na střechy domečků.

Otázky k pracovnímu listu: Kolik koblih dostali *fašankáři* po celé vesnici?

Jaké číslo měl dům, ve kterém dostali *fašankáři* nejméně koblih? Jaké číslo měl dům, ve kterém dostali koblih nejvíce?

Po vesnici chodilo celkem 20 chlapců. Kolik by musel dostat každý z chlapců koblih, aby se spravedlivě rozdělili?

Pracovní list – příloha č. 8

(Řešení: Dům č. 1 – 10 koblih, dům č. 2 – 25 koblih, dům č. 3 – 5 koblih, dům č. 4 – 10 koblih, dům č. 5 – 8 koblih, dům č. 6 -16 koblih, dům č. 7 – 4 koblihy, dům č. 8 – 12 koblih, dům č. 9 – 2 koblihy, dům č. 10 – 9 koblih, dům č. 11 – 4 koblihy, dům č. 12 – 28 koblih, dům č. 13 – 4 koblihy, dům č. 14 – 3 koblihy)

Po celé vesnici *fašankáři* dostali celkem 140 koblih.

Nejméně koblih *fašankáři* dostali v domě č. 9.

Nejvíce koblih *fašankáři* dostali v domě č. 12.

(Aby se spravedlivě rozdělili, musel by každý z chlapců dostat 7 koblih.)

3.3.4 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Přírodovědná část

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹⁰⁴

- Vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody a jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z přírodního hlediska
- Zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů

Návrh činností

1. Vycházka kolem vesnice, pozorování probouzející se jarní přírody.

Dobu konání vycházky učitel přizpůsobí aktuálnímu počasí a dětem s předstihem oznámí, že budou mít netradiční vyučovací hodinu přírodovědy, aby se na ni mohly náležitě připravit. (Vhodná obuv a oblečení do přírody.)

Realizace v obci Louka.

- Vycházku učitel zahájí na školní zahradě: Připomenutí si učiva z předchozích ročníků. Učitel se žáků zeptá, kdy začíná astronomické jaro a jaké změny se odehrávají na jaře v přírodě.
- Následující zastávka bude hned za školní zahradou, kudy protéká říčka Velička. Učitel podá výklad o Veličce.

Velička je druhá největší řeka okresu Hodonín. (Učitel se zeptá, zda žáci vědí, jak se jmenuje největší řeka, která protéká okresem Hodonín. (Správná odpověď je řeka Morava.) Velička pramení na hoře Velká Javořina ve výšce 856m a je dlouhá skoro 40km. Velička se vlévá ve Strážnici do řeky Moravy.¹⁰⁵

- U řeky Veličky také učitel připomene velkopáteční zvyk umývání se v potoce.
- Přejdeme řeku Veličku přes most a dostaneme se do oblasti, kterou obyvatelé v Louce nazývají *Pod hájem*. Správně se tato oblast nazývá Háj u Louky. Oblast patří do přírodní rezervace. Učitel se zeptá dětí, zda

¹⁰⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>

¹⁰⁵ *Řeka Velička* [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z:
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Veli%C4%8Dka_\(p%C5%99%C3%ADtok_Moravy\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Veli%C4%8Dka_(p%C5%99%C3%ADtok_Moravy))

ví, co to je chráněná rezervace? Jaké můžeme mít chráněné rezervace?
(Národní park, Chráněná krajinná oblast, přírodní rezervace.)

Učitel se zastaví před vstupem do oblasti zvané *Pod hájem* u informační tabule, a poprosí jednoho z žáků (dobrý čtenář) aby informace o chráněném území přečetl

Postoupí dál do lesa, kde bude učitel ukazovat a pojmenovávat stromy spolu s prvními jarními kytkami, které můžeme v tomto období vidět růst. Habr obecný, dub letní, lípa malolistá, sněženka podsněžník, česnek medvědí, svída krvavá, sasanka pryskyřníkovitá. U stromů učitel popíše jejich části a zároveň se zeptá, čím se liší dřeviny od bylin a jaké znají první rostliny.

Výklad o prvních jarních rostlinách:

U každé rostliny se objeví první klíček, první květ a první rašící list v jinou dobu. Květy bylin vytvářejí většinou květenství (několik květů na společném stonku). S sebou má učitel karty s obrázky bylin na ukázkou. Méně často mají kvetoucí byliny jednotlivý květ (jeden na stonku).¹⁰⁶

- Cesta zpět do školy, kde si žáci vyplní pracovní listy – příloha č. 9

¹⁰⁶ŠTIKOVÁ, Věra. *Člověk a jeho svět*. Přírodověda pro 4. ročník. Brno: Nová škola, 2013

3.3.5 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Vlastivědná část

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹⁰⁷

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest

Návrh činností

1. Výklad o velikonočních a předvelikonočních tradicích v mikroregionu Horňácko.

Fašanek – Hlavní *fašanek* začíná nedělí, tři dny před Popeleční středou. Toto období bylo plné radosti a veselí. Všude na Horňácku se konaly *fašankové obchůzky* s muzikou. Celý *fašankový průvod* vedl stárek. V pondělí a v úterý chodili po vesnici svobodní chlapi spolu s muzikanty za zpěvu písně *Pod šable, pod šable*, za který jsou odměňováni slivovicí, slaninou, vejci a hlavním fašankovým jídlem, koblihami. Slanina se napíchávala na *fašankářské šable*. Hospodáři věřili, že skákání chlapců do výšky před jejich domem, tzv. *skákání na konopě*, jim zajistí velký vzrůst konopí. Důležitou součástí průvodu byly masky a obřadní tance. *Popeleční středa* byla nejen začátkem postního období, ale také vyvrcholením fašanku. Večerní groteskou zvanou *pochovávání basy* končilo období masopustu a začínalo období čtyřicetidenního půstu. Nekonaly se žádné taneční zábavy a chlapi nesměli chodit ke galánkám.¹⁰⁸ V sobotu před Smrtnou nedělí nosily děti pryč ze vsi Morenu, symbolizující smrt a zimu. Dívky si vyrobily slaměnou figurínu, nazdobily ji do ženských šatů, průvodem obcházely celou ves a zpívaly:

„*Morena, Morena,*
za koho umřela,
za pana Martina
s černýma očima.
Bud'te, baby, veselé,
nové léto neseme,

¹⁰⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

¹⁰⁸ PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. s. 189. ISBN 978-80-7326-197-9.

*kvítíčko, listíčko
celú zem pokreje.*“¹⁰⁹

Poté Morenu hodily do potoka a házely po ní kamení, dokud se nepotopila.

Nejvýznamnějšími svátky jara jsou Velikonoce. Na *Zelený čtvrtek* zvony odlétají do Říma a až do *Bílé soboty* chlapci chodí v průvodu ráno, v poledne a večer s dřevěnými nástroji (*řehtačky*) vydávající rámus repotat, a nahrazují tím kostelní zvonění. Když se pak na *Bílou sobotu* zvony znovu rozezní, hospodáři běží do sadů a třesou s ovocnými stromy k zajištění bohaté úrody. Na *Velký pátek* běželi lidé naboso k potoku, tam se rychle svlékli a celí se umyli ve vodě. Věřili v její očistnou sílu, která měla zajistit zdraví po celý rok, a při tom odříkávali:

*„Vodičko čistá, bystrá,
tečeš od Jordána města,
omýváš brehy, kamení,
obmyňa, hríšné stvorení.*“¹¹⁰

Na *Bílou sobotu* se před kostelem zapaloval *Jidášský oheň* a spalovaly se v něm jívové ratolesti a sůl. Uhlíky z tohoto ohně měly magickou moc. Chránily dům před živelnými pohromami. Nesmělo se také pracovat se zemí, protože se otvíraly všechny poklady Země. O Velikonoční neděli si nechávali lidé v kostele posvětit pokrmy. Z neděle na pondělí chodí chlapci dívkám malovat vápnem okna. Nejznámějším velikonočním obyčejem je pomlázka, na Horňácku *šlaháčka*. Chlapci chodí po vesnici *šlahat* dívky *korbáčem* vyrobeným z vrbového proutí. Přitom říkají: „*Aby si neoprašivěla*“. V úterý po Velikonocích dívky chlapcům *šlahání* vracely.¹¹¹

*„Dávajvajca,
Vyplácajsa,
a ked nedáš,
dajkoláča,
budútemu nači rádi,
aj ti moji kamarádi.*“¹¹²

¹⁰⁹ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹¹⁰ FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966. s. 298

¹¹¹ PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.

¹¹² PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 106. ISBN 978-80-904622-8-1.

2. **Práce s obrázky:** Poznej, o jaké zvyky se jedná a stručně je popiš.

Učitel žákům náhodně rozdá obrázky, o kterých budou žáci mluvit (o jaký zvyk se jedná a co vše je s ním spojeno).

Tradice č. 1 – Příloha č. 10 – *Fašanková* obchůzka

Tradice č. 2 – Příloha č. 11 – Vynášení Moreny ze vsi

3. **Názvy pomlázek v různých koutech České republiky.**

Učitel žákům rozdá pracovní listy, na kterých jsou názvy pomlázek a oblasti. Žáci mají za úkol zaznačit do slepé mapy (můžou použít atlasy) každou zmíněnou oblast, určit do kterého kraje patří, jak se jmenuje jeho krajské město, významnou řeku, která krajem protéká a zda se krajem táhne nějaké pohoří.

Pracovní list – příloha č. 12

3.3.6 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace: Cizí jazyk

Očekávané výstupy dle RVP ZV: ¹¹³

- rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovaným tématům
- rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů a využívá je při své práci.

Návrh činností

1. **Slovní zásoba na téma Easter** – Easter egg, easter bunny, chicken, easter basket, daffodil, easter lamb.

Učitel si připraví flashcards s kartičkami, na kterých bude slovo napsáno (Příloha č. 13). Učitel: „*This is an egg. Repeat after me, please.*” Zároveň ukáže flashcard s psaným slovem. Tak opakuje několikrát s každým novým slovíčkem. Poté chodí učitel po třídě s flashcards bez psaného slova a ptá se : „*What is this?*” Žáci správně odpovídají celou větou: „*This is a/an ...*”

2. **Skládání obrázků** – učitel rozstříhá obrázky (flashcards) a rozdá do dvojice žákům. Žáci mají za úkol obrázek složit, poznat, co je na obrázku a říct celou větou: *This is a chicken.*

3. **Hra – The game Hangman** (šibenice) – učitel si myslí slovo (téma Easter), tolik kolik má slovo písmen napíše na tabuli pomlček. An egg: _ _ _ _ Žáci hádají správná písmena. Jakmile žák řekne písmeno, které slovo neobsahuje, nakreslí učitel jednu část šibenice.

4. **The Game – Easter bunny says** – (Simon says) – Zopakování pokynů – Učitel dává dětem pokyny (sit down, open your eyes, clap your hands, stand up, say hello, show me your pencil, close your eyes). Když řekne pouze: „*Close your eyes*“, děti nesmí nic udělat, naopak když řekne: „*Easter bunny says close your eyes*“, musí každý žák zavřít oči.

¹¹³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

5. **The game Bingo** – každý žák si vybere 3 slovíčka (Easter) a napíše si je na papír. Učitel bude číst postupně všechna slovíčka. Pokud žák uslyší svoje slovíčko, označí jej. Ten, kdo má označené tři slovíčka, ukončí hru zvoláním BINGO.

6. **Písnička – Na melodii „Ten Little Indians“**

*One little, two little, three little bunnies,
Four little, five little, six little bunnies,
Seven little, eight little, nine little bunnies,
Hopping all around.*¹¹⁴

7. **Tradice ve Velké Británii.**

Učitel žáky seznámí s tradicemi, které se dodržují ve Velké Británii.

Výklad:

- Easter bonnet - Dnes tuto tradici dodržují hlavně školy, které pořádají soutěže o nejhezčí klobouk. Jsou s jarními a velikonočními motivy. Dříve si ženy pořizovaly nové klobouky na sváteční nedělní bohoslužbu.
- Easter bunny - Schovává dětem čokoládová vajíčka v domě a na zahradě. Na velikonoční pondělí probíhá za vajíčky velký hon - *Egg hunt*
- velikonoční pečivo - *Hot Gross Buns* - jí se na Velký pátek -hod vajíčkem, darování vajíček
- Masopustní úterý – There are pancake races all over country – each runner has a frying pan with a pancake and has to toss pancake at regular intervals. (V celé zemi jsou palačinkové závody – každý běžec má pánvičku s palačinkou, kterou musí v pravidelných intervalech obracet.)
- Easter egg hunt – Parents hide chocolate eggs in the garden and children try to find them. Parents tell children that it was the Easter bunny who did them. (Hon za čokoládovými vajíčky – rodiče schovávají v zahradě čokoládová vajíčka a děti se je pokouší najít. Rodiče tvrdí, že jím je schoval Velikonoční zajíček.)

¹¹⁴*Threelittlebunnies* [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z:<http://www.theholidayzone.com/easter/songs.html>

- People don't go to work on Good Friday and Easter Monday and children have school holiday. (Lidé nechodí do práce na velký pátek ani v pondělí a děti mají prázdniny ve škole.)¹¹⁵

8. Video.

Učitel pustí žákům video – Velikonoční tradice ve Velké Británii

<http://www.youtube.com/watch?v=onFF6NVwEeU#t=273>

9. Srovnání s tradicemi na Hornácku.

Učitel se žáků ptá, zda máme na Hornácku podobné zvyky jako ve Velké Británii a které velikonoční zvyky se žákům líbí více.

¹¹⁵Velikonoce ve Velké Británii [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.jetoboj.cz/velikonoce-ve-velke-britanii/>

3.3.7 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹¹⁶

- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
- při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností
- nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly

Návrh činností

1. Zdobení kraslic.

Jako motivaci učitel použije fotografie – fotografie č. 1 – paní Anna Pavlincová z Javorníka, která zdobí kraslice (příloha č. 14) a fotografie č. 2 – ukázka nazdobených kraslic (příloha č. 15)

Pomůcky: 2 vyfouklá vajíčka, temperové barvy, barevné čajové svíčky, podložka, pracovní oděv, špejle, plastelína

Postup:

- Vyfouklým vajíčkem protáhneme špejli a na horní i spodní část vajíčka se připevní plastelína, aby vajíčko neklouzalo po špejli a mohlo se s vajíčkem lépe pracovat.
- První vajíčko si žáci nazdobí malbou temperovými barvami.
- Druhé vajíčko si žáci ozdobí pokapáváním voskem z barevných svíček.

2. Výroba *fašankárských šablí* z kartonového papíru a slaniny z polystyrenu.

Motivace: Jako motivaci učitel připomene *fašankárskou* obchůzku po vesnici.

Pomůcky: kartonový papír, který sežene učitel z krabic z obchodu, kus polystyrenu, ostrý nůž, temperové barvy, pastelky, podložka, pracovní oděv

Postup:

¹¹⁶Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

- Na tabuli nakreslí učitel šablonu šable, kterou si pak žáci obkreslí na kartonový papír (příloha č. 16)
- Žáci si vyřezou nebo vystříhnou z kartonu *šabli*.
- Zdobení šable je na fantazii každého žáka, může použít tempery, pastelky.
- Žáci si z kvádrů polystyrenu vyrobí slatinu pomocí temperových barev
- Jakmile mají žáci polystyren nabarvený, učitel jej ostrým nožem nařízne a každý z žáků si sám navlékne na svoji *šabli*.

3. Výroba Moreny

Motivace: Děti se na začátku hodiny učitel zeptá, zda vůbec vědí, kdo nebo co to je Morena a jestli si dokážou představit, jak taková Morena vypadá. (promítne obrázek – příloha č. 17)

Pomůcky: seno, tenké dřevěné latě, staré prostěradlo, hřebíčky, kladívko, starý šátek, mašle na ozdobu, černá fixa na textil

Postup:

- Učitel žáky rozdělí podle možností na tři skupiny.
- Každá skupinka dostane „kříž“ z latí, který učitel dopředu připraví.
- Každá skupina dostane seno, se kterým žáci omotají kříž tak, aby připomínal figurínu.
- Část prostěradla se smotá do ranečku, ten se vycpe senem, a tím se vytvoří hlava Moreny, která se pruhem prostěradla připevní k tělu.
- Starým prostěradlem omotáme zbytek těla Moreny a asi v půlce těla uvážeme mašle.
- Na hlavu Moreně uvážeme šátek a namalujeme fixy obličej.
- Ve třídě si žáci vyzkouší průvod s Morenou společně s odříkáváním básně *Morena, Morena*.

4. Výroba masopustní masky

Motivace: fašanková obchůzka

Pomůcky: tvrdý papír, šablona masky, tenká „klobouková“ guma, nůžky, pastelky, fixy

Postup:

- Podle šablony si každý obkreslí daný tvar, který si potom vystřihne (šablona – příloha č. 18).
- Šablonu si každý podle sebe ozdobí.

3.3.8 Vzdělávací oblast: Člověk a kultura: Hudební výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV: ¹¹⁷

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu
- realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků

Návrh činností

1. Píseň *Fašanku, fašanku*.

Nácvik písně ve třech nápěvech. Učitel použije nácvik písně imitací.

Noty k písním *Fašanku, fašanku* – příloha č. 19

2. Tanec *Konopice*.

Nácvik písně konopice imitací, nácvik tance.

Píseň *Konopice* – příloha č. 20

Tanec *Konopice* – „Zpívá několik žen v kruhu čelem dovnitř, které k sobě vždy po přečtení písně postupně přivolávají další (křestním jménem) a nakonec i muže. Kruh se otáčí buď stále vpravo (jednu sloku). Chvilí vlevo malými dupavými krůčky (dva v taktu) s našlapováním na přední část chodila a s mírným pérováním v kolenou.“¹¹⁸

¹¹⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

¹¹⁸ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Tance z Horňácka IV. Nová Lhota, Vápenky*. Hodonín: OKS Hodonín, 1990. s. 29

3.3.9 Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV: ¹¹⁹

- zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti, vytváří varianty osvojených pohybových her
- podílí se na realizaci pravidelného pohybového režimu
- uplatňuje pravidla hygieny a bezpečného chování v běžném sportovním prostředí

Návrh činností

1. **Pohybová hra – Půst** – hra je založena na reakci na slovo půst. Děti volně pobíhají v prostoru. Jakmile učitelka zavolá slovo „maso“, žáci začnou skákat např. po jedné noze (lze obměňovat – skok snožmo, dupat jako medvěd, běžet pozadu). Když učitelka zvolá „půst“, musí se všichni zastavit a dát ruce před obličej.
2. **Pohybová hra – hra na medvěda** – hra je obměnou hry rybičky, rybáři jedou. Učitelka zvolí medvěda a ten bude honit ostatní. Ten, koho medvěd chytne, se musí s medvědem držet za ruce. Hra končí v momentě, kdy jsou ze všech dětí medvědi.
3. **Medvědí honička** – Děti chodí v kruhu a drží se za ruce. Dítě, které učitel zvolí medvědem si dřepne uprostřed kruhu. Děti chodí dokola kolem medvěda a odříkávají říkanku:

*„Ty medvěde chlupatý, co máš kožuch na paty,
Rychlo, rychle, utěkaj, všechny si nás pochytaj!
Jedna, dva, tři, čtyři, pět, už nás začni hánit teď.“¹²⁰*

Na slovo teď se všichni rozeběhnou po celé tělocvičně. Ten, koho medvěd chytne, se stává medvědem místo něj.

¹¹⁹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

¹²⁰Medvědí honička [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://wiki.rvp.cz/Sborovna/4tydenni_plany/2.Zpracovane_tydenni_plany/1.Predskolni_vzdelavani/Objevujeme_sv%C4%9Bt_kolem_n%C3%A1s/Masopust

3.4 Návrh projektu Hornácko

Název projektu: Hornácko

Realizace: 5. ročník ZŠ

Typ projektu

Podle délky: dlouhodobý

Podle prostředí: školní i mimoškolní

Podle počtu zúčastněných: společný

Podle organizace: vícepředmětový

Podle navrhovatele: uměle připravený

Cíl projektu: Žáci se seznámí s mikroregionem Hornácko, jeho významnými osobnostmi, hudebním projevem a kulturními památkami.

Výstup:

- velká nástěnná mapa Hornácka

Předpokládané cíle:

Kognitivní:

- získat znalosti o mikroregionu Hornácko
- své práce prezentují svým spolužákům
- seznámit děti s částí historie mikroregionu Hornácko
- rozvíjení kladného vztahu k bydlišti

Afektivní:

- při prezentaci svých prací mají pocit z dobře provedeného úkolu
- žáci vnímají vztah ke svému mikroregionu

Psychomotorické:

- žáci vyhledají informace z dostupných zdrojů, které zpracují

Sociální:

- žáci spolupracují ve skupině
- žáci respektují práci druhých
- rozvíjení vzájemné spolupráce a komunikace mezi žáky
- vyjadřuje své myšlenky v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně a souvisle

Předpokládané činnosti

- diskuze
- sbírání, třídění informací
- nácvik tradičních písní
- výroba tradičních symbolů Hornácka
- porozumění textu
- procvičení početních operací
- procvičení učiva českého jazyka

Organizace:

- práce ve třídě
- individuální práce
- skupinová práce
- exkurze na větrný mlýn v Kuželově

Předpokládané výukové metody:

- metody slovní: výklad, diskuze, rozhovor, práce s textem
- metody praktické: praktické a výtvarné činnosti
- metody řešení problémů
- práce s textem: pracovní listy
- didaktické hry: pohybové

Hodnocení:

- v průběhu trvání celého projektu

3.4.1 Rozplánování projektu Horňácko

	1. hodina	2. hodina	3. hodina	4. hodina	5. hodina	6. hodina
Pondělí	EXKURZE VĚTRNÝ MLÝN KUŽELOV, ČERTORYJE				Výtvarná výchova Kresba tuší	
Úterý	Matematika <i>cv. č. 1</i> Římské číslice.	Český jazyk <i>cv. č. 1</i> Nářečí <i>cv. č. 3</i> Porozumění textu, tiché čtení.	Člověk a jeho svět <i>cv. č. 2</i> Sběr bylinek do čaje.	Výtvarná výchova Koláž tvorba krabičky od čaje.	Anglický jazyk <i>cv. č. 1</i> Zopakování hudebních nástrojů v anglickém jazyce. <i>cv. č. 2</i> Nástrojové složení CM <i>cv. č. 3</i> Hra <i>hangman</i> .	Hudební výchova <i>cv. č. 1</i> Seznámení s hudebním projevem na Horňácku. <i>cv. č. 2</i> Hudební nástroje <i>cv. č. 3</i> Cimbálové muziky
Středa	Český jazyk Návštěva místní knihovny		Člověk a jeho svět <i>cv. č. 1</i> Práce s obrázky. <i>cv. č. 2</i> Znaky obcí. <i>cv. č. 4</i> Znamé osobnosti na Horňácku. <i>cv. č. 5</i> Lidový oděv		Výtvarná výchova Výroba vlastního lidového oděvu	
Čtvrtek	Matematika <i>cv. č. 2</i> Obvod a obsah kruhu	Anglický jazyk <i>cv. č. 4</i> Hra Pantomime <i>cv. č. 5</i> Hra Simon Says <i>cv. č. 6</i>	Tělesná výchova <i>cv. č. 1</i> Běžecský závod <i>cv. č. 2</i> Pohybové hry	Výtvarná výchova Malba zátiší – housle		

		Průvodce po vesnici			
Pátek	Český jazyk <i>cv. č. 2</i> Práce s textem. Novolhotské pověsti. <i>cv. č. 4</i> Přímá a nepřímá řeč.	Matematika <i>cv. č. 3</i> Práce s údaji v tabulce	Tělesná výchova Nácvik tance k písni <i>Jatelinka</i> .	Člověk a jeho svět Tvorba mapy Hornácka.	

3.4.2 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹²¹

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry
- rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku
- určuje slovní druhy plnovýznamových slov
- vyhledává základní skladební dvojici
- píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary

Návrh činností

1. Nářečí.

Učitel nadiktuje žákům slova v dialektu. Žáci mají za úkol stručně písemně vysvětlit jejich význam.

Slova: humno, cep, jizba, fěrtúška, fašanek, primáš, pruclek, klekánice.

2. Práce s textem. Novolhotské pověsti.

Učitel rozdává žákům pracovní listy se dvěma pověstmi. Žáci mají za úkol si text přečíst a splnit gramatické úkoly pod textem.

Pracovní list – příloha č. 1

3. Porozumění textu, tiché čtení.

Každý žák dostane pracovní list se článkem o stručné historii obce. Žáci mají za úkol si text přečíst (tiché čtení), zvážit, zda výroky pod článkem jsou pravdivé (pokud pravdivé nejsou, musí výrok správně opravit) a odpovědět správně na otázky.

Pracovní list – příloha č. 2

¹²¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

4. Přímá a nepřímá řeč.

Učitel se zeptá žáků, zda vidí rozdíl mezi následujícími větami:

Petra se zeptala: „Pavle, jak se jmenuje tento mlýn?“

Petra se zeptala Pavla, jak se jmenuje tento mlýn.

Žáci by měli vycítit rozdíl, že u prvního souvětí je otázka přímo položená Pavlovi a ve druhém o tom někoho informujeme.

Učitel rozdělí žáky do trojic.

První žák: „Pavle, kdy byl založen větrný mlýn?“

Druhý žák: Honza se zeptal: „Pavle, kdy byl založen větrný mlýn?“

Třetí žák: Honza se zeptal Pavla, kdy byl založen větrný mlýn.

5. Návštěva místní knihovny.

Učitel s žáky navštíví obecní knihovnu. Protože je knihovna v dopoledních hodinách uzavřená, musí návštěvu mimo otevírací dobu domluvit s paní knihovnicí.

Žáci mají v knihovně za úkol najít co nejvíce literárních publikací o mikroregionu Hornácko (zpěvníky, lidový oděv, tradice, hudební projev, osobnosti, znaky obcí, kulturní památky) a psát si poznámky do sešitu.

Získané vědomosti využijí při zpracovávání mapy Hornácka (výstup celého projektu Hornácko).

3.4.3 Vzdělávací oblast: Matematika a její aplikace

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹²²

- provádí písemné početní operace v oboru přirozených čísel
- zaokrouhluje přirozená čísla
- řeší úlohy, ve kterých aplikuje osvojené početní operace v celém oboru přirozených čísel

Návrh činností

1. Římské číslice.

Učitel jako motivaci zvolí připomenutí návštěvy jedné z kulturních památek mikroregionu Hornácka – větrného mlýna v Kuželově. Zeptá se, zda si žáci pamatují, ve kterém roce byl větrný mlýn postaven, (1842) a zda si vzpomenou, jak se říká číslicím, kterými byl tento údaj na mlýně napsán (římskými číslicemi). Učitel zjistí, zda je ve třídě někdo, kdo by římské číslice ovládal.

Učitel rozdává žákům tabulku s římskými číslicemi a podrobně vysvětlí.

Tabulka s textem o Větrném mlýnu – příloha č. 3

Učitel rozdělí třídu na skupiny po čtyřech žácích. Každé skupině rozdává text o historii větrného mlýna a jejich úkolem bude přepsat všechny číselné údaje, které se v textu objeví, římskými číslicemi.

2. Obsah a obvod kruhu.

Učitel se žáků zeptá, zda ví, jakého tvaru je větrný mlýn, a co tvoří jeho podstavu. Podstavou větrného mlýna je kruh.

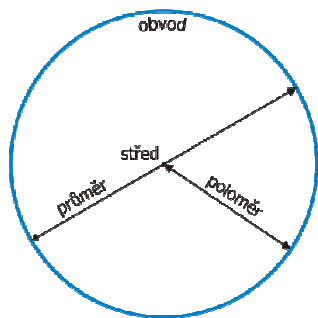
Učitel seznámí žáky s novým vzorcem pro výpočet obsahu a obvodu kruhu.

$$o = 2\pi r$$

$$S = \pi r^2.$$

Vysvětlení a ukázka, co značí jednotlivé symboly- učitel na tabuli nakreslí kruh a vysvětlí:

¹²²Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Teď, když žáci znají vzorec pro výpočet obsahu a obvodu podstavy větrného mlýna, neměl by být problém příklad vypočítat.

Učitel napíše na tabuli, nebo promítne: Vypočítej obvod a obsah podstavy větrného mlýna, jestliže víme, že poloměr podstavy je 10m.

Příklad vypočítá učitel na tabuli, žáci si píšou do sešitu. Učitel změní velikost poloměru na 14m a vyzve k tabuli jednoho z žáků. Po té změní velikost poloměru na 8m. Žáci už by měli mít vzorec osvojený a zvládnout samostatně úlohu vypočítat.

3. Práce s údaji v tabulce.

Učitel rozdá žákům pracovní listy, na kterých je tabulka. V tabulce je všech devět obcí Hornácka s údaji o počtu obyvatel, katastrálním výměru a nadmořské výšce.

Žáci mají za úkol pracovat s tabulkou podle zadaných úkolů.

Pracovní list – příloha č. 4

3.4.4 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Přírodovědná část

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹²³

- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody a jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z přírodního hlediska
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů

Návrh činností

1. **Exkurze na větrný mlýn Kuželov** spojená s vycházkou na jednu z luk, která patří do Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty

Konání exkurze učitel oznámí žákům s dostatečným předstihem, aby se děti stihly náležitě připravit. Učitel žáky seznámí s pravidly bezpečnosti.

Do vesnice Kuželov se učitel s žáky dopraví linkovým autobusem. Celková délka exkurze je 45 minut. (Exkurzi je potřeba zarezervovat předem.)

Po exkurzi se koná přesun do obce Malá Vrbka, za kterou se nachází přírodní rezervace *Čertoryje*.

Učitel podá žákům krátký výklad:

Národní přírodní rezervaci *Čertoryje* tvoří obrovský komplex luk s velkým počtem vzácných rostlin a asi 25 druhů orchidejí. V oblasti dochází k častým sesuvům půdy. Tím si lidé vysvětlovali název „čert to ryje“.

Významná je i oblast v obci Hrubá Vrbka, která se nazývá *Vojšické louky* pro výskyt rozrazilu lahnatého a mečíku bahenního.¹²⁴

2. **Sběr bylinek do čaje**

Hodina bude probíhat na školní zahradě.

Učitel se žáků zeptá, zda znají nějaké léčivé byliny a jestli mají rádi bylinkový čaj.

¹²³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

¹²⁴BEZDĚČKA, P., JONGEPIER, J. a kol., *Chráněná území okresu Hodonín*. Hodonín: Okresní úřad Hodonín, 2001.

Učitel seznámí žáky s bylinami, které rostou v okolí školy (školní zahrada), a které je možné použít do čaje. (Učitel den předem byliny nasbírá a přinese do školy.)

Byliny: máta peprná, meduňka lékařská, bez černý, kopřiva dvoudomá, květ lípy srdčité, ostružiník maliník.

Žáci budou mít část hodiny na to, aby poznali a posbírali byliny, které si nasuší na čaj.

Byliny žáci předloží a správně pojmenují učiteli, ten se přesvědčí, zda se opravdu vše, co přinesli, dá použít na výrobu čaje.

V zadní části třídy žáci rozloží noviny, na které si vyskládají byliny k sušení.

Se sušenými bylinami se bude dále pracovat v hodině pracovní a výtvarné výchovy.

3.4.5 Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět: Vlastivědná část

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹²⁵

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest

Návrh činností

1. Práce s obrázky.

Žáci náhodně dostanou obrázky a jejich úkolem bude popsat, o jakou hornáckou obec se jedná, jak se jmenuje památka na obrázku a zda žáci znají významnou osobnost z dané obce.

Obrázek č. 1 – Příloha č. 5 – Kostel sv. Máří Magdalény ve Velké nad Veličkou

Obrázek č. 2 – Příloha č. 6 – Kostel Všech svatých v Lipově

Obrázek č. 3 – Příloha č. 7 – Barokní kaplička, v Louce

Obrázek č. 4 – Příloha č. 8 – Hodová obchůzka v Louce

Obrázek č. 5 – Příloha č. 9 – Větrný mlýn v Kuželově

2. Znaky obcí.

Znaky obcí z aktivity č. 1 – Kuželov, Louka, Lipov, Velká nad Veličkou

Učitel ukáže obrázek a popíše znaky výše zmíněných obcí, vysvětlí dětem symboly na znacích.

Znak obce Louka – příloha č. 10

Znak obce Lipov – příloha č. 11

Znak obce Kuželov – příloha č. 12

Znak obce Velká nad Veličkou – příloha č. 13

(Učitel v hodině českého jazyka s žáky navštíví obecní knihovnu. Žáci budou mít za úkol najít v knihách znaky zbylých hornáckých obcí a jejich zajímavosti.)

3. Tvorba mapy Hornácka.

Žáci během tohoto úkolu využijí poznatky a informace z návštěvy obecní knihovny v Louce.

¹²⁵Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Skupinová práce. Učitel rozdělí žáky do skupin po 3 lidech. Každý žák si vylosuje tři hornácké obce, o kterých si nahromadí co nejvíce informací. Každá skupina dostane papír formátu A1, na který zobrazí svou vlastní mapu mikroregionu. Jako pomůcku poskytne učitel každé skupině mapu mikroregionu.

Každá skupina si do své mapy znázorní všech devět obcí Hornácka. Žáci mají za úkol ke každé vesnici nalepit, vepsat, nakreslit nebo jakýmkoliv jiným způsobem znázornit informace, které k dané obci vyhledali. (osobnosti, znak obce, písně, kroje, pověsti)

Tato mapa bude výstupem projektu Hornácko.

Mapa Hornácka – příloha č. 14

4. **Známé osobnosti na Hornácku.**

Učitel podá výklad o známých osobnostech z mikroregionu.

Jožka Kubík – narodil se v roce 1907 v Hrubé Vrbce. Pokračoval hudební činností svých předků. Na housle se učil hrát sám poslechem cimbálových muzik, kterou si sám později taky založil. Jožka Kubík uvedl do cimbálové muziky cimbál. Muziky, dříve byly bez cimbálu.¹²⁶

Martin Hrbáč- narodil se 1939 v Hrubé Vrbce a je považován za pokračovatele Jožky Kubíka. Na housle se učil hrát sám. Patří mezi nejznámější osobnosti z Hornácka. Hrbáč je výborným zpěvákem a muzikantem, který právem získal přezdívku „Majstr“.¹²⁷

Dušan Holý – narodil se v roce 1933 v Hrubé Vrbce. Vystudoval gymnázium ve Strážnici a Janáčkovu akademii múzických umění. Působil jako sólový zpěvák v soboru Broln, kde interpretoval písně z rodného Hornácka. Je právem považován za předního interpreta z Hornácka.¹²⁸

Soutěž. Učitel rozdělí třídu do tří skupin podle možností. Po výkladu (výše) rozdá každé skupině prázdný papír. Každá ze skupin má za úkol napsat co nejvíce informací o osobnostech, které si zapamatovala. Za každou informaci

¹²⁶HOLÝ, Dušan. *Mudrosloví primáše Jožky Kubíka*. Praha: Supraphon, 1984.

¹²⁷PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.

¹²⁸PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.

(např. narodil se v roce 1907) je jeden bod. Skupina, která získá nejvíce bodů, vyhrává.

5. **Lidový oděv.** Učitel podá krátký výklad o lidovém oděvu na Horňácku a ukáže obrázky jednotlivých částí kroje. (Výklad by byl ještě efektivnější, kdyby učitel přinesl panenku oblečenou v lidovém kroji a žáci by si ji zkusili sami nastrojít.)

Ženský kroj – příloha č. 15

Mužský kroj – příloha č. 16

Výklad:

Ženský kroj

Rubáč – jedná se o „spodničku“ s výšivkou, na kterou se oblékají další části kroje.

Rukávce – připomínají krátkou košilku. Mají krátké rukávy, které se zavazují šňůrkami a bývají zdobeny výšivkou různé barvy.

Fěrtoch – opásává se přes rubáč ze zadu dopředu a zavazuje se na dvě tkaničky. Má buď žlutou, nebo bílou barvu. Horní část je zdobena výšivkou.

Fěrtúška – obléká se zepředu do zadu přes rubáč. K pasu se připevňuje barevnými stuhami.

Kordula – vestička, která se obléká na rukávce.

Lajbl – obléká se v zimě na kordulu.

Šátek – ve tvaru čtverce a váže se na hlavu. Mohou mít různý tvar a barvu.

Mužský kroj

Košela – nazývá se *šňůrkovica* a v horní části je zdobena výšivkami.

Nohavice – úzké kalhoty světle modré barvy. V horní části mají výšivky se zástřihy, do kterých se navléká šáteček a kožený řemen.

Šáteček – čtvercová část kroje, která se vkládá do zástřihů u nohavic. Nosí jej pouze svobodní muži.

Pruclek – obléká se na *šňůrkovicu*.

Kabát – muži si jej oblékají na pruclek. Nechává se vždy rozeplý.

Traslavice – kalhoty z bílého plátna, které se v pase zavazují šňůrkou.

Zástěra – nosí se při svátečních příležitostech. Muži ji mají zavázanou v pase.

Šmukáč – černý klobouk.

Obuv – „*vysoké boty*“ – je ušita z kůže a sahá ženám i mužům do 3/4 lýtky.

Učitel rozdá dětem pracovní listy se dvěma postavami, které jsou oblečeny v ženském i mužském kroji. Žáci budou mít za úkol správně pojmenovat části kroje.¹²⁹

Pracovní list – příloha č. 17

¹²⁹ ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje hornácké obce Velká nad Veličkou*. Boskovice: ALBERT, 2000.

3.4.6 Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace: Cizí jazyk

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹³⁰

- rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovaným tématům
- rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů a využívá je při své práci

Návrh činností

1. Zopakování hudebních nástrojů v anglickém jazyce.

cimbalom – cimbál

grand piano – klavír

violin – housle

Organ - varhany

double bass – basa

keybord – klávesy

drum-buben

flute – flétna

saxophone - saxofon

trumpet – trubka

trombone – pozoun

clarinet – klarinet

2. Žáci mají za úkol vyjmenovat nástrojové složení cimbálové muziky (anglicky).
3. **Hra *hangman*** (šibenice) – hra na stejný princip jako ve velikonočním projektu, využívat se bude slovní zásoba music.
4. ***Pantomime*** – učitel napíše na lístky slovíčka hudebních nástrojů. Každý žák si vylosuje jeden lísteček. Žák má za úkol pantomimou ukázat hudební nástroj. Např. VIOLIN – ukáže hru na housle.

¹³⁰Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<
<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

5. **Hra *Simon Says*** – hra na stejný princip jako ve velikonočním projektu, jenom se bude využívat slovní zásoba z okruhu music. Příklad: „*Simon says play the violin.*“
6. **Slovní zásoba** – průvodce po městě. Učitel si nejprve s žáky procvičí slovní zásobu.

Slovní zásoba: (podle učebnice PROJECT)

Excuseme, do you know where the...is? - promiňte, víte, kde je...?

You're going the wrong way - jdete špatnou cestou

Take the first on the left- na první odbočce zabočte vlevo

Take the second on the right- na druhé odbočce zabočte vpravo

On your left- po vaší levé straně

On your right - po vaší pravé straně

Take this road- jděte touhle cestou

Učitel rozdává žákům do dvojic mapku obce Louka (příloha č. 18). Nejprve se s žáky na mapě zorientuje. Ukážou si poštu, kostel, obecní úřad, školu. Žáci budou mít za úkol tvořit mezi sebou ve dvojicích dialogy. Jeden z žáků se bude ptát na cestu a druhý odpovídat.

- a) cesta od kostela ke škole
- b) cesta od školy k poště
- c) cesta od školy ke kostelu

3.4.7 Vzdělávací oblast: Umění a kultura: Výtvarná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹³¹

- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
- při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností
- nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly

Návrh činností

1. Kresba tuší.

Hornácký motiv. Učitel ukáže na obrázku hornácký ornament, který můžeme vidět na barokní kapliče uprostřed obce Louka. Úkolem každého žáka bude vymyslet a nakreslit svůj vlastní motiv.

Pomůcky: výkres formátu A4, tuš, špejle, podložka, kousek haděrky

Ornament – příloha č. 19

2. Malba zátiší – housle

Učitel naaranžuje ve třídě před tabulí zátiší s houslemi. Žáci se pokusí atmosféru zachytit na výkres formátu A3. K malbě žáci využijí temperové barvy.

Pomůcky: výkres formátu A3, štětce různých velikostí, temperové barvy, tužka na předkreslení výkresu, kelímek na vodu, podložka, kousek haděrky, paleta na míchání barev (může být víčko od Ramy).

3. Koláž.

Tvorba krabičky od čaje. (Žáci během hodiny přírodovědy sbírali vlastní bylinky, které si společně ve třídě nasušili, na přípravu hornáckého čaje.)

Žáci měli za úkol přinést si do hodiny prázdné krabičky od čaje, časopisy o přírodě a obrázky bylinek. Každý žák si vytvoří originální krabičku na čaj tak, že ji polepí vystřiženými obrázky, které si buď přinesl, nebo nakreslil.

¹³¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013).* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Pomůcky: krabička od čaje, nůžky, obrázky z časopisů, bílé čtvrtky papíru, pastelky, lepidlo

4. Výroba vlastního lidového oděvu.

Učitel žákům oznámí asi týden napřed, že na hodinu výtvarné a pracovní výchovy bude potřeba, aby si přinesli bílé trička (chlapci) a bílé sukně (dívky). Trička ani sukně nemusí být nutně nové. (Není finančně nákladné, bílé tričko stojí 40 Kč. Pokud by byl problém sehnat bílé sukně, místní švadlena by je ze zbytků starých látek ušila). Ze třídního fondu učitel nakoupí barvy na textil (jak práškové, tak fixy).

Chlapci si z trička vytvoří svou vlastní *šňůrkovicu*. Dívky ze přední strany sukně *fěrtúšek* a ze zadní *fěrtoch*.

Na ozdobu mohou použít barvy, jaké chtějí. Učitel by měl všechno ponechat dětské fantazii. Žáci mohou zkusit jak tradiční ozdobu (ornamenty, kytky, výšivky) tak moderní ozdobu (sypaná batika), nebo spojit tradiční s moderní.

Žáci si trička a sukně obléknou v hodině tělesné výchovy při nácvičku tance k písni *Jatelinka*.

Pomůcky: bílé tričko, bílá sukně, fixy na textil, barvy na textil, podložka

3.4.8 Vzdělávací oblast: Člověk a kultura: Hudební výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹³²

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu
- realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků

Návrh činností

1. Seznámení s hudebním projevem na Hornácku.

Učitel se žáků zeptá, zda někdy slyšeli na živo hrát nějakou cimbálovou muziku. Učitel pustí žákům krátkou hudební ukázkou *Cimbálové muziky Martina Hrbáče*, žáci budou mít za úkol poznat nástrojové obsazení cimbálové muziky. (Pěkné zkázáníčko.¹³³)

2. Učitel na tabuli napíše seznam hudebních nástrojů. Žáci vyberou všechny nástroje, které můžeme slyšet v cimbálové muzice. Zmíněné nástroje žáci zařadí do správné kategorie (strunné, žesťové, dechové).

Hudební nástroje: saxofon, housle, kytara, viola, violoncelo, klarinet, trubka, hoboje, klavír, cimbál, basa, buben, flétna

3. Učitel se žáků zeptá, zda znají jméno nějaké ze současných cimbálových muzik. Učitel podá výklad s hudební ukázkou nejznámějších současných cimbálových muzik na Hornácku.

Cimbálová muzika Martina Hrbáče

Muzika vznikla v roce 1966 a od jejího vzniku se v ní vystřídalo mnoho vynikajících muzikantů. Dříve spolupracovala se souborem Velička z Velké nad Veličkou. Primášem je Martin Hrbáč.

¹³²Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

¹³³HRBÁČ, Martin. Mp3, pěkné zkázáníčko [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://hcmmh.wz.cz/mp3.html>

Cimbálová muzika Petra Galečky

Muzika vznikla v roce 1993 při tanečním souboru Lipovjan. Nyní doprovází Sboreček žen z Lipova. Zaměřují se především na hudební projev z Horňácka, ale v jejich repertoáru najdeme i písně z dalších národopisných oblastí. Muzika má stálých 8 členů. Primášem je Petr Galečka.

Cimbálová muzika Petra Mičky

Muzika vznikla v roce 1999 a spolupracuje s různými zpěváckými osobnostmi. Primášem je Petr Mička.

Všechny zmíněné muziky se podílejí na udržování zvyků a obyčejů na Horňácku.

Učitel pomocí výkladu vysvětlí nástrojové obsazení v cimbálové muzice.

Primáš – vede muziku, hraje první housle.

Obligát – hraje stejně jako primáš první hlas, ale melodii nezdobí vyhrávkami.

Terc – hraje druhý hlas

4. Nácvik horňácké písně *A já mám koníčka vraného, Ked si já zazpívám na vrch Javoriny, Jatelinka*

Nácvik písní imitací.

Text a noty písně *A já mám koníčka vraného* – příloha č. 20

Text a noty písně *Ked si já zazpívám na vrch Javoriny* – příloha č. 21

Text a noty písně *Jatelinka* – příloha č. 22

Tanec k písni *Jatelinka* se žáci naučí v tělesné výchově.

3.4.9 Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví: Tělesná výchova

Očekávané výstupy dle RVP ZV:¹³⁴

- zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti, vytváří varianty osvojených pohybových her
- podílí se na realizaci pravidelného pohybového režimu
- uplatňuje pravidla hygieny a bezpečného chování v běžném sportovním prostředí

Návrh činností

1. Běžecský závod

Mezi novější tradice na Hornácku patří běžecský silniční závod na 25 km nazývaný *Hornácká pětadvacítka* (okruh – Velká nad Veličkou, Javorník, Velká nad Veličkou, Louka, Lipov, Louka, Velká nad Veličkou), který se koná vždy v srpnu. Letos se běžel 43. ročník závodu, kterého se pravidelně účastní velká běžecská jména. (Aby se žáci nezalekli, že poběží trasu 25 kilometrů, měl by jim učitel hned v úvodu oznámit, že na velké běžce si jenom zahrajeme tím, že si zkusíme zaběhnout 50 metrů.)

- učitel odměří trať 50 m
- dětem vytiskne startovní čísla, aby si připadaly jako opravdoví závodníci
- děti budou závodit po dvou

2. Pohybové hry

Na zloděje

Zvolí se hospodář, tři čeledíni, pes, kohout a zloděj. Zloděj přijde a prosí hospodáře o nocleh. Hospodář: „*Kde máte psa ?*“ Zloděj: „*Tu!*“ a ukáže kousek dřívka.

Hospodář: „*Běžte si lehnout do čeledníka.*“ Zloděj jde a přemluví čeledíny, aby hospodáře odnesli a zabili. Potom všichni jdou a vezmou hospodáře na ramena, kohout se však probudí a volá: „*Kykyryký! Hospodáři, jak se daří? Zloději ťanesú, daleko ťazanesú, hospodáři, zle sa daří!*“ Nyní se probudí i pes a začne: „*Haf, haf, haf! Hospodáři, staň a nás všeckých braň.*“ Hospodář vyskočí a začne honit zloděje

¹³⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW:<<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

a čeledíny, pes mu pomáhá. Koho chytanou, stane se hospodářem a hospodář zlodějem.¹³⁵

Na ptáky

Hráči si zvolí ptáčníka, který si zaváže oči, ostatní se postaví do řady a dají si jména ptáků. Ptáčník přijde a u některého z nich se postaví. Dotyčný, u něhož stojí, zazpívá podobně jako pták, jehož jméno má. Podle toho ptáčník hádá, u jakého ptáka se nachází. Uhodne-li, odvede si ho stranou, řekne-li však jméno jiného, sesypou se všichni a štípajíce ho, volají: „*Ty si špatný ptáčník!*“ Ptáčník se rozežene rukama, a koho chytí, stane se ptáčníkem.¹³⁶

Na kuřátka

Hospodyně vyžene kuřátka na pastvu a po chvíli volá: „*Kuřátka, pod'te dom!*“

„*Nemožem!*“

„*Pro koho?*“

„*Pro vlka*“

„*Kde je vlk?*“

„*Za plotem!*“

„*Co tam dělá?*“

„*Klokotá*“

„*Kolik naklokotal?*“

„*Tři kopy*“

„*Honem, kuřátka, seberte sa do kopy!*“

Kuřátka se rozběhnou, vlk za nimi, které chytne, odvede stranou. Hra se opakuje tak dlouho, až jsou všechna kuřátka pochyтана.¹³⁷

Na čimčíríka

K této hře je zapotřebí jen dvou hráčů. Jeden se předkloní, druhý stojí za ním, drží za zády nádobku s vodou a říká: „*Čimčírík*“ První odpovídá: „*Eště víc*“. Druhý mu

¹³⁵ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 81.

¹³⁶ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 81.

¹³⁷ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 81.

naleje trochu vody na záda a opět říká: „Čimčičík“ První odpovídá: „Eště víc“. Je opět polit vodou. Po třetí mu na záda vyleje hráč všechnu vodu. (Projekt bude realizovaný na konci školního roku, kdy předpokládám, že bude teplé počasí, tudíž tuto hru můžeme použít v hodině tělesné výchovy.)

Na sedanou

Hráči stojí v řadě. Jeden z nich se zamotá do šátku nebo do plachty, vezme do ruky proutek, obchází řadu a volá: „*Sedat, sedat!*“ Stojící musí hned sedat, kdo nesedne, dostane proutkem. Obcházející hráč musí bystře běhat, protože všichni hned nesedají a za zády mu vstávají, proto přijde na jeden konec, musí zpět a tak hra pokračuje, až se zvolí jiný „obcházeč“. ¹³⁸

Na Husary

Hráči se rozdělí na dvě poloviny: na přátele a nepřátele. Potom se nachystají k boji. Na jednoho husara je zapotřebí tři hráčů: jeden se postaví rovně, druhý ho obejmě zezadu kolem pasu a skloní se. Na záda mu vyskočí husar, který má šavli a péro za kloboukem. Aby při jízdě nespádl, dá koni oprat' (stojícímu hochu provázek, kterého se přidržuje). Stejně se připraví i všichni ostatní. Potom obě strany vyjedou proti sobě, a když se potkají, dorážejí na sebe šavlemi. Podaří-li se některému nepříteli jen dotknout, musí poražený hned spadnout z koně. Kteří prohrají, jsou zajatí. ¹³⁹

Na lišku

Vyvolená liška se schovává s vycpanou punčochou v ruce do doupěte. Hráči chodí kolem ní a všelijak ji dráždí. Liška vyběhne a začne je honit. Koho se lišce podaří punčochou třikrát udeřit, je liškou. ¹⁴⁰

3. Návčik tance k písni *Jatelinka*

„Tančí trojice v čelném postavení. Chlapec uprostřed, po stranách dvě dívky. Trojice se drží za vnitřní ruce v připažení, spojené navzájem šátky. Vnější ruce dívek jsou připaženy.“

¹³⁸ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 71.

¹³⁹ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 76.

¹⁴⁰ SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské muzeum v Gottwaldově, 1958. s. 76.

1. – 4. takt: (s repeticí celkem 8 taktů) přenášení váhy těla z nohy na nohu s komíháním pažemi spojenými šátky ve směru pohybu těla.

1. takt: ze stoje spojného výkrokem pravé i levé nohy vpřed, stoj výkročný pravou nohou vpřed (přenesení váhy těla na nohu výkročnou). Spojené paže se šátky kmih v před do předpažení dolů. Přenesení váhy těla se ukončí malým hmitem podřepmo.

2. takt: přenesení váhy těla houpavě vzad na levou nohu, pravá zůstane vpředu na místě. Spojené paže se šátky kmih vzad.

3. takt: přenesení váhy těla s hmitem podřepmo vpřed na pravou nohu, kmih pažemi vpřed.

4. takt: jako 2. takt.

5. – 8. takt: (s repeticí 2x – 4x se stále mírně se stupňujícím tempem) obíhání krajních dívek kolem prostřední a probíhání brankou. Podtáčení prostřední za podbíhajícími dívkami. Brankami pod šátky probíhá střídavě pravá a levá dívka. Každé oběhnutí se provede osmi drobnými běhovými krůčky.

5. – 6. takt: obě dívky vyběhají současně čtyřmi drobnými běhovými krůčky proti sobě. Pravá proběhne brankou mezi prostřední a levou krajní. Levá oběhne prostřední předem a doběhne přibližně na místo, kde stála na začátku tance pravá. Prostřední se podtočí asi o 180 stupňů za podbíhající pravou dívkou doleva.

7. – 8. takt: dívky pokračují v obíhání směrem ke svému původnímu místu. Nyní probíhá brankou levá krajní. Prostřední se otočí při probíhání dívek o 180 stupňů doprava. Pravá krajní běží obloukem ke svému místu.¹⁴¹

¹⁴¹ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Tance z Hornácka IV*, Hodonín: OKS Hodonín, 1990. s.51-52.

3.5 Krátké zhodnocení projektů

Projekty, které jsem vytvořila v rámci praktické části diplomové práce, jsem poskytla panu učiteli Mgr. Martinu Hrbáčovi, synu známého hornáckého primáše Martina Hrbáce. Mgr. Hrbáč zastává funkci učitele 1. stupně na Základní škole Louka, kde jsem plnila souvislou pedagogickou praxi. Po svém otci se aktivně věnuje folkloru a hře na housle.

Dnešní uspěchaná doba nepřeje starobylým tradicím a pomalu, ale jistě, se je snaží vymazat z paměti lidí. Proto velmi vítám snahu Evy Kolaciové o přiblížení, předávání a uchování našich hornáckých tradic dětem školního věku a to velmi přirozenou a nenásilnou formou. Projekty, které Eva Kolaciová vytvořila, jsou dle mého názoru výborným způsobem, jak v dětech vzbudit zájem o tradice svého vlastního regionu a jak v nich probouzet zájem a touhu účastnit se těchto tradic a dále je udržovat.

Všechny projekty jsem si pečlivě prostudoval. U projektu Vánoce na Hornácku oceňuji seznámení s původními vánočními tradicemi a zvyky a беру to jako dobrý protipól dnešních Vánoc založených na konzumu a drahých dárkách. Dětem jsou napříč celou výukou ve všech předmětech představeny Vánoce v poněkud jiné podobě, než jak je děti znají nyní.

U projektu Velikonoce na Hornácku je přínosné seznámení dětí s fašankovými zvyky, obzvláště se mi líbí „nápaditá“ fašanková matematika. Dobré je i vysvětlení období půstu a nářečních tvarů pomlázky podle krajů. Zajímavé je i porovnání našich a anglických velikonočních tradic. Učení se fašankovým písním v hudební výchově je pak v kontextu ostatního nezbytností.

Závěrečný projekt Hornácko pak logicky uzavírá tento trojlístek komplexním seznámením s našim regionem, s jeho významnými osobnostmi, lidovým oděvem, hudebním projevem a kulturními památkami a to opět napříč všemi předměty.

Domnívám se, že realizace tohoto projektu v praxi by mohla významným způsobem přispět k probouzení zájmu dětí o tradice našeho regionu a podporovat jejich hrdost na místo, kde žijí.

Mgr. Martin Hrbáč

Závěr

Hornácký folklor v sobě skrývá velké možnosti využití ve výuce na 1. stupni základních škol. Žáci mohou během netradičního způsobu vyučování poznávat tradiční lidovou kulturu na Hornácku. Práce s folklorem u žáků může posílit jejich vztah k místu bydliště, vlastenecké cítění a také je motivovat k podílení se na udržování tradic v následujících letech svého života.

Cílem mé diplomové práce bylo vytvoření tří tematických projektů, prostřednictvím kterých se žáci seznámí s mikroregionem Hornácko, jeho tradicemi a nabídnout učitelům vyučujícím na primárních školách v mikroregionu Hornácko praktické náměty do vyučování a tím usnadnit zapojování regionální tematiky do výuky.

V teoretické části jsem se zabývala zvyky a obyčeji, které se na Hornácku dodržovaly a stále ještě dodržují. Tyto zvyky a obyčeje se staly inspirací pro tvorbu tří tematických projektů v praktické části diplomové práce.

Protože jsem neměla možnost tematické projekty vyzkoušet sama v praxi, metodický materiál, který se stal výsledkem této práce, jsem nabídla Mgr. Martinu Hrbáčovi, folkloristovi a dlouholetému učiteli na 1. stupni základní školy v Louce, který projekty posoudil a napsal jejich krátké zhodnocení, které je součástí diplomové práce.

Věřím, že má diplomová práce bude zdrojem nápadů a inspirací pro všechny kantory vyučující na Hornácku.

Seznam pramenů a literatury

- BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňácka za prameny vod a písní*. Beroun: MH, 2008. ISBN 80-86720-40-1.
- BEZDĚČKA, P., JONGEPIER, J. a kol. *Chráněná území okresu Hodonín*. Okresní úřad Hodonín, 2001.
- COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.
- ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje horňácké obce Velká nad Veličkou*. Boskovice: ALBERT, 2000.
- DOSOUDIL, Martin. *Velká nad Veličkou. Století proměn městečka „Veliká“*. Boskovice: ALBERT, 2007. ISBN 80-903762-9-0.
- FROLEC, V., HOLÝ, D., JEŘÁBEK, R. *Horňácko: Život a kultura lidu na moravskoslovenském pomezí v oblasti Bílých Karpat*. Brno: Blok, 1966.
- GARŠICOVÁ, Jarmila. *O jednom z posledních hudečů*. Zpravodaj Velká nad Veličkou. Velká nad Veličkou: 2012. 20012/1, str. 10. ISSN neuvedeno.
- HOLÝ, Dušan. *Mudrosloví primáše Jožky Kubíka*. Praha: Supraphon, 1984.
- JELÍNKOVÁ, Zdena. *Tance z Horňácka IV. Nová Lhota, Vápenky*. Hodonín: OKS Hodonín, 1990.
- JELÍNKOVÁ, Zdena. *Horňácká sedlácká*. Hodonín: Okresní kulturní středisko, 1983.
- KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
- KLUSÁK, Vladimír. *Píseň a život I. Písně z přírody*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Projektová metoda a projekt*. Brno: PF MU, 2002. ISSN 0323-0449.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

- LANGAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 80-7106-293-9.
- MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MIČKA, Antonín. *Štědrovečerní lidové zvyky a tradice na Horňácku*. Lúcký zpravodaj, číslo 3. Louka: Obecní úřad Louka, 2007.
- MIČKA, Antonín. *Pěšinkami Horňácka*. Hodonín: Český svaz protifašistických bojovníků, 1987. ISBN MK-59-019-87.
- MIČKA, Antonín. *Z dějin horňáckého školství a jeho osobností*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-187-0.
- MIČKA, A., LERCHOVÁ, A., JANOUC, O. *Mladé Horňácko 2012*. Boskovice: Albert, 2012. ISBN 978-80-7326-205-1.
- MIČKA, Antonín, ŠKOPIK, Michal. *Louka 950 let horňácké obce*. Dolní Bojanovice: Lelka, 1996.
- MIŠKEŘÍK, Jaroslav. *Horňácký zpěvník sedláckých*. Břeclav: Moraviapress, 1994.
- NELEŠOVSKÁ, Alena., SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2005. ISBN 80-244-1236-5.
- Kolektiv autorů, Obec Javorník. In: *Putování po Ostrožsku a Horňácku. Katalog obcí*. Uherský Ostroh: MAS Horňácko a Ostrožsko, 2013.
- PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. ISBN 978-80-904622-8-1.
- PAVLICOVÁ, Martina, DOHNALOVÁ, Lucie. *Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997. ISBN 80-86156-06-0.
- PAVLÍK, Jan. *Hrubá Vrbka*. Boskovice: ALBERT, 2011. ISBN 978-80-7326-197-9.
- PAVLÍK, Jan. *Kuželov, Horňácká dědina pod křídly větrného mlýna*. Kuželov: Obec Kuželov, 2005. ISBN 80-239-6558-1.

RUTTE, Ladislav, STRAKA, Oldřich. *Horňácko ve zpěvu, hudbě a tanci*. Gottwaldov: Tisk, 1950.

SVOBODOVÁ-GOLDMANNOVÁ, Františka. *Říkadla a hry slováckých dětí*. Gottwaldov: Krajské museum v Gottwaldově, 1958.

ŠTIKOVÁ, Věra. *Člověk a jeho svět*. Přírodověda pro 4. ročník. Brno: Nová škola, 2013.

TOMKOVÁ, Anna. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.

TOMKOVÁ, Anna. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675271.

Internetové zdroje

Antoš Frolka [online]. 2013 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://www.artplus.cz/cs/autor/699-frolka-antos>.

Barokní kaplička Louka [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.vyletnik.cz/mistopisny-rejstrik/stredni-morava/bile-karpaty/5144-louka/>

Blatouch bahenní [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.rybsvaz.cz/zu/slides/blatouchbahenni.html>

Cimbálová muzika Petra Galečky [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.hcmpg.wz.cz/index.html>

Cimbálová muzika Petra Mičky [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.hcmpm.unas.cz/>

Části dřevin [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://zena007.cz/skolka-pro-mladsi-deti-oslava-jara/>

Česnek medvědí [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.novyobzor.cz/novyobzor/eshop/9-1-KOMPLETNI-SORTIMENT/0/5/79-Cesnek-medvedi>

Dub letní [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.pannacz.com/herbar-rostlin.16/dub-devetsil-divizna-dobromysl.387.html>

Habr obecný [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Habr_obecn%C3%BD

Hodová obchůzka Louka [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.obeclouka.cz/>

Horňácká cimbálová muzika Jana Grabce. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://hcmjg.wz.cz/>

Horňácká cimbálová muzika Kubíci. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.cmkubici.kx.cz/>

Horňácká cimbálová muzika Jožky Staše. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: www.stasovci.cz

HRBÁČ, Martin. Mp3, pěkné zkázáníčko [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://hcmh.wz.cz/mp3.html>

kaplička Louka [online]. [cit. 4.12.2013]. Dostupný na WWW: http://www.kubikfoto.cz/?ukaz2=13_ceska_republika_-_hrady,_zamky,_priroda,_pamatky,_turistika,_lide&grafika=0&Obj=&limit=48&strana

Kostel Lipov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lipov_kostel.jpg

Kostel sv.Máří Magdalény [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_nad_Veli%C4%8Dkou

Lípa malolistá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: [http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz&latName=Tilia%20cordata&title=Tilia%20cordata%20%7C%20%3%ADpa%20malolist%C3%A1%20\(1%C3%ADpa%20srd](http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz&latName=Tilia%20cordata&title=Tilia%20cordata%20%7C%20%3%ADpa%20malolist%C3%A1%20(1%C3%ADpa%20srd)

Mapa Horňácka [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.leader.ostrozsko.cz/>

Mapa obce Louka [online]. [cit. 4.12.2013]. Dostupný na WWW: <http://mapy.cz/#!x=17.488270&y=48.915582&z=15&l=15>

Medvědí honička [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://wiki.rvp.cz/Sborovna/4tydenni_plany/2.Zpracovane_tydenni_plany/1.Predskolni_vzdelavani/Objevujeme_sv%C4%9Bt_kolem_n%C3%A1s/Masopust

Musica Folklorika. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.musicafolklorica.cz/onas.html>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2013). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2013. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z WWW: <<http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>>

Řeka Velička [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Veli%C4%8Dka_\(p%C5%99%C3%ADtok_Moravy\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Veli%C4%8Dka_(p%C5%99%C3%ADtok_Moravy))

sasanka hajní [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.enviweb.cz/clanek/priroda/90381/>

sasanka pryskyřníkovitá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_rostliny/html02/foto_021.html

sasanka pryskyřníkovitá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_rostliny/html02/foto_021.html

slaměný anděl [online]. [cit. 28. 11. 2013]. Dostupný na WWW: <http://www.fortel-katalog.sk/slamene-ozdoby-anjeli-zaves-24-ks.htm>

Slepá mapa ČR s krajskými městy [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://www.zemepis.com/smkrajem.php>

sněžěnka podsněžník [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://hobby.idnes.cz/snezenka-podsneznik-galanthus-nivalis-d92-herbar.aspx?c=A081130_195206_herbar_lud

svída krvavá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://herbar.webnode.cz/svida-krvava/>

šablona karnevalové masky [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://www.rady-kutilum.com/vyroba-karnevalove-masky-157>

Three little bunnies [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z:
<http://www.theholidayzone.com/easter/songs.html>

tulipán červený [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://odowakk.blogspot.cz/2010_05_01_archive.html

Velikonoce ve Velké Británii [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://www.jetoboj.cz/velikonoce-ve-velke-britanii/>

Velikonoční vzpomínání. Veselé diktáty [online]. 2013 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z:
<http://diktaty.chytry.cz/>

Větrný mlýn Kuželov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://itras.cz/vetrny-mlyn-kuzelov/galerie/12818/>

Vynášení Moreny [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://www.webareal.cz/rc-na-mysaku/3-FOTOGALERIE/18-Vynaseni-Moreny-brezen-2010>

Znak obce Kuželov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://bilekarpaty.net/mistopis/misto/obec-kuzelov/13389427>

Znak obce Lipov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://www.lipovjan.cz/cs_lipov.php

Znak obce Louka [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louka_HO_CZ_CoA.jpg

Znak obce Velká nad Veličkou [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Velk%C3%A1_nad_Veli%C4%8Dkou_znak.j](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Velk%C3%A1_nad_Veli%C4%8Dkou_znak.jpg)
pg

Seznam příloh

Seznam příloh k projektu Vánoce na Horňácku.....	I
1. Pracovní list – Vánoční tradice na Horňácku.....	II
2. Noty k písni – Došli sme k vám na koledu.....	IV
3. Upravený text koledy – Doplnování i/y.....	IV
4. Dopis Ježíškovi.....	V
5. Pracovní list – Vánoční cesta.....	VI
6. Šablona vánočního stromu.....	VIII
7. Řešení úkolu č. 6.....	IX
8. Pracovní list – počítání na vánočním stromu.....	X
9. Pracovní list – počítání slaměných andělů.....	XI
10. Příklady – Mikulášské počítání	XII
11. Text – Vánoční tradice	XII
12. Obrázek – koleda.....	XIII
13. Obrázek – Dětská koleda.....	XIII
14. Obrázek – Zimní Cesta.....	XIV
15. Obrázek – Žena na Horňácku.....	XIV
16. Obrázek – Muž z Horňácka	XV
17. Výkres – Zasněžený strom na Horňácku.....	XV
18. Vánoční přání	XVI
19. Vánoční dekorace.....	XVI
20. Noty a text k písním – Došli sme k vám na koledu, Vyletěla sojka.....	XVII
21. Obrázky k písni došli sme k vám na koledu.....	XIX
22. Obrázky k písni Vyletěla sojka.....	XIX
Seznam příloh k projektu Velikonoce na Horňácku.....	XX
1. Pracovní list – Masopustní pondělí	XXI
2. Pracovní list – porozumění textu.....	XXII
3. Pracovní list – doplňování chybějících písmen do textu.....	XXIII

4. Text básně smrtná neděla.....	XXIII
5. Tabulka – doplňování pádů.....	XXIII
6. Seznam příkladů ve skořápce.....	XXIV
7. Příklady ve vajíčku.....	XXV
8. Pracovní list – fašankové matematické putování.....	XXVI
9. Pracovní list – přírodovědná vycházka.....	XXVII
10. Fotografie – Fašanek na Hornácku.....	XXX
11. Fotografie – Vynášení Moreny.....	XXX
12. Pracovní list – názvy pomlázek v ČR.....	XXXI
13. Flashcards Easter.....	XXXII
14. Fotografie – Zdobířka kraslic.....	XXXIII
15. Fotografie – Nazdobené kraslice.....	XXXIII
16. Šablona šable.....	XXXIII
17. Fotografie – Morena.....	XXXIV
18. Šablona maska.....	XXXIV
19. Noty k písním – Fašanku fašanku.....	XXXV
20. Noty k písni – Konopice	XXXVI

Seznam příloh k projektu Hornácko.....XXXVII

1. Pracovní list – Novohotské pověsti.....	XXXVIII
2. Pracovní list – Historie obce Louka.....	XXXIX
3. Tabulka s textem – přehled římských číslic.....	XL
4. Pracovní list – práce s tabulkou.....	XLI
5. Fotografie – Kostel sv. Máří Magdaleny ve Velké nad Veličkou.....	XLII
6. Fotografie – Kostel Všech svatých v Lipově.....	XLII
7. Fotografie – Kaplička v Louce.....	XLII
8. Fotografie – Hodová obchůzka v Louce.....	XLIII
9. Fotografie – Větrný mlýn v Kuželově.....	XLIII
10. Znak obce Louka.....	XLIII

11. Znak obce Lipov.....	XLIV
12. Znak obce Kuželov.....	XLIV
13. Znak obce Velká nad Veličkou.....	XLIV
14. Mapa mikroregionu Horňácko.....	XLV
15. Ženský horňácký kroj.....	XLVI
16. Mužský horňácký kroj.....	XLVII
17. Pracovní list – horňácký kroj.....	L
18. Letecký snímek obce Louka.....	LI
19. Kaplička v Louce.....	LI
20. Noty k písni – A já mám koníčka vraného.....	LII
21. Noty k písni – Keď si já zazpívám.....	LIII
22. Noty k písni – Jatelinka.....	LIV

Přílohy k projektu Vánoce na Hornácku

Příloha č. 1

Vánoční tradice na Horňácku

Přišel-li během dne do domu prvn_ host a byl to muž, věšt_lo se z toho, že se narod_ syn, anebo že krávy budou v př_št_m roce rod_t býčky. Kd_ž přišla žena, mělo být více „jalúveček“. Při štědrovečerní večeř_ se věštilo, například pomocí ovoce. Kd_ž mělo jablíčko rozkrojená jádra ve tvaru hvězd_čk_, měl být člověk krájej_c_ jablíčko zdrav, pokud vytvoř_la překrojená jádra kř_ž nebo byl rozlousknut_ ořech prázdn_, měl dot_čný do roka zemřít. Věštilo se i podle úlitků olova. Jakmile vytvoř_lo olovo tvar růže, čekalo člověka štěst_, objevil-li se tvar rakve, předpovídalo to smrt.¹⁴²

Úkoly k textu:

a) Urči slovní druhy u slov:

DEN-	DŮM-	PRVNÍ-	TO-
MUŽ-	NARODÍ-	KRÁVY-	ROZKROJENÁ-
PRÁZDNÝ-	OLOVO-	RŮŽE-	ČEKALO-

b) Napiš slova opačného významu k daným slovům.

DEN -	NARODIT SE-	PŘIJÍT-
ZDRÁV-	PRÁZDNÝ-	OBJEVIT SE-

c) Vysvětli význam slova *JALÚVEČKA*:

d) Doplň v textu chybějící i,í/y,ý

e) Jsou následující věty pravdivé? Pokud NE, oprav je.

- Když přišel během dne do domu první host a byl to muž, věštilo to, že se narodí dcera.
- Když přišla žena, mělo být více jalúveček.
- Když mělo jablíčko rozkrojená jádra ve tvaru kříže, měl být člověk zdrav.

¹⁴² MÍČKA, Antonín. *Štědrovečerní lidové zvyky a tradice na Horňácku*. Lúcký zpravodaj, číslo 3. Louka: Obecní úřad Louka, 2007.

- Když byl rozlousklý ořech prázdný, znamenalo to, že člověk zemře.
- Jakmile vytvořilo olovo tvar růže, znamenalo to lásku.

Došli sme k vám na koledu

koleda - táhle

1. Doš-li sme k vám, na ko-le-e du, mi-lí prá-te-lé, Dá-te-li nám
na ja-blú-čka, na o-ri-i-šky, hr-nek věr-te-le.

9
gro-šík vez-me me, le-bo ko-šík jab-lek pri-jme-me. Srd-co z me-du, šak sme do-o-šli

18
k vám na ko-le du.

Příloha č. 3

Došli jsme k vám na koledu, m_lí přátelé, pro jablíčka, pro oř_šky, trnek věřtele. T_dli t_dli c_nk c_nk t_dlidom, ponese me plné kapse dom. Srdco z medu, šak jsme došli k vám na koledu. Došli sme k vám na koledu jak ten Kristus Pán, zahrajeme, zazpíváme, brnkne na c_mbál. Nenechte nás tady dlouho stát, k Betlému sa máme ubírat, Jež_škovi, maličkému ideme zahrát.

¹⁴³ Archiv *Cimbálové muziky Petra Galečky*.

Příloha č. 4

Milý Ježíšku....

Příloha č. 5

Honzík a Maruška jdou k vánočnímu stromu v Lipově, kde se koná koledování u sochy Panny Marie. Honzík jde po čtvercích s výsledkem 40 a Maruška po čtvercích s výsledkem 80. Honzíkovu cestu vybarvi modře a Maruščinu červeně. Po cestě ze slabik poskládáš názvy písní, které budou Honzík a Maruška u sochy zpívat. Jakmile je správně vyluštíš, písničky si zazpíváme.

77-4 NO	55+4 DO	74+6 TEN	36-5 BE	28+2 NA	15+5 V	17+3 CO
36+4 DOŠ	36+2 PU	81-6 VÁ	31-1 RO	25+4 NI	17-6 NY	8+9 NÝ
69-8 OU	50-10 LI	72+6 NOČ	85-5 NÍ	90-10 ČAS	48+1 VÁ	90-9 DÁ
47-5 NÁM	98-8 MY	30+10 SME	85+3 VE	71+9 DOČ	56-6 HO	56+3 VE
36+1 VY	26+4 RO	89-7 DIL	31+9 K	75+5 KA	74+5 SE	39-7 PÁN
75-3 KRI	75+4 ŽÍ	44+4 ŠEK	37+3 VÁM	100-20 LI	79+1 SME	70+10 ZAS
45-3 NOC	27-5 DO	77-6 NY	47-7 NA	32+8 KO	20+20 LE	36+4 DU

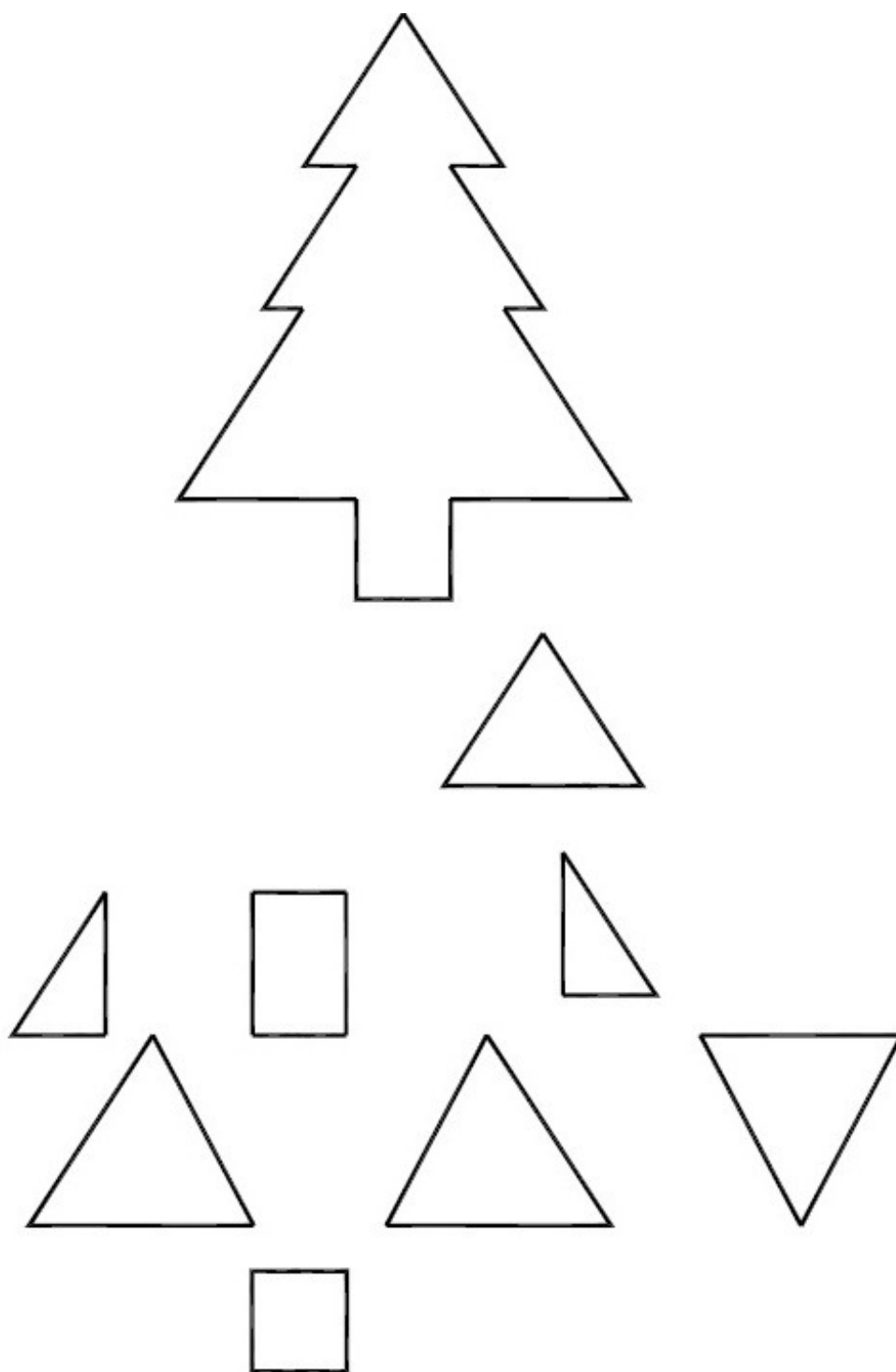
Písnička, kterou bude zpívat Maruška: _____

Písnička, kterou bude zpívat Honzík: _____

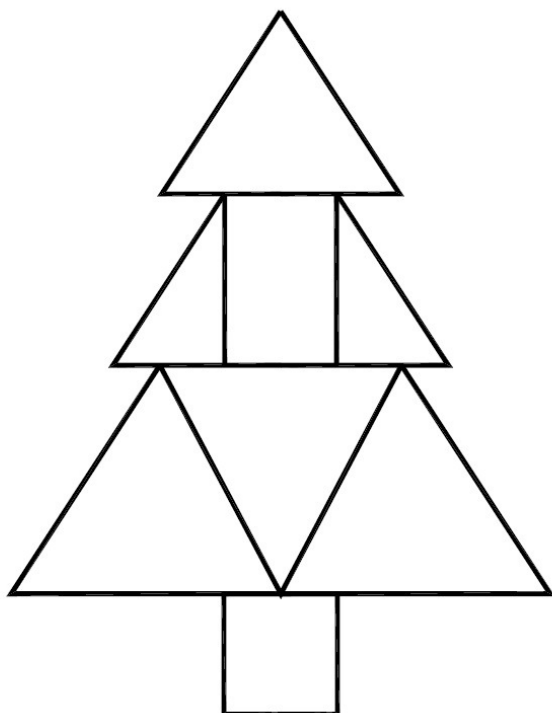
Řešení:

77-4		74+6 TEN				
36+4 DOŠ		81-6 VÁ				
	50-10 LI	72+6 NOČ	85-5 NÍ	90-10 ČAS		
		30+10 SME		71+9 DOČ		
			31+9 K	75+5 KA		
			37+3 VÁM	100-20 LI	79+1 SME	70+10 ZAS
			47-7 NA	32+8 KO	20+20 LE	36+4 DU

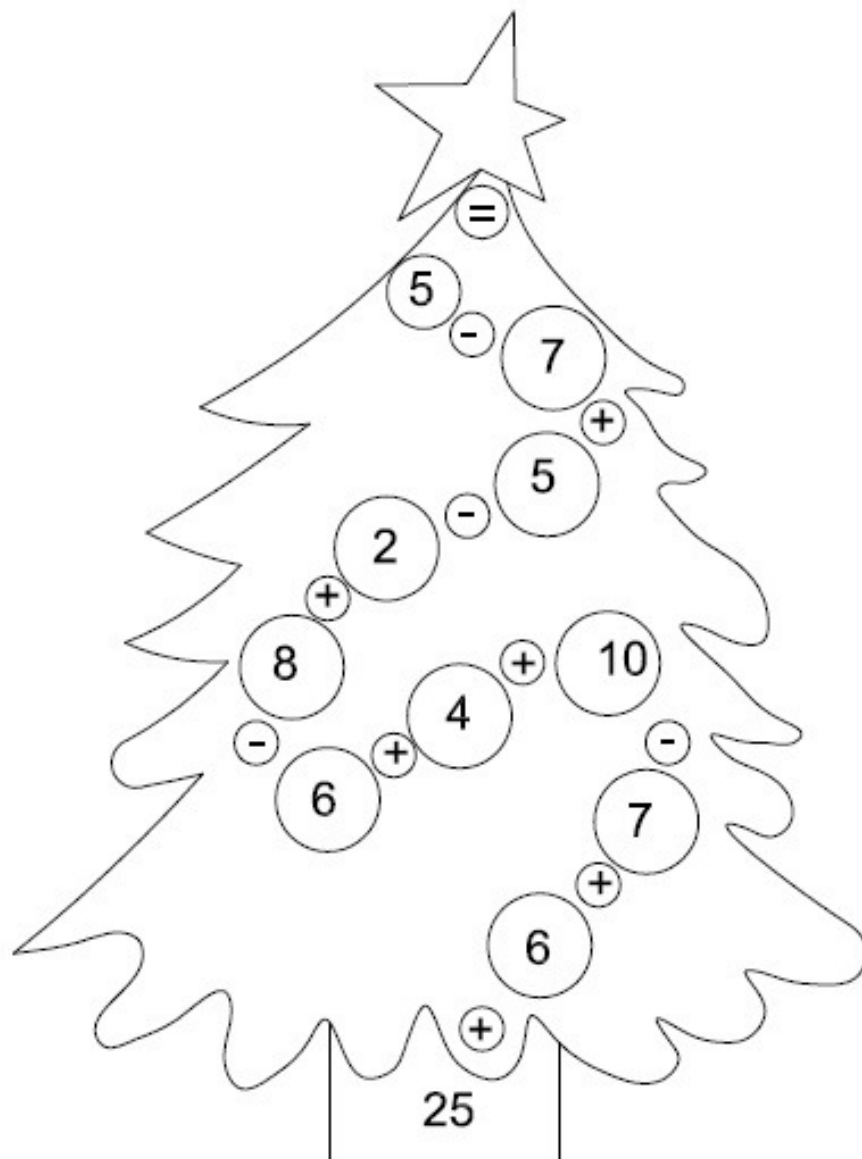
Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Spočítej příklad a označ správný počet andělů.

$8 + 7 =$

$15 - 9 =$

$7 + 3 =$

$20 - 9 =$

$9 + 3 =$

$17 - 5 =$

$12 + 1 =$

$11 - 8 =$

$7 + 5 =$

$8 + 9 =$

144

¹⁴⁴ obrázek slaměného anděla stažen z: *slaměný anděl* [online]. [cit. 28. 11. 2013]. Dostupný na WWW: <http://www.fortel-katalog.sk/slamene-ozdoby-anjeli-zaves-24-ks.htm>

Příloha č. 10

Čert, který včera obcházel s Mikulášem a andělem celé Hornácko, zkoušel vypočítat pár příkladů. Počítání mu ale moc nešlo a nasekal plno chyb. Chyby najdi a oprav.

$12 + 3 = 16$

$13 - 5 = 7$

$9 + 6 = 15$

$18 - 9 = 10$

$16 - 8 = 9$

$7 + 8 = 12$

$7 + 9 = 15$

$20 - 11 = 7$

$9 + 4 = 16$

$3 + 8 = 12$

$20 - 5 = 16$

$3 + 14 = 22$

$1 + 12 = 15$

$6 + 7 = 14$

$6 + 7 = 15$

Příloha č. 11

„Štědrý den byl nejvýznamnějším věštebním dnem v celém roku. Mládež pomocí různých způsobů odkrývala svou budoucnost, hospodáři chtěli vědět, jaká úroda a počasí je čeká v příštím hospodářském roce. Věštilo se podle ovoce: překrojená jádra jablka ve tvaru hvězdy znamenala pro člověka zdraví, tvar kříže nemoc a smrt. Stejně tak zdravé jádro vlašského ořechu symbolizovalo zdraví a ořech prázdný nemoc. V Nové Lhotě dívky házely ořechy na vodu: když ořech plaval na vodě, říkalo se, že se dívka vdá daleko do světa. Věštilo se také z odlitků olova, podle tvarů se pak usuzovalo na další osud člověka.“¹⁴⁵

¹⁴⁵PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 114. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 12¹⁴⁶

Příloha č. 13¹⁴⁷

¹⁴⁶PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 116. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁴⁷PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 115. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 14¹⁴⁸

Příloha č. 15¹⁴⁹

¹⁴⁸PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 193. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁴⁹PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 192. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 16¹⁵⁰

Příloha č. 17

¹⁵⁰PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 192. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 18

Příloha č. 19

Došli sme k vám na koledu

koleda - táhle

1. Doš-li sme k vám, na ko-le-e du, mi-lí prá-te-lé, Dá-te-li nám
na ja-blú-čka, na o-ri-i-šky, hr-nek věr-te-le.

9
gro-šík vez-me me, le-bo ko-šík jab-lek pri-jme-me. Srd-co z me-du, šak sme do-o-šli

18
k vám na ko-le du.

1. Došli sme k vám na koledu,

milí přátelé.

Na jablůčka, na oříšky,

trnek věrtele.

Dáte-li nám grošík vezmeme,

lebo košík jablek přijmeme.

Srdco z medu,

šak sme došli k vám na koledu.

2. Došli sme k vám na koledu,

Jak ten Kristuspán.

Zaspíváme, zadudáme,

Brinknem na cimbál.

Tydli, tydli, cink, cink, tydlidom,

Doneseme plné kapse dom.

Srdco z medu,

Šak sme došli, k vám na koledu.¹⁵¹

¹⁵¹ Archiv Cimbálové muziky Petra Galečky.

Vyletěla sojka

koleda

1. Vy-le- tě- la soj- ka z dru- hé stra- ny háj- ka, pás- li ov- ce pas- tuš- ko- vé, jed- li ka- šu

z hrn- ka.

1. Vyletěla sojka, z druhé strany hájka.

Pásli ovce pastuškové, jedli kašu z hrnka.

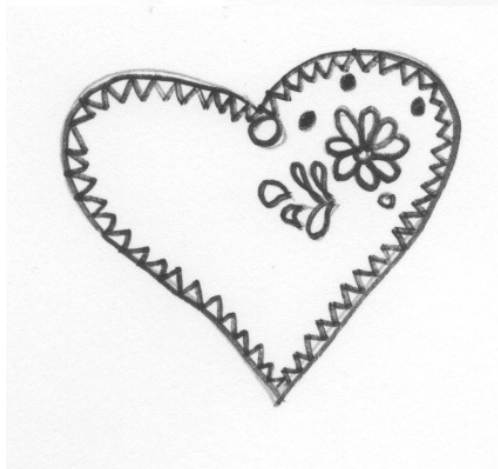
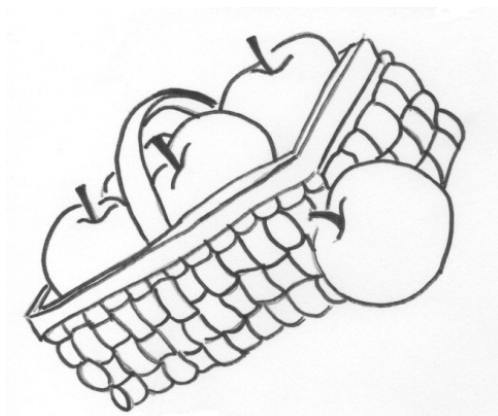
2. Přiletěl k nim anděl, aby jím pověděl:

Že sa Kristus Pán narodil, aby každý

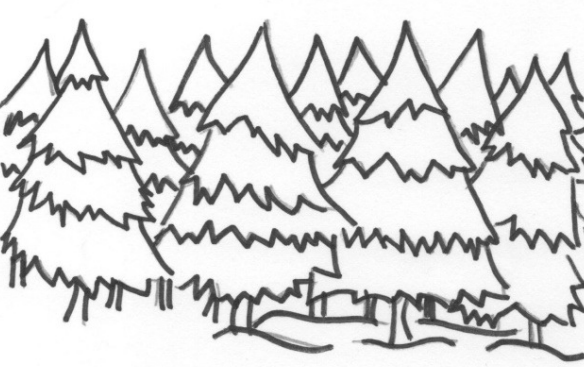
věděl.¹⁵²

¹⁵² Archiv Cimbálové muziky Petra Galečky.

Příloha č. 21

Příloha č. 22

Přílohy k projektu Velikonoce na Hornácku

Příloha č. 1

„O masopustním pondělí a úterý obcházeli svobodní chlapci s muzikanty po vesnici, průvod vedl stárek. Před domem museli chlapci skákat na konopě, aby vysoko vyrostlo. Od domácích dostávali slaninu na rožeň, z naturálií vejce, obilí i drobné peníze. V pondělí chodili podšablovat malí chlapci, kteří také vyskakovali na konopí. Který vyskočil nejvýš, dostal největší odměnu. Na konec masopustu se konala taneční zábava s pochováním basy.“¹⁵³

Úkoly k textu:

- a) K uvedeným slovům napiš slova opačného významu:
SVOBODNÍ-
VYSOKO-
MALÍ-
NEJVÝŠ-
NEJVĚTŠÍ-
KONEC-
- b) Urči kořeny slov: muzikanty, chodili, vyskakovali
- c) Podtrhni v textu předložky
- d) Opiš poslední větu a urči základní skladební dvojici.
- e) Vysvětli význam slova stárek.
- f) Vypiš všechna podstatná jména a urči jejich rod a vzor.

¹⁵³PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 103. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 3

Pamětníci b_ mohli vypráv_t o tom, že sv_t na Hornácku byl dříve trochu jiný. Ctily se v_ ce trad_ ce, a proto si l_ dé b_ li bližší než dnes. Všichni celí nedočkaví se těšili na chv_ li, kdy teplé sluneční paprsky zaplaví zemi. To se však již bl_ žil velikonoční čas. Co her tenkrát děti znaly! Někdo roztáčel b_ číkem dřevěnou káču, a jakmile začala půda vys_ chat, vzpomněli si kluci na kul_ čky. Slunné, někdy ovšem i deštivé, v_ jímečně mrazivé Velikonoce upl_ nuly vel_ ce rychle. Některé ob_ čeje ještě opravdu nezanikly, občas se ob_ ví v mnoha vs_ ch l_ dově kroje nebo alespoň v_ šivky.¹⁵⁵

Příloha č. 4

„Smrtná neděla, kams ty klúče poděla?

Dala sem ích svatému Jurí,

Svatý Jurí stává, zem odemykává,

Aby rostla tráva, tráva zelená.

Všelijaké kvítí, modrá aleluja.“¹⁵⁶

Příloha č. 5

	2. pád č. jedn.	1. pád č. mn.	4. pád č. mn.
Morena			
Pomlázka			
Kobliha			
Konopí			
Fašánek			

¹⁵⁵ Velikonoční vzpomínání. Veselé diktáty [online]. 2013 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z: <http://diktaty.chytry.cz/> (V textu přidáno slovní spojení na Hornácku)

¹⁵⁶ PAJER, Jiří. Čtení o Hornácku. Strážnice: Etnos, 2013. s. 105. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 6

Seznam příkladů ve skořápce.

$560 + 314$	$5\,093 : 7$	$804\,273 - 569\,181$
$473 + 297$	$6\,874 : 9$	$36 \cdot 5$
$3\,165 + 825$	$8\,084 : 7$	$125 \cdot 7$
$190 + 2\,786$	$6\,0008 : 8$	$18 \cdot 4$
$2\,702 - 484$	$1585 : 5$	$19 \cdot 6$
$1600 - 128$	$702\,451 - 98\,076$	$13 \cdot 5$
$3\,801 : 5$	$604\,135 - 496\,273$	$11 \cdot 7$

Příloha č. 7

Příklady ve vajíčku

$$847 \cdot 5$$

$$916 \cdot 7$$

$$355 \cdot 9$$

$$7\,948 : 8$$

$$6\,589 : 5$$

$$2\,896 : 3$$

$$6 \text{ dm } 6 \text{ cm} = \quad \text{cm}$$

$$3 \text{ km } 520 \text{ m} = \quad \text{m}$$

$$5 \text{ m } 20 \text{ cm} = \quad \text{mm}$$

$$1 \text{ kg } 20 \text{ g} = \quad \text{g}$$

$$67 \text{ dkg } 5 \text{ g} = \quad \text{g}$$

$$10 \text{ kg } 256 \text{ g} = \quad \text{g}$$

$$1 \text{ hl} = \quad \text{l}$$

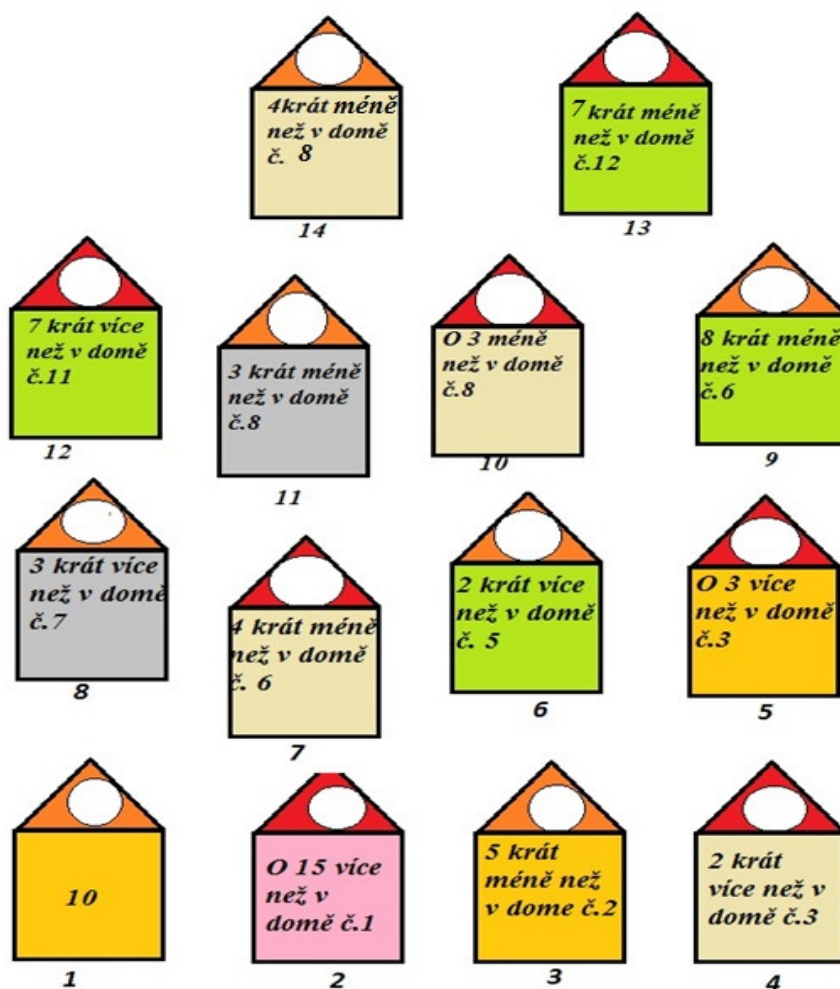
$$25 \text{ l } 20 \text{ ml} = \quad \text{ml}$$

$$2 \text{ hl } 60 \text{ l} = \quad \text{mm}$$

Příloha č. 8

Fašankové matematické putování

Vydej se i ty na fašankovou obchůzku a sbírej koblihy po vesnici. Začátek obchůzky je v domě číslo 1, ve kterém *fašankáři* dostali 10 koblih. Pak počítej podle pokynů na každém domečku a zapisuj, kolik koblih si kde dostal, na střechy domečků.

- Kolik koblih dostali fašankáři po celé vesnici?
- Jaké číslo měl dům, ve kterém dostali *fašankáři* nejméně koblih?
- Jaké číslo měl dům, ve kterém dostali koblih nejvíce?
- Po vesnici chodilo celkem 20 chlapců. Kolik by musel dostat každý z chlapců koblih, aby se spravedlivě rozdělili?

Příloha č. 9

Pracovní list

1. Stručně popiš, jaké změny se na jaře odehrávají v přírodě. Který den je první jarní?

2. Doplň chybějící údaje.

Veličkaje _____ největší řeka okresu _____. Pramení na hoře _____ ve výšce _____ a je dlouhá skoro _____. Velička se vlévá ve _____ do řeky Moravy.

3. Co je chráněná rezervace? Znáš nějakou?

4. Přiřaď názvy stromů k jejich listům.

159

157

158

Habr obecný

Dub letní

Lípa malolistá

¹⁵⁷ Lípa malolistá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:

[http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz&latName=Tilia%20cordata&title=Tilia%20cordata%20%7C%201%C3%ADpa%20malolist%C3%A1%20\(1%C3%ADpa%20srd%C4%8Dit%C3%A1\)&showPhoto_variant=photo_description&show_sp_descr=true&spec_syntax=species](http://www.botanickafotogalerie.cz/fotogalerie.php?lng=cz&latName=Tilia%20cordata&title=Tilia%20cordata%20%7C%201%C3%ADpa%20malolist%C3%A1%20(1%C3%ADpa%20srd%C4%8Dit%C3%A1)&showPhoto_variant=photo_description&show_sp_descr=true&spec_syntax=species)

¹⁵⁸ Habr obecný [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Habr_obecn%C3%BD

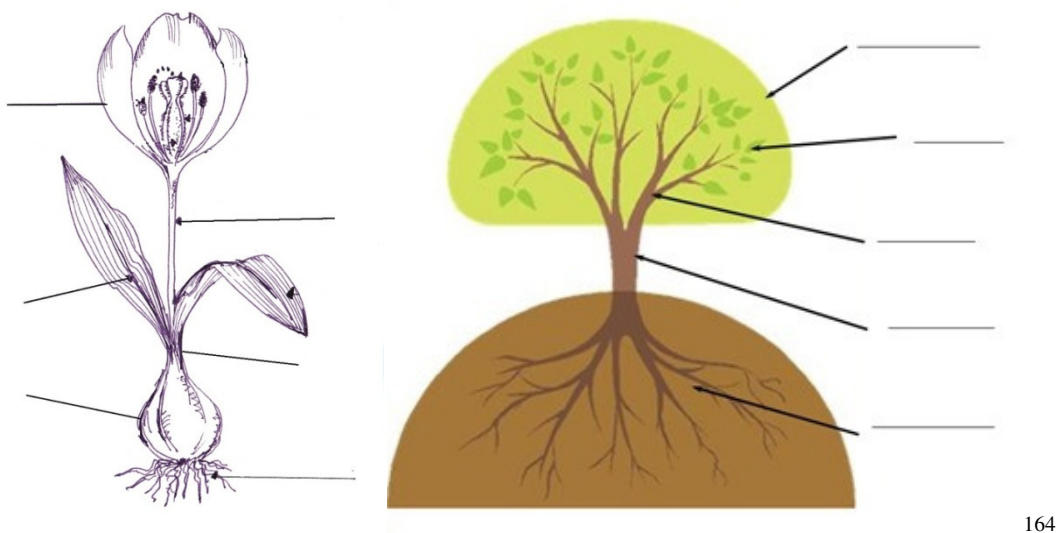
¹⁵⁹ dub letní [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.pannacz.com/herbar-rostlin.16/dub-devetsil-divizna-dobromysl.387.html>

5. Přiřaď správně názvy bylin k obrázkům.

- sněženka podsněžník česnek medvědí svída krvavá sasanka pryskyřníkovitá

6. Popiš části dřevin a bylin.

¹⁶⁰ česnek medvědí [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.novyobzor.cz/novyobzor/eshop/9-1-KOMPLETNI-SORTIMENT/0/5/79-Cesnek-medvedi>
¹⁶¹ sasanka pryskyřníkovitá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_rostliny/html02/foto_021.html
¹⁶² svída krvavá [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://herbar.webnode.cz/svida-krvava/>
¹⁶³ sněženka podsněžník [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://hobby.idnes.cz/snezenka-podsneneznik-galanthus-nivalis-d92-/herbar.aspx?c=A081130_195206_herbar_lud

7. Urči, zda se jedná o byliny vytvářející květenství nebo jednotlivý květ. Správně spoj.

Květenství

Jednotlivý květ

Napiš názvy těchto rostlin.

¹⁶⁴ *části dřevin* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://zena007.cz/skolka-pro-mladsi-deti-oslava-jara/>

¹⁶⁵ *sasanka hajní* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.enviweb.cz/clanek/priroda/90381/>

¹⁶⁶ *tulipán červený* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://odowakk.blogspot.cz/2010_05_01_archive.html

¹⁶⁷ *blatouch bahenní* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.rybsvaz.cz/zu/slides/blatouchbahenni.html>

¹⁶⁸ *sasanka pryskyřníkovitá* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://www.guh.cz/edu/bi/biologie_rostliny/html02/foto_021.html

Příloha č. 10¹⁶⁹

Příloha č. 11¹⁷⁰

¹⁶⁹PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 104. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁷⁰PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 105. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 12¹⁷¹

Názvy pomlázek v různých koutech ČR. Každou oblast zznač do slepé mapy, urči, do jakého kraje patří a jaké má krajské město, průmysl, a zda krajem protékají významné řeky a zda se krajem táhne nějaké pohoří.

Binovačka, vinovačka – pomlázka spletená z prutů vinné révy

Dynovačka – z Chodska

Koleda – jihomoravské Vranovsko

Kyčkování, kyčkovanka, kyčka – Opavsko

Mrskút, mrskot, mrskanda, mrskačka – jižní a střední Morava

Pamihod, pamihod – střední Čechy (hlavně Rakovnicko)

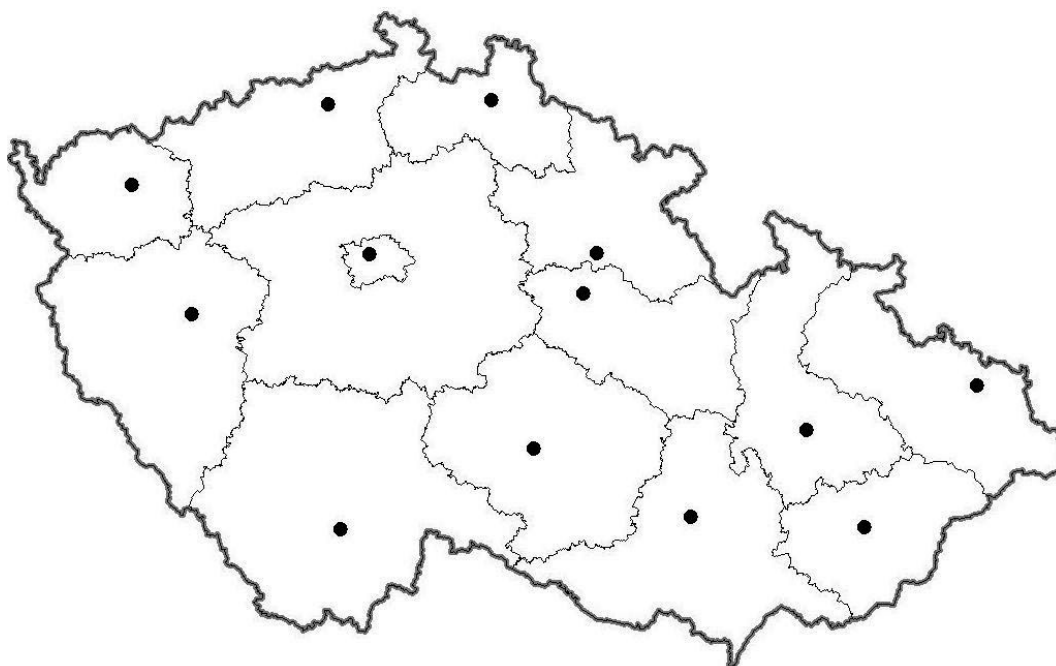
Sekačka – Žďársko

Šlahačka, šlehačka, šlahání, vyplácání – jihovýchodní Morava

Šmirgust, šmirgrust, šmerkúst, šmykustr, šmerkoust – severní Morava a vých. Čechy

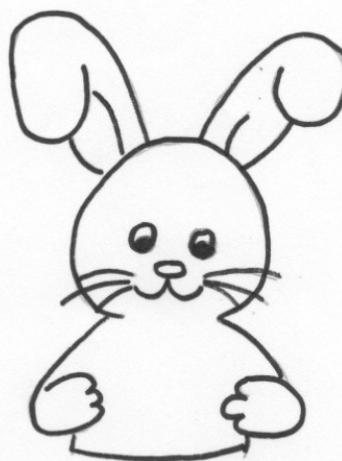
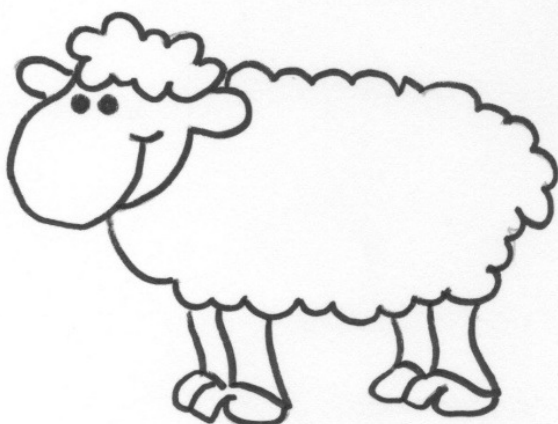
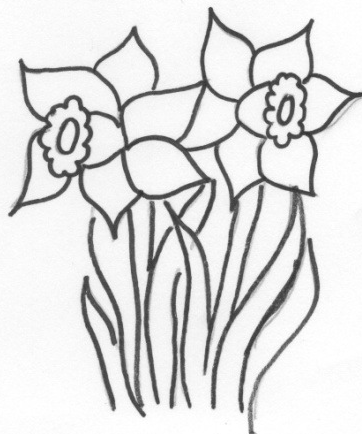
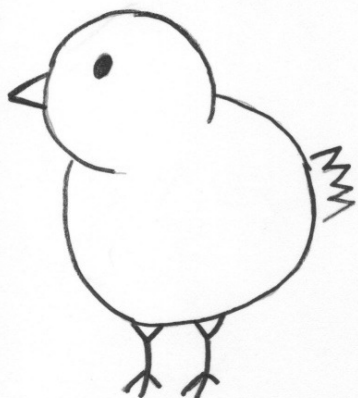
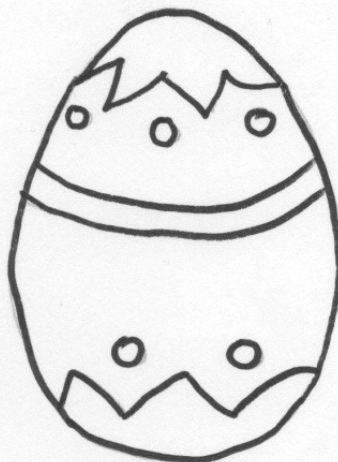
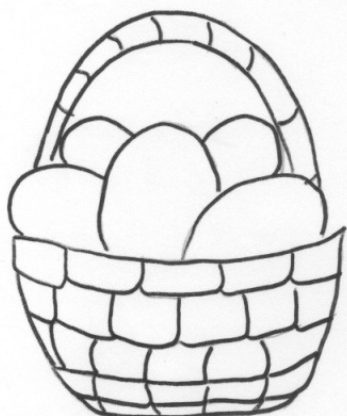
Tatarec, tatar – střední Morava

Korbáč, karabáč – Morava, Hornácko

¹⁷¹Slepá mapa ČR s krajskými městy [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.zemepis.com/smkrajem.php>

Příloha č. 13

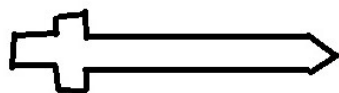
Příloha č. 14¹⁷²

Příloha č. 15¹⁷³

Příloha č. 16

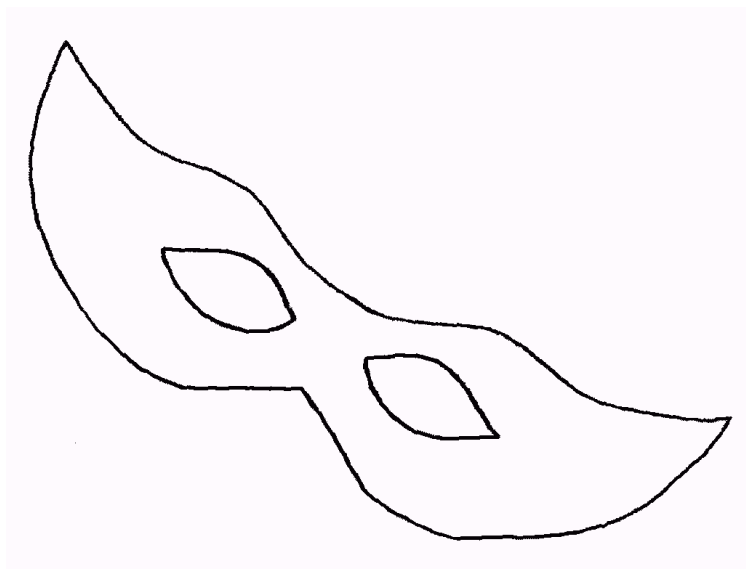
¹⁷²PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 106. ISBN 978-80-904622-8-1.

¹⁷³PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku*. Strážnice: Etnos, 2013. s. 107. ISBN 978-80-904622-8-1.

Příloha č. 17¹⁷⁴

Příloha č. 18¹⁷⁵

¹⁷⁴Vynášení Moreny [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.webareal.cz/rc-na-mysaku/3-FOTOGALERIE/18-Vynaseni-Moreny-brezen-2010>

¹⁷⁵šablona karnevalové masky [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.rady-kutilum.com/vyroba-karnevalove-masky-157>

Fašanku, fašanku

sedlácká

1
Fa-šan-ku, fa-šan-ku, ve-li-ká noc bu-de, kdo ne-má ko-žů-ška, te-mu zi-
9
ma bu-de.

Fašanku, fašanku

nápěv č. 2

1
Fa-šan-ku, fa-šan-ku, fa-šan-ku, fa-šan-ku. Ej, už je t'a na má-le.

Fašanku, fašanku

nápěv č.3

1
Fa-šan-ku, fa-šan-ku, ja-ko téj ro-sen-ky na ze-le-něj
šak je t'a na má-le.
9
trá-vě.

¹⁷⁶Archiv Cimbálové muziky Petra Galečky.

Konopica

Podle Šupalovy pozůstalosti v Okresním archivu Hodonín

1 Se-jem, se-jem ko-no-pi-ce, pod sto-uem drob-ce má-lo nás pod-te vy ne-ke-rý
2 a-by by-ly roz-rost-ny-ce. ku-ra na nich chlop-ce
3
4
5
6
me-zi nás.

¹⁷⁷JELÍNKOVÁ, Zdena. *Tance z Horňácka IV. Nová Lhota, Vápenky*. Hodonín: OKS Hodonín, 1990. s. 29.

Přílohy k projektu Hornácko

Příloha č. 1

„Novolhotský kostel vznikl zásluhou Adama Drozdíka. Ten byl lapen zbojníky a musel jim sloužit a za trest nosit poklad. V nestřežené chvíli se mu podařilo utéct a zbojnický poklad zakopat. Na jaře se pro poklad vrátil a zbojnické peníze věnoval na zbudování kostela.

Za uherských vpádů byly hranice Na Šancách hlídány vojáky. Na Šibenickém vrchu stál vysoký dřevěný sloup, a když se přiblížil nepřítel, přivazovali na něj vojáci otep slámy. Tu v noci zapalovali a ohněm pak dávali znamení všem ostatním hlídkám ve Strážnici, ve Veselí nad Moravou, Uherském Ostrohu, Hradišti i Brodě a celému okolí, že se blíží nepřítel.“¹⁷⁸

Úkoly k textům:

- a) V prvním odstavci urči slovní druhy u všech slov.
- b) Urči základní skladební dvojici ve větě:
Za uherských vpádů byly hranice Na Šancách hlídány vojáky.
- c) Urči pád, číslo a rod u zvýrazněných slov:
*Na Šibenickém vrchu stál vysoký dřevěný **sloup**, a když se přiblížil **nepřítel**, přivazovali na něj **vojáci otep slámy**.*
- d) Napiš synonymum ke slovům: vpád, lapen
- e) V prvním odstavci označ jednu větu jednoduchou a jednou souvětí.
- f) Vymysli názvy pro obě pověsti.

¹⁷⁸BARTOŠÍKOVÁ, Alena. *Krajinou Horňacka za prameny vod a písni*. Beroun: MH, 2008. s. 29. ISBN 80-86720-40-1.

Příloha č. 2

Historický vývoj obce Louka

„Můžeme předpokládat, že údolí Veličky, tudíž i dnešní Louka, bylo Slovany osídleno již v 9. Století, o čemž svědčí odkryté slovanské kostrové pohřebiště, které se našlo při stavbě železniční tratě u Lipova, i zbytky dobře vybudovaného slovanského opevnění, tzv. hradisko, nacházející se na vyvýšenině nad Javorníkem. K utváření obce Louky mohlo docházet od počátku osídlování tohoto kraje Slovany nebo v době upevňování moci Velkomoravské říše. Zakládací listina pochází z roku 1046. Vedle sousední Blatnice pod sv. Antoníčkem se zde uvádí Les u Mikulčic a samozřejmě i na Luce (Louce). Obchodní cesty, které spojovaly Prahu s dnešním Slovenskem a Maďarskem, a které vedly Luckou provincií, se staly křižovatkou zájmů českého a uherského státu. Louka je nejstarší slovanskou osadou Hornácka. Území tzv. Lucké provincie se rozprostíralo mezi řekou Olšavou a dolním tokem Moravy na straně moravské a Váhem na straně slovenské. Kraj mezi těmito řekami nepatřil ani k českému ani k uherskému státu, bylo to z počátku území nikoho, a proto bývaly o tento prostor vedeny neustále spory a bitvy mezi českými knížaty a uherskými králi. O toto území byla mezi oběma stranami vedena jednání“¹⁷⁹.

Urči pravdivost vět. Věty nepravdivé oprav.

Údolí Veličky bylo osídleno Kelty již v 9. století.

Při stavbě pohřebiště bylo nalezeno u obce Velká nad Veličkou kostrové pohřebiště.

Obec Louka je nestarší obcí na Hornácku.

V textu najdi odpovědi na otázky:

Kde se rozprostírala Lucká provincie?

Komu patřil tento kraj?

Kdy docházelo k utváření obce Louka?

Ze kterého roku pochází zakládací listina obce Louka?

¹⁷⁹ Mička, Antonín, ŠKOPÍK, Michal, *Louka – 950 let hornácké obce*, Louka: Obecní úřad Louka, 1996. s. 6.

Příloha č. 3

I	1		C	100
V	5		D	500
X	10		M	1000
L	50			
Například	VII =7	CM= 900	XCIV = 94	

Větrný mlýn patří mezi památkově chráněné objekty. Byl postaven v roce **1842**. V roce **1906** byla přistavena obytná část pro mlynářovu rodinu. Posledním mlynářem, od roku **1904**, byl pan Kašík. Dům i mlýn patřil rodině Kašíků celých **68** let. Po smrti pana Kašíka připadl majetek její dceři, která jej v roce **1972** prodala. V roce **1973** byly zahájeny opravy objektu. V roce **1990** byla v blízkosti mlýna vystavěna větrná elektrárna. Mlýn je tvaru kužele s dolním průměrem **8m** a horním **5m**. Mlýn je vysoký **15m**.¹⁸⁰

¹⁸⁰PAVLÍK, Jan. *Kuželov, Hornácká dědina pod křídly větrného mlýna*. Kuželov: Obec Kuželov, 2005. ISBN 80-239-6558-1

Příloha č. 4

Název Obce	Počet obyvatel	Katastrální výměr	Nadmořská výška
Lipov	1 513	15 km	227 m
Louka	994	10 km	247 m
Velká nad Veličkou	2 966	26 km	288 m
Suchov	510	14 km	380 m
Nová Lhota	701	26 km	484 m
Hrubá Vrbka	652	13 km	257 m
Malá Vrbka	206	4 km	266 m
Kuželov	412	10 km	294 m
Javorník	720	24 km	312 m

Úkoly: a) Seřad' názvy obcí podle abecedy:

- b) Která obec má nejméně obyvatel a která nejvíce?
- c) Kolik obyvatel celkově žije na Hornácku?
- d) O kolik obyvatel žije v Louce méně než v Lipově?
- e) O kolik obyvatel více žije ve Velké nad Veličkou než na Nové Lhotě?
- f) Seřad' **sestupně** obce podle počtu obyvatel.
- g) Jaký je celkový katastrální výměr mikroregionu Hornácko?
- h) Která obec je rozlohou největší?
- i) Která obec je rozlohou nejmenší?
- j) Sečti největší a nejmenší rozlohu obcí.
- k) Která obec leží nejvýše?
- l) Která obec má nejmenší nadmořskou výšku?
- m) Seřad' **vzestupně** obce podle nadmořské výšky.
- n) Sečti nadmořskou výšku druhé nejnižše položené vesnice s nadmořskou výškou třetí nejvýše položené vesnice.

Příloha č. 5¹⁸¹

Příloha č. 6¹⁸²

Příloha č. 7¹⁸³

¹⁸¹ *Kostel sv. Máří Magdalény* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_nad_Vel%C4%8Dkou

¹⁸² *Kostel Lipov* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lipov_kostel.jpg

¹⁸³ *Barokní kaplička Louka* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW:
<http://www.vyletnik.cz/mistopisny-rejstrik/stredni-morava/bile-karpaty/5144-louka/>

Příloha č. 8¹⁸⁴

Příloha č. 9¹⁸⁵

Příloha č. 10¹⁸⁶

¹⁸⁴*Hodová obchůzka Louka* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.obeclouka.cz/>

¹⁸⁵*Větrný mlýn Kuželov* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://itras.cz/vetrny-mlyn-kuzelov/galerie/12818/>

¹⁸⁶*Znak obce Louka* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louka_HO_CZ_CoA.jpg

Příloha č. 11¹⁸⁷

Příloha č. 12¹⁸⁸

Příloha č. 13¹⁸⁹

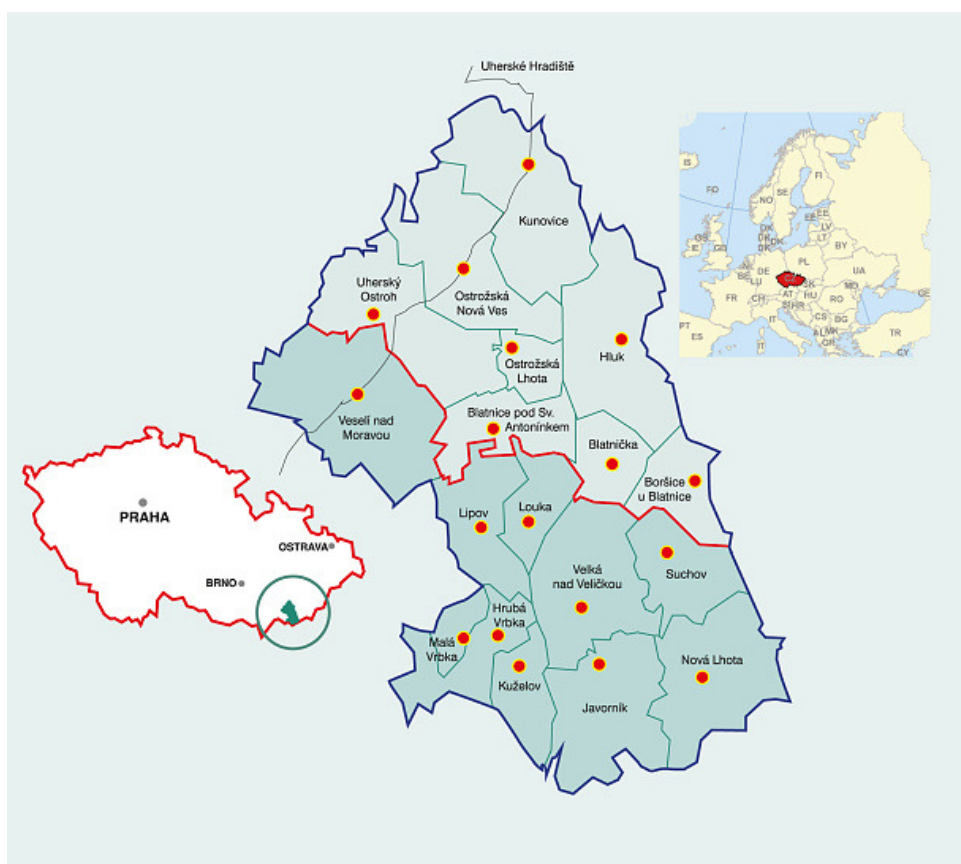

¹⁸⁷Znak obce Lipov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://www.lipovjan.cz/cs_lipov.php

¹⁸⁸Znak obce Kuželov [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://bilekarpaty.net/mistopis/misto/obec-kuzelov/13389427>

¹⁸⁹Znak obce Velká nad Veličkou [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Velk%C3%A1_nad_Veli%C4%8Dkou_znak.jpg

Příloha č. 14¹⁹⁰

¹⁹⁰ *Mapa Hornácka* [online]. [cit. 28.11.2013]. Dostupný na WWW: <http://www.leader.ostrozsko.cz/>

Příloha č. 15 – ŽENSKÝ kroj¹⁹¹

Rubáč

Fěrtoch

Fěrtůšek

Kordula

Lajbl

Vysoké boty

¹⁹¹ ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje horňácké obce Velká nad Veličkou*. Boskovice: ALBERT, 2000. s. 5-28.

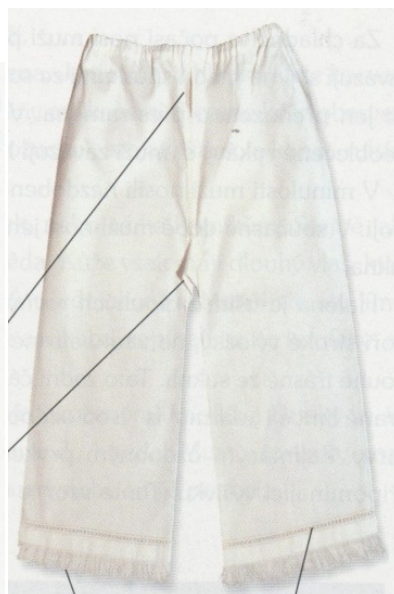

Šátky

Příloha č. 16 – MUŽSKÝ kroj¹⁹²

Šňůrkovica

Traslavice

¹⁹²ČASTOVÁ, V., GALEČKOVÁ, R., PETŘÍKOVÁ, M. *Kroje hornácké obce Velká nad Veličkou*. Boskovice: ALBERT, 2000. s. 29-41.

Pruclek

Nohavice

Kabát

Šáteček

Šmukač

Vysoké boty

Pár nastrojený v hornáckém kroji.

Příloha č. 17

Správně popiš vyznačené části hornáckého kroje.

Příloha č. 18¹⁹³

Příloha č. 19¹⁹⁴

¹⁹³ *Mapa obce Louka* [online]. [cit. 4.12.2013]. Dostupný na WWW:
<http://mapy.cz/#!x=17.488270&y=48.915582&z=15&l=15>

¹⁹⁴ *kaplička Louka* [online]. [cit. 4.12.2013]. Dostupný na WWW:
http://www.kubikfoto.cz/?ukaz2=13_ceska_republika_-_hrady,_zamky,_priroda,_pamatky,_turistika,_lide&grafika=0&Obj=&limit=48&strana=25

A já mám koníčka vraného

zápis 1964

Matěj Miškeřík nar. 1910

1. A já mám ko-ní-čka vra-né ho, na šty-ry no-žen-ky

ku - té- ho, on ňa pěk- ně no- sí po stu- de něj ro- si

a já si sed-nem si na ně- ho.

2. Enom ňa koníčku pěkně nes,
pres hory, pres doly, pres ten les.
Dám ti podkověnky, na štyry noženky.
Ešče dnes, ešče dnes, ešče dnes.¹⁹⁵

¹⁹⁵MIŠKEŘÍK, Jaroslav. *Hornácký zpěvník sedláckých*. Břeclav: Moraviapress, 1994. s. 16.

Ked' si já zazpívám

Z Velké

1. Ked' si já za-zpí- vám na vrch Ja- vo- ri- ny, u- ču- je ňa

mi- lý, ej, s vrš-ku do do- li- ny, u- ču- je ňa mi- lý,

ej, s vršku do do- li- ny.

2. Ešče si zazpívám,

za huménkém stoja,

učuje ňa milý,

ej, vrané koně stroja.

3. Učuje, učuje,

ale ňa nepozná,

moja galánečka,

ej, takéj noty nemá.¹⁹⁶

¹⁹⁶KLUSÁK, Vladimír. *Píseň a život I. Písně z přírody*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. s. 41.

Jatelinka

Ža- ua ja- te- lin- ku cho- d'a po vše- lín- ku, ja - te - lin - ka drob- ná, na- ža- ua ju

do dňa.

¹⁹⁷JELÍNKOVÁ, Zdena., *Tance z Horňácka IV. Nová Lhota, Vápenky*. Hodonín:OKS Hodonín, 1990. s. 51.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eva Kolaciová
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Folklor na Horňácku a jeho využití na 1. stupni základní školy
Název v angličtině:	Foklore from Horňácko and his usage at primary school
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na využití hornáckého folkloru při výuce na 1. stupni základních škol. Teoretická část obsahuje popis mikroregionu Horňácko. Praktická část zahrnuje tři vytvořené tematické týdenní projekty pro 2. třídu (Vánoce na Horňácku), 4. třídu (Velikonoce na Horňácku) a 5. třídu (Horňácko).
Klíčová slova:	Folklor, mikroregion, Horňácko, projekt, tradice, kultura, zvyky, obyčeje
Anotace v angličtině:	This dissertation focuses on using hornácko's folklor during education at primary school. The theoretical part contains a description of the microregion Horňácko. The practical part involves three designed thematical projects for second grade (Christmas at Horňácko), fourth grade (Easter at Horňácko) and fifth grade (Horňácko).
Klíčová slova v angličtině:	Foklore, mikroregion, Horňácko, project, tradition, culture, habits, customs
Přílohy vázané v práci:	64
Rozsah práce:	101
Jazyk práce:	Český jazyk